

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE
VIRE

Luka JEREB

**UČINKI PREBIVALSTVENE (NE)RASTI NA STANJE
GOZDOV**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Luka JEREB

UČINKI PREBIVALSTVENE (NE)RASTI NA STANJE GOZDOV

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**EFFECTS OF HUMAN POPULATION GROWTH/REDUCTION ON
FOREST CONDITIONS**

GRADUATION THESIS
Higher professional studies

Ljubljana, 2010

Diplomsko delo je zaključek visokošolskega študija gozdarstva na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Opravljeno je bilo na Katedri za ruralno sociologijo Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za študijska in študentska vprašanja Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire BF je dne 18. 6. 2009 sprejela temo in za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Majda Černič Istenič, za recenzenta pa prof.dr. Andrej Bončina.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Član:

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddal v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Luka Jereb

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	GDK 901+903.1(043.2)=163.6
KG	rast prebivalstva/stanje gozdov/odnos prebivalstva do gozda/gozdne funkcije/javno mnenje
KK	
AV	JEREB Luka
SA	ČERNIČ ISTENIČ Majda (mentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
LI	2010
IN	UČINKI PREBIVALSTVENE (NE)RASTI NA STANJE GOZDOV
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	XII, 79 str., 12 pregl., 22 sl., 1 pril., 59 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	

Diplomska naloga obravnava povezavo med prebivalstveno dinamiko in stanjem gozdov. Raziskano je, kako prebivalstvena dinamika vpliva na gozdove. Ta zveza je predstavljena v treh delih naloge: a) analiza stanja prebivalstva in gozdov v globalnem okviru (po svetu), b) analiza stanja prebivalstva in gozdov na državnem nivoju (v Sloveniji), c) analiza stanja prebivalstva in gozdov na lokalnem nivoju (na območju občine Cerkno). Preučevanje je bilo osredotočeno na razlike med razvitimi in nerazvitimi državami glede gospodarjenja z gozdovi. Ugotovljeno je, da je stanje gozdov v veliki meri odvisno od razvitosti države in od rasti prebivalstva. V zaključni fazi na lokalnem področju pa so bile ugotovljene razlike med urbanim in ruralnim prebivalstvom glede rabe gozdnih funkcij in virov. Naloga je namenjena širši javnosti, mladim, ekologom pa tudi zaposlenim v gozdarskem sektorju. Skupna ugotovitev je, da je ohranjenost gozdov pomembno večja v razvitih državah z manjšo rastjo prebivalstva kot v nerazvitih, kjer se prebivalstvo močno povečuje. Na ravni Slovenije je pomembna smotrna opredelitev gozdnih funkcij glede na urbana in ruralna območja, saj so med obema tipoma območij velike razlike.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn
DC FDC 901+903.1(043.2)=163.6
CX growth population, forest conditions, human relation to forest, forest functions, public opinion
CC
AU JEREB Luka
AA ČERNIČ ISTENIČ Majda (supervisor)
PP SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
PB University of Ljubljana, Biotechnical faculty, Department of forestry and renewable forest resources
PY 2010
TI EFFECTS OF HUMAN POPULATION GROWTH/REDUCTION ON FOREST CONDITIONS
DT Graduation thesis (Higher professional studies)
NO XII, 79 p., 12 tab., 22 fig., 1 ann., 59 ref.
LA sl
AL sl/en
AB

In this thesis the connection between population dynamics and forest conditions is presented. The main objective was to find out in what way the population dynamics effects the forest. This connection is represented in three parts of the thesis: a) on a global level (around the world), b) on a state level (in Slovenia), c) on a local level (community Cerčno). The research was focused on differences in forest management between developed and developing countries. It is shown that forest conditions significantly depend on development of country and growth of population. On the local level considering the use of forest functions and resources the differences between urban and rural population are found out. The thesis is designed for public, young people, ecologists and people employed in forest sector. The main finding is that forest is significantly more preserved in developed countries with lower or negative population growth than in developing countries where population is constantly increasing. On the level of Slovenia suitable definition of forest functions in urban and rural area is very important, because differences between both types of areas are remarkable.

KAZALO

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA.....	V
KEY WORDS DOCUMENTATION	V
KAZALO.....	V
KAZALO PREGLEDNIC.....	V
KAZALO SLIK.....	V
KAZALO PRILOG	V
OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	V
1 UVOD	1
2 NAMEN NALOGE IN METODE DELA	3
3 OPREDELITEV PROBLEMA IN POJMOV	5
3.1 OPREDELITEV PROBLEMA	5
3.1.1 Širša identifikacija problema	5
3.1.2 Načini in vzroki antropogenih pritiskov na gozdni ekosistem.....	6
3.1.3 Problematika obnovljivosti naravnih virov.....	7
3.2 OPREDELITEV POJMOV	7
3.2.1 Gozd	7
3.2.2 Gozdni ekosistem	8
3.2.3 Neto primarna produkcija.....	9
4 STANJE GOZDOV IN PREBIVALSTVA PO SVETU	10
4.1 STANJE SVETOVNEGA PREBIVALSTVA.....	10
4.1.1 Zgodovinski razvoj človeške populacije	10
4.1.2 (Po)rast svetovnega prebivalstva.....	10
4.1.2 Neravnovesje človeške poselitve planeta	12
4.2 STANJE SVETOVNIH GOZDOV	14
4.2.1 Površina svetovnih gozdov	14
4.2.2 Vrste svetovnih gozdov.....	15
4.2.3 Spremembe površin svetovnih gozdov (zaradi poseka).....	17
4.2.4 Regionalne razlike v gospodarjenju z gozdovi	18
4.2.4.1 Raba gozdnih funkcij.....	19
4.2.4.1 Poraba gozdnih virov (les).....	19
4.2.5 Pojav sečnje na črno.....	20

4.2.6	Problematika uničevanja tropskih deževnih gozdov.....	22
5	STANJE GOZDOV IN PREBIVALSTVA V SLOVENIJI	23
5.1	STANJE SLOVENSKEGA PREBIVALSTVA.....	23
5.1.1	Število in rast prebivalstva na slovenskem (skozi zgodovino).....	23
5.1.2	Gostota prebivalstva	24
5.1.3	Urbano in ruralno prebivalstvo.....	25
5.1.3.1	Ruralno prebivalstvo	25
5.1.3.2	Urbano prebivalstvo	25
5.2	STANJE SLOVENSКИH GOZDOV.....	26
5.2.1	Vrste in glavne značilnosti gozdov v Sloveniji	26
5.2.2	Površina in delež gozdov Slovenije.....	27
5.2.3	Lesna zaloga, prirastek in sečnja gozdov	28
5.2.4	Krčitve gozda na Slovenskem	29
5.2.5	Gozdni vir – les	31
5.2.5.1	Zaposlenost v lesarstvu.....	32
5.2.6	Funkcije gozdov na Slovenskem	33
5.2.7	Vpliv onesnaženja okolja na Slovenske gozdove (zaradi gospodarstva).....	34
6	STANJE GOZDOV IN PREBIVALSTVA NA CERKLJANSKEM.....	36
6.1	SPLOŠNI OPIS OBMOČJA OBČINE CERKNO.....	36
6.1.1	Lega.....	36
6.1.2	Relief	37
6.1.3	Podnebne značilnosti	38
6.1.4	Hidrološke razmere	39
6.1.5	Matična podlaga in tla	40
6.2	GOZDOVI NA OBMOČJU GGE CERKNO	40
6.2.1	Vegetacijski oris	40
6.2.2	Površina in lastništvo gozdov v GGE Cerčno	42
6.2.3	Krajinski tipi, gozdnatost.....	43
6.2.4	Ohranjenost gozdov	45
6.2.5	Funkcije gozdov na območju.....	46
6.2.5.1	Proizvodne funkcije.....	46
6.2.5.2	Ekološke funkcije	46
6.2.5.3	Socialne funkcije	47

6.3	PREBIVALSTVO NA OBMOČJU GGE CERKNO.....	48
6.3.1	Družbeno gospodarske razmere.....	48
6.3.1.1	Lesna industrija – tovarna Celes.....	49
6.3.2	Prebivalstvo na območju občine Cerčno	50
6.4	INTERVJUJI	52
6.4.1	Potek dela in oblikovanje vprašalnika za intervjuje	52
6.4.2	Izvedba intervjujev	52
6.4.3	Analiza intervjujev	53
6.4.3.1	Analiza intervjujev z lastniki in lastnicami gozdov.....	53
6.4.3.1.1	Prvi tematski sklop: Prebivalstvena dinamika na območju občine Cerčno.....	53
6.4.3.1.2	Drugi tematski sklop: Odnos prebivalstva do gospodarjenja z gozdom in do gozdnih funkcij	55
6.4.3.1.3	Tretji tematski sklop: Odnos lokalnega prebivalstva do okolja in širši vidik rabe gozdov	57
6.4.3.2	Analiza intervjujev z nelastniki in nelastnicami gozdov	58
6.4.3.2.1	Prvi tematski sklop: Prebivalstvena dinamika na območju občine Cerčno.....	58
6.4.3.2.2	Drugi tematski sklop: Odnos prebivalstva do gospodarjenja z gozdom in do gozdnih funkcij	60
6.4.3.2.3	Tretji tematski sklop: Odnos lokalnega prebivalstva do okolja in širši vidik rabe gozdov	62
7	RAZPRAVA	64
7.1	NAJPOMEMBNEJŠE RAZLIKE MED LASTNIKI IN NELASTNIKI GOZDOV....	67
7.1.1	Raba funkcij gozdov	67
7.1.2	Vrsta kurjave v gospodinjstvih	68
7.1.3	Mnenje o členu Zakona o gozdovih, ki omogoča javno dostopnost gozdov.....	69
7.1.4	Mnenje o pomenu subvencij za ohranjenost podeželja	70
7.1.5	Mnenje o gospodarjenju z gozdovi na območju	71
8	POVZETEK	72
9	VIRI IN LITERATURA	74
	ZAHVALA	79
	PRILOGE	1

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1 : Neto primarna produkcija in rastlinska biomasa na Zemlji (Tarman, 1992).....	9
Preglednica 2 : Prikaz svetovnega prebivalstva po regijah skozi čas (št. v milijonih), (World population..., 2008)	11
Preglednica 3 : Površina in deleži naravno in umetno osnovanih gozdov sveta (FAO Global..., 2001).....	14
Preglednica 4 : Površina gozdov po regijah in spremembe le-teh prikazane v dveh obdobjih (FAO Forest..., 2009)	17
Preglednica 5 : Količina lesa, posekanega na črno v državah, ki sicer večinoma izvažajo ta les (Rusija, Indonezija, Brazilija, Malezija, srednja in zahodna Afrika) in državah, ki večinoma porabljajo ta les (EU, Japonska, Kitajska), (Illegal logging..., 2004).....	20
Preglednica 6 : Spreminjanje gozdnatosti v Sloveniji od leta 1875 do 2005 (Nacionalni gozdni program, 2007)	27
Preglednica 7 : Spreminjanje lesne zaloge, prirastka in poseka od leta 1947 do leta 1990 (Nacionalni gozdni program, 2007)	28
Preglednica 8 : Struktura uporabe lesa iz slovenskih gozdov iz obdobja od 1981 do 1990 (Program razvoja gozdov, 1996)	31
Preglednica 9 : Število zaposlenih v lesni industriji v obdobju od 1985 do 1995 (Nacionalni gozdni program, 2007)	32
Preglednica 10: Primerjava poškodovanosti drevesnih vrst zaradi onesnaženosti (odstotek dreves) Slovenije z izbranimi evropskimi državami v obdobju od 1989 do 1998 (Forest Condition in Europe, 1999; Mavsar, 2000).....	35
Preglednica 11: Površina gozdov po lastniških kategorijah (Gozdnogospodarski načrt..., 2009 – 2018).....	42
Preglednica 12: Pregled števila prebivalstva na območju občine Cerklje ob noči po katastrskih občinah v obdobju od leta 1869 do leta 1999. Osnova za izračun indeksa spreminjanja števila prebivalstva (v %) po katastrskih občinah je število prebivalcev v letu 1869. (Eržen, 2001; Prebivalci Republike..., 2006)	50

KAZALO SLIK

Slika 1: Deleži svetovnega prebivalstva po celinah (Wikipedia, 2008).....	12
Slika 2 : Gostota svetovnega prebivalstva po državah na km ² (World population density..., 2008).....	13
Slika 3 : Delež gozdov razvrščenih po celinah (FAO Global..., 2001).....	14
Slika 4 : Razporeditev svetovnih gozdov po gozdno-vegetacijskih pasovih (Diaci, 2006).....	15
Slika 5 : Skladišče hlodovine (iz črne sečnje) v Maleziji pripravljeno za izvoz (Panoramio, 2010).....	21
Slika 6 : Tropski deževni gozd v Amazoniji (National Geographic, 2000).....	22
Slika 7 : Število slovenskega prebivalstva od leta 1950 do 2008 (Geografski atlas Slovenije, 1998; Prebivalstvo, Slovenija..., 2008).....	24
Slika 8 : Klasifikacija urbanih in ruralnih površin po statističnih regijah v Sloveniji (Merc, 2006).....	26
Slika 9 : Gozdnatost Slovenije po katastrskih občinah (Gozdovi Slovenije..., 2006).....	28
Slika 10 : Površina izkrčenih gozdov v obdobju od 1999 do 2007 (Pisek in Matijašič, 2008)	30
Slika 10 : Lega GGE Cerčno v GGO Tolmin (Gozdnogospodarski načrt..., 2009 – 2018).....	36
Slika 11 : Prikaz deleža gozdov skozi obdobja, od leta 1760 do 2006 (1760 – Jožefinski vojaški zemljevid (LEBAN, 2000); 1830 – <i>Carta corografica del Litorale</i> (LEBAN, 1998); 1940 – <i>Catasto forestale compartimento dela Venezia giulia e Zara provinza dela Gorizia 1940</i> ; 1976 – 1998 – Gozdnogospodarski načrt..., 1999; Gozdarski informacijski sistem, 2006).....	44
Slika 12 : Ohranjenost gozdov v GGE Cerčno (Gozdnogospodarski načrt..., 2009 – 2018)...	45
Slika 13 : Raba funkcij gozdov s strani lastnikov gozdov na Cerkljanskem.....	67
Slika 14 : Raba funkcij gozdov s strani nelastnikov gozdov na Cerkljanskem.....	67
Slika 15 : Vrsta kurjave v gospodinjstvih pri lastnikih.....	68
Slika 16 : Vrsta kurjave v gospodinjstvih pri nelastnikih.....	68
Slika 17 : Mnenje lastnikov o javni dostopnosti gozda.....	69
Slika 18 : Mnenje nelastnikov o javni dostopnosti gozda.....	69
Slika 19 : Mnenje o pomenu subvencij za ohranjanje podeželja s strani lastnikov gozdov na Cerkljanskem.....	70
Slika 20 : Mnenje o pomenu subvencij za ohranjanje podeželja s strani nelastnikov gozdov na Cerkljanskem.....	70

Slika 21 : Mnenje o ustreznosti gospodarjenja z gozdovi s strani lastnikov gozdov na Cerkljanskem.....	71
Slika 22 : Mnenje o ustreznosti gospodarjenja z gozdovi s strani nelastnikov gozdov na Cerkljanskem.....	71

KAZALO PRILOG

Priloga A: Vprašanja za intervjuje.....	1
---	---

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

AFRPA – American Forest and Paper Association

BDP – Bruto Družbeni Produkt

FAO – Forest and Agriculture Organization

FRA – Forest resources assessment

GGE – Gozdnogospodarska enota

NPP – Neto primarna produkcija

OE – Območna enota

OZN – Organizacija Združenih Narodov

STA – Slovenska tiskovna agencija

SURS – Statistični urad republike Slovenije

UN – United nations

ZGS – Zavod za Gozdove Slovenije

1 UVOD

Naš planet Zemlja je star okoli 4,57 milijarde let (Zemlja, 2010), človek pa poseljuje Zemljo že okoli 200 000 let (Človek, 2010). V vsej človeški dobi, se je spreminjalo podnebje, spreminjala sta se rastlinski in živalski svet, človek se je prilagajal naravi in si naravo tudi prilagajal sebi. Civilizacije so se razvijale in propadale, družbene ureditve so se spreminjale, prav tako tudi vrste in načini uporabe naravnih virov.

Šele v preteklem stoletju (predvsem v njegovi drugi polovici) je prišlo do drastične ekspanzije svetovnega prebivalstva in svetovne gospodarske rasti. Vse to seveda ne brez mnogoterih učinkov na okolje. Namreč, svetovno gospodarstvo je s svojimi potrebami po osnovnih surovinah (t.j. naravnih virih) in storitvah začelo presegati zmogljivost planeta.

Z industrializacijo, razmahom gospodarstva, pojavom sodobnih tehnologij, informacijsko revolucijo, vedno daljšo povprečno življenjsko dobo prebivalstva, se je neposredno in posredno začelo izčrpavanje našega planeta. Človekove potrebe po naravnih virih so se bolj kot kdajkoli prej povečale, bolj opazni in radikalni kot kdajkoli so postali tudi človekovi posegi v naravno okolje in s tem povezana poraba naravnih virov (gozdovi, vodni viri ...).

Svetovni konferenci OZN o okolju in razvoju v Rio de Jeneiru leta 1992 in v Johannesburgu leta 2002 sta razvojnemu modelu neskončne materialne rasti brez omejitev postavili nasproti nov civilizacijski poskus, alternativni izziv – sonaravni razvoj (Plut, 2004).

V nadaljevanju bom od naravnih virov posebej izpostavil gozdove. Gozdovi so za naš planet izjemno pomemben mnogofunkcijski ekosistem. Zaradi kisika, ki ga drevesa proizvajajo, pravimo gozdovom tudi »pljuča našega planeta«. Povsod po svetu je kakovost življenja ljudi odvisna tudi od gozdov. Človek je gozdove oz. drevesa že od nekdaj koristil zaradi lesa pa tudi zaradi drugih gozdnih proizvodov ter funkcij. Zaradi močnega porasta človeške populacije se je predvsem v zadnjem stoletju poraba lesa drastično povečala, ob tem pa smo priča (prekomernemu) krčenju gozdov, ki se izvršuje bodisi zgolj zaradi poseka dreves in prodaje lesa, bodisi zaradi pridobivanja gozdnih površin za druge rabe. Ravno tako se je povečala tudi raba ostalih funkcij gozda (sploh v razvitem svetu).

Seveda ne smemo pozabiti na izjemne razlike med regijami na tem področju, tako na ravni rasti prebivalstva kot tudi na ravni krčenja ali povečevanja gozdov. Zelo pomembne so tudi razlike v pogledih posameznih družb na pomen gozdov (vloge gozda). Dejstvo je, da učinke človeka na stanje gozdov niti slučajno ne moremo in ne smemo zanemariti. V ljudeh je potrebno zbuditi zavest, da preživetje človeštva ni odvisno od gospodarske rasti ampak od ohranjanja gozdov ter ostalih ekosistemov, ki so ključnega pomena za cel planet.

2 NAMEN NALOGE IN METODE DELA

Osnovni namen naloge je prikazati in analizirati zvezo med dinamiko prebivalstva (tako časovno kot številčno) in škodljivimi antropogenimi vplivi na gozdove ter na ostalo okolje. Izhodišče naloge je tako hipoteza, ki pravi, da ima prebivalstvena dinamika vpliv na stanje gozdov (v širšem pomenu pa na celotno okolje). Pomembno je tudi, ali je država, pri kateri ugotavljamo stanje gozdov, razvita država ali država v razvoju.

Hipotezo bom preverjal na primeru svetovnih gozdov, gozdov v Sloveniji in potem še na lokalnem območju (Cerkljanska regija).

Če razčlenim, prikazal bom stanje gozdov in prebivalstva tako v svetu kot tudi v Sloveniji ter opisal določene probleme, povezane s tem. Pridobljene podatke bom primerjal. Upošteval bom, da so med regijami velike razlike glede pomena in izkoriščanja gozdov. Izpeljal bom povezavo s povečanimi in raznovrstnimi potrebami, ki jih lahko zadovoljuje gozdni prostor. Tu igra pomembno vlogo tudi zakonodaja, ki se ukvarja s področjem gozdov, vendar pa je ne bom podrobneje raziskoval.

Podrobnejša raziskava, ki sem jo v zvezi s temo naloge opravil, je raziskava na lokalnem področju. Analiziral in opisal bom odnos lokalnega prebivalstva do izrabe in varovanja gozdnih virov (na območju Cerkljanske regije).

V prvem sklopu naloge analiziram probleme, ki se pojavljajo zaradi vse močnejšega vpliva človeka na gozdove. Navedel bom načine in vzroke antropogenih pritiskov na gozdni ekosistem. Opredelil bom tudi morebitne pomembne pojme, ki spadajo pod to temo.

V drugem sklopu naloge prikazujem stanje gozdov in prebivalstva po svetu ter s tem povezane učinke. Za to podajam pregled relevantne literature. Za realen prikaz stanja navajam tudi podatke o površinah gozdov ter o številu prebivalcev po regijah (skozi čas).

V tretjem sklopu prikazujem stanje gozdov in prebivalstva v Sloveniji. Prikazujem delež ruralnega in urbanega prebivalstva skozi nekaj obdobj. Izpostavljam tudi bistvene škode, ki so jih v Sloveniji utrpeli gozdovi zaradi človekovega vpliva.

V četrtem sklopu naloge predstavljam raziskavo (intervju), ki sem jo izvedel na lokalnem območju (področje Cerčna in okolice) o odnosu lokalnega prebivalstva do gozdov in rabe gozdnih funkcij ter njihovih virov. Poseben poudarek je dan spreminjanju dinamike prebivalstva s tem spremenjenih potreb do gozda. Zbrane podatke umeščam v časovni okvir. Prikazujem tudi spremembe v številu prebivalstva in površini gozdov (skozi čas) na osnovi statističnih podatkov.

3 OPREDELITEV PROBLEMA IN POJMOV

3.1 OPREDELITEV PROBLEMA

3.1.1 Širša identifikacija problema

Tema o problematiki škodljivih antropogenih vplivov na gozdove je dandanes v veliki meri prisotna v medijih, prav tako pa jo (popolnoma upravičeno) propagirajo tudi razne ekološke organizacije ter vlade nekaterih držav. Informiranost o tem problemu je v razvitem svetu na splošno dobra, v državah v razvoju pa nekoliko manj. Kljub vsej informiranosti se na področju te problematike stvari ne izboljšujejo dovolj hitro in uspešno.

Na gozdove in okolje ima človeška populacija s stopnjo gospodarske rasti velik vpliv, z razvojem in napredkom ter rastjo prebivalstva se ti učinki še večajo. V zadnjih nekaj desetletjih so se pod vplivom globalizacije, izrednega tehnološkega razvoja in vedno večjim podrejanjem narave človeku začeli pojavljati številni škodljivi vplivi na gozdove in ostalo okolje. Izkoriščanje gozdov in gozdnih virov se je nevarno povečalo.

Odkar se je na našem planetu število prebivalstva začelo šteti z milijardami, je postal najpomembnejši dejavnik za stanje gozdov človek. S tem, ko ljudje izkoriščamo mnogotere funkcije gozdov, se bodisi posredno bodisi neposredno odločamo, kako se bo ta gozd razvijal in kakšna bo njegova nadaljna usoda.

Prenaseljenost planeta, ki je prisotna zaradi eksponentnega povečevanja prebivalstva, ima za posledico tudi večjo porabo naravnih virov in pa razne škodljive učinke na okolje. Zaradi škodljivih človekovih vplivov se zmanjšuje ne samo površina tega ekosistema, ampak tudi njegova produktivnost (kot tudi ostalih ekosistemov). Prihaja namreč do sprememb pokrajinske rabe, preobremenjenosti s hranili, regionalnega onesnaževanja zraka ipd. (Plut, 2004).

Vzpon gospodarstva ima svojo ceno. Vrednost svetovnih proizvodov in storitev se je v obdobju od leta 1950 do leta 2000 povečala za več kot 6-krat (Sustainable Development ..., 2003). Dohodek na prebivalca se je torej več kot podvojil, vendar pa so se kljub temu socialne in regionalne razlike močno povečale in se še vedno povečujejo. Izraba naravnih virov igra pri tem pomembno vlogo, saj je rast gospodarstva v tesni korelaciji s porabo naravnih virov.

Onesnaževanje je posledica vseh že omenjenih dejavnikov. Negativne povezave so več kot očitne (Karnosky in sod., 2004). Naravni viri, ki še niso izkoriščeni, slabijo zaradi onesnaževanja, ki dokazano negativno vpliva na rast, asimilacijo, respiracijo in ostale naravne procese rastlin (dreves).

3.1.2 Načini in vzroki antropogenih pritiskov na gozdni ekosistem

Poznamo naslednje vrste načinov negativnih pritiskov na gozdne ekosisteme (World Resources 2000-2001, 2000):

- krčenje ali drobljenje gozda zaradi kmetijstva in širjenja mest,
- krčenje gozda zaradi potreb in zahtev po lesu,
- sečnja na črno,
- sproščanje ogljika,
- zmanjševanje biotske raznovrstnosti,
- onesnaževanje zraka in vod (od kmetijstva in industrije),
- kisli dež,
- invazija alohtonih vrst,
- prekomerna raba voda za kmetijstvo, industrijo in mesta.

Poznamo naslednje vrste vzrokov negativnih pritiskov na gozdne ekosisteme (World Resources 2000-2001, 2000):

- povečana rast prebivalstva,
- povečana rast gospodarstva,
- povečano povpraševanje po lesu in drugih surovinah,
- naraščanje rabe fosilnih goriv v prometu,
- gojenje monokulturnih rastlinskih vrst,
- podpora vlad (po)rabi lesa in gradnji cest,
- neprimerno vrednotenje vseh stroškov onesnaževanja zraka,
- revščina.

3.1.3 Problematika obnovljivosti naravnih virov

Človek si je začel prilaščati rastlinsko neto primarno proizvodnjo. Do sedaj je namreč človeštvo uničilo že 12 % neto primarne produkcije planeta, sedaj pa jo neposredno uporablja ali souporablja okoli 27 % (Plut, 2004). Človeštvo pogosto spreminja ekosisteme ali jih upravlja, ključni razlog pa je želja po povečanju proizvodnje ene ali več dobrin, kar pa vodi v propad nekaterih ekosistemskih prvin.

Naravni viri so sicer obnovljivi, ampak časovno gledano se eksponentno naraščajoča poraba virov z obnovljivostjo le-teh ne more uravnotežiti, sploh pa ne v takih pogojih, kot so se pojavili v zadnjih nekaj desetletjih. Prebivalstvo je začelo skokovito naraščati predvsem v deželah v razvoju (Indija, Kitajska, Brazilija ...), medtem, ko je rast prebivalstva v razvitih državah (EU, ZDA, Kanada ...) nekako v ravnovesju med nataliteto in mortaliteto (Plut, 2004). Logično je, da več ljudi porabi več naravnih virov, ki pa se ne obnavljajo tako hitro, kot bi bilo v takih okoliščinah optimalno. V obdobju od leta 1950 do 2000 se je poraba hlodovine potrojila, poraba papirja pa povečala za šestkrat (Sustainable Development ..., 2003).

3.2 OPREDELITEV POJMOV

3.2.1 Gozd

Svetovna organizacija FAO (Food and agriculture organization) kot gozd opredeljuje površino, večjo od 0,5 ha (50 arov), na kateri drevje porašča vsaj 10 % površine in drevesa merijo v višino vsaj 5 m (Tome, 2009).

Iz zakona o gozdovih, ki je bil sprejet leta 1993, sledi definicija: "Gozd je zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem, v obliki sestoja ali z drugim gozdnim rastjem, ki zagotavlja katerokoli funkcijo gozda ter vsa zemljišča v zaraščanju, ki so kot gozd določena v prostorskem delu gozdnogospodarskega načrta."

3.2.2 Gozdni ekosistem

Gozd je eden izmed najpomembnejših in tudi najobčutljivejših planetarnih ekosistemov, obsega okoli 22 % kopnega. Ekosistemi so dinamični sistemi, zaradi lokalnih medsebojnih povezav fizičnega okolja in bioloških združb so zelo raznovrstni, zaradi vpetosti v organske in anorganske cikle v naravi pa tudi izjemno občutljivi na človekovo delovanje (Plut, 2004).

Dobrine gozdnega ekosistema so (World Resources 2000-2001, 2000):

- les,
- gorivo,
- pitna in namakalna voda,
- nelesni produkti,
- hrana (gozdni sadeži, gobe, med),
- genetski viri.

Storitve, ki jih zagotavlja gozdni ekosistem (World Resources 2000-2001, 2000):

- odstranjevanje zračnih emisij,
- proizvodnja kisika,
- shranjevanje atmosferskega ogljika,
- kroženje hranil,
- ohranjanje funkcij porečja (infiltracija, čiščenje, kontrola poplav, stabilizacija prsti),
- ohranjanje biotske raznovrstnosti,
- umirjanje vremenskih ekstremov in vplivov,
- ustvarjanje prsti,
- omogočanje zaposlovanja,
- čiščenje zraka (posebej pomembno v mestih),
- zagotavljanje habitatov za druge vrste,
- omogočanje mnogih funkcij pomembnih za človeka (rekreacijska, estetska ...).

3.2.3 Neto primarna produkcija

Neto primarna produkcija (NPP) je biomasa organske snovi, ki je ustvarjena v procesu asimilacije rastlinske združbe ali rastlinske vrste na enoti površine in v enoti časa. Določena je s celotno količino sončne energije, pretvorjene v biokemično energijo s pomočjo rastlinske fotosinteze, od česar moramo odšteti energijo, ki jo te rastline porabijo za lastne življenjske procese (Tarman, 1992).

Količina neto primarne produkcije predstavlja zunanjo mejo nosilne sposobnosti Zemlje. NPP je sicer posredno in neposredno osnovni vir hrane za vse prehrambene verige na našem planetu (Tarman, 1992).

Dejansko predstavlja gozd 90 % biomase, 66 % primarne proizvodnje na kopnem in 43 % skupne primarne proizvodnje (Diaci, 2006).

Preglednica 1: Neto primarna produkcija in rastlinska biomasa na Zemlji (Tarman, 1992)

Vrsta gozda	Površina (v milijonih km ²)	Neto primarna produkcija-normalni obseg (g/m ² /leto)	Svetovna neto proizvodnja (v bilijonih ton)	Biomasa-normalni obseg (kg/m ²)	Biomasa svet (v bilijonih ton)
Tropski deževni gozd	17,0	1 000 do 3 500	37,4	6 do 80	765,0
Tropski sezonski gozd	7,5	1 000 do 2 500	12,0	6 do 60	260,0
Zimzeleni gozd zmerne geogr. širine	5,0	600 do 2 500	6,5	6 do 200	175,0
Listopadni gozd zmerne geogr. širine	7,0	600 do 2 500	8,4	6 do 60	210,0
Borealni gozd	12,0	400 do 2 000	9,6	6 do 40	240,0
Gozdne dobrave, grmičje	8,5	250 do 1 200	6,0	2 do 20	50,0

4 STANJE GOZDOV IN PREBIVALSTVA PO SVETU

4.1 STANJE SVETOVNEGA PREBIVALSTVA

4.1.1 Zgodovinski razvoj človeške populacije

Večina človeške zgodovine je bilo število ljudi na Zemlji relativno nizko. Po ugotovitvi antropologov so se prve oblike človeka razvile pred okoli 3 milijoni let, pred 200 000 leti pa se je razvil *homo sapiens*. Naši daljni predniki so se ukvarjali z lovom in nabiralništvom, tako življenje jim ni omogočalo večjega razvoja in ekspanzije. Z razvojem kmetijstva in s stalno poselitvijo pa so se razvile skupnosti, ki so omogočile preživetje večjega števila ljudi (Peters in Larkin, 1993; Sustainable Development ..., 2003).

Strokovno je ocenjeno, da je bilo na začetku našega štetja na našem planetu okoli 200 milijonov ljudi. Nadaljno število prebivalstva je le počasi naraščalo, še v srednjem veku je lahko v Evropi bolezen (kuga) močno zmanjšala njegovo število (Chiras, 1988).

Od začetka industrijske revolucije v 18. stoletju, ki je ponekod prinesla bistveno boljše življenje, se je prebivalstvo začelo bliskovito povečevati, tudi zaradi hkratnega zmanjšanja pomanjkanja ter epidemij. Na začetku 19. stoletja je večina svetovnega prebivalstva živela v Evropi in Aziji, začelo pa se je povečevati tudi prebivalstvo v severni Ameriki. Po obeh svetovnih vojnah pa so se ustvarili pogoji, ki so omogočali bliskovito rast prebivalstva tudi v manj razvitih državah sveta (Repolusk, 2006).

4.1.2 (Po)rast svetovnega prebivalstva

Izjemna rast prebivalstva, kot jo poznamo danes, je pravzaprav nova posebnost življenja na Zemlji. Svetovno prebivalstvo in njegove vplive sicer lahko ocenjujemo v nekih globalnih okvirih, vendar pa je pomembno poudariti, da so med celinami oz. med državami velike razlike. Globalno gledano se prebivalstvo povečuje, v nekaterih deželah linearno, v nekaterih pa eksponentno.

Na eni strani imamo razvite države, kjer je rast prebivalstva bodisi konstantno – linearna, bodisi negativna. Take države so npr. Združene države Amerike, države Evropske Unije, Kanada ... Na drugi strani pa so države v razvoju, kjer se rast prebivalstva eksponentno povečuje in s tem tudi obremenitve na okolje. Take države so npr. Indija, Brazilija, mnoge afriške države ...

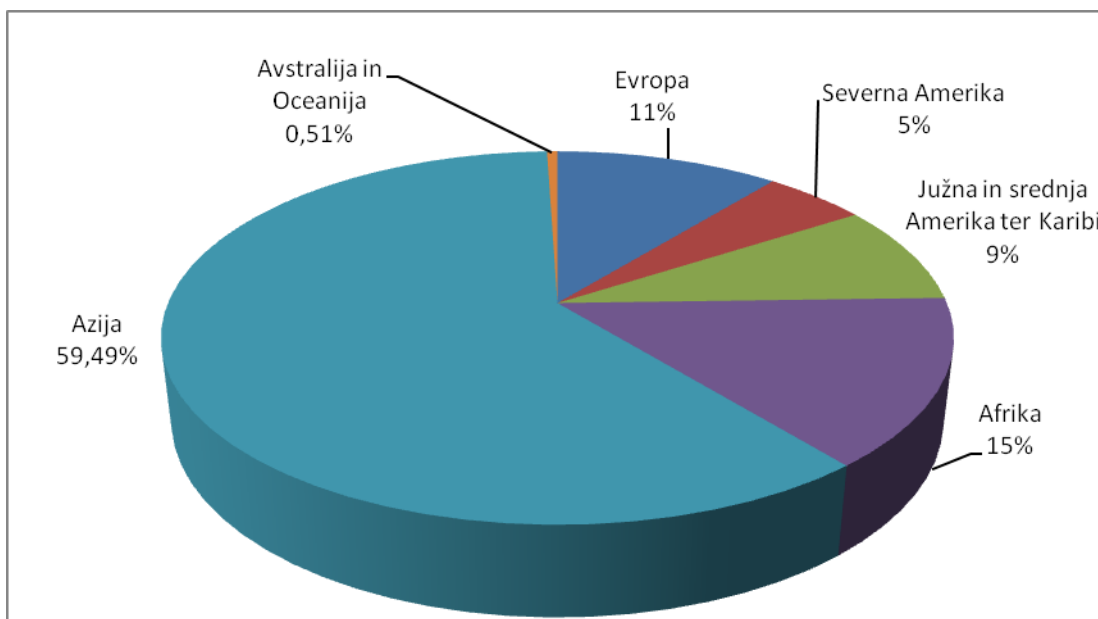
V zadnjih 100 letih se je prebivalstvo povečalo za skoraj 4-krat. Po podatkih Združenih narodov je od leta 1950, ko je na Zemlji živel 2,5 milijarde prebivalcev, število poraslo za 2,6-krat in je konec leta 2005 znašalo 6,5 milijarde. Leta 2050 naj bi na Zemlji prebivala 9,1 milijarde ljudi (Brown in Flavin, 1999; Sustainable Development ..., 2003).

Z vidika obremenjevanja planetarnega okolja je torej zaskrbljujoča tako hitra rast števila prebivalcev v državah z največjo rodno stjo npr. v Nigeriji in Afganistanu, kot tudi razsipna poraba naravnih virov npr. v ZDA in Evropi, kjer se prebivalstvena rast umirja, število prebivalcev pa se večinoma povečuje le zaradi priseljevanja (Plut, 2004).

Preglednica 2: Prikaz svetovnega prebivalstva po regijah skozi čas (št. v milijonih) (World population ..., 2008)

Leto	Evropa	Severna Amerika	Južna in Srednja Amerika	Afrika	Azija	Avstralija in Oceanija	Svet
1750	163	2	16	106	502	2	791
1800	203	7	24	107	635	2	978
1850	276	26	38	111	809	2	1 262
1900	408	82	74	133	947	6	1 650
1950	547	172	167	221	1 398	12.8	2 519
1955	575	187	191	247	1 542	14.3	2 756
1960	601	204	209	277	1 674	15.9	2 982
1965	634	219	250	314	1 899	17.6	3 335
1970	656	232	285	357	2 143	19.4	3 692
1975	675	243	322	408	2 397	21.5	4 068
1980	692	256	361	470	2 632	22.8	4 435
1985	706	269	401	542	2 887	24.7	4 831
1990	721	283	441	622	3 168	26.7	5 263
1995	727	299	481	707	3 430	28.9	5 674
2000	728	316	520	796	3 680	31.0	6 070
2005	725	332	558	888	3 917	32.9	6 454
1. julij 2008	732	337	577	973	4 054	34.3	6 707

Slika 1: Deleži svetovnega prebivalstva po celinah (World population ..., 2008)

Število prebivalstva se večja hitreje (preglednica 2), kot bi bilo to normalno za globalen sonaravni razvoj, s katerim bi ohranjali vitalnost ekosistemov. Sklepamo lahko tudi, na katerih celinah so zaradi velike koncentracije prebivalstva posledično največji negativni učinki na okolje.

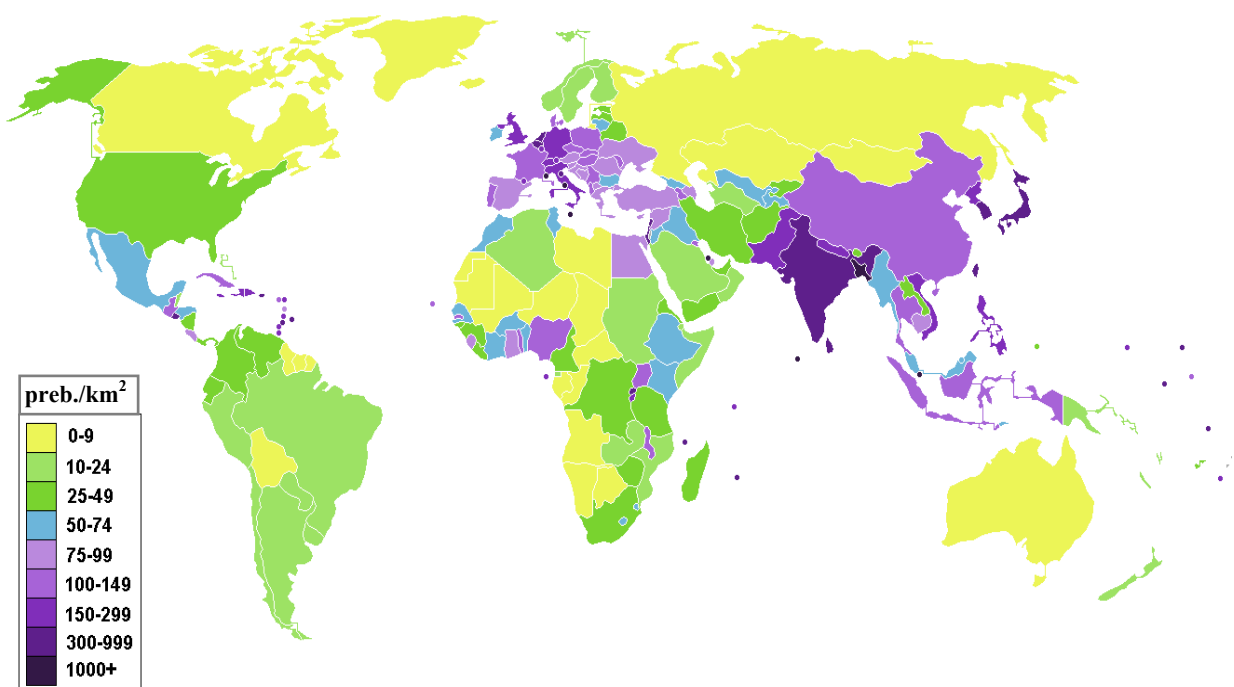
4.1.2 Neravnovesje človeške poselitve planeta

V svetu je izrazit trend neenakomerne razporeditve prebivalstva, ki se kaže v posledicah preobremenitve okolja. Temeljne gospodarske in socialne spremembe iz agrarne v industrijsko družbo se zlasti kažejo v tej razporeditvi. Z izjemo npr. Indije in Kitajske so ruralna območja relativno redkeje poseljena in močno odvisna od kmetijstva (FAO Global ..., 2001).

Deleži ruralnega prebivalstva po celinah so sledeči: v Afriki 63 %, v Aziji 63 %, v Evropi 25,4 %, v Severni in Srednji Ameriki 26,8 %, v Južni Ameriki 20,7 % in v Avstraliji in Oceaniji 29,8 % prebivalstva (FRA, 2000; FAO Global ..., 2001).

Sodobne urbane družbe označuje na splošno bistveno večja gostota prebivalstva in odvisnost od industrije ter storitev. Urbane površine obsegajo okoli 4 % kopnega, vendar v mestih živi že približno polovica svetovnega prebivalstva (Plut, 2004).

Arheološke in zgodovinske raziskave številnih nekdanjih civilizacij so pokazale, da je bil vzrok številnih propadlih civilizacij prav dejstvo, da je njihov konec v veliki meri povzročila regionalno nesonaravna in nesorazmerna prebivalstvena ali gospodarska rast, ki je nepovratno izčrpala ekološke oskrbne sisteme teh civilizacij (Brown in Flavin, 1999). Nadaljna okoljska globalizacija planeta po modelu 20.stoletja bo kot senčna plat medalje izjemnega razvoja nedvomno ogrozila obstoj prihodnjih generacij in biosfere (Plut, 2004). Zato bodo vlade držav in glave ljudi morale sprejeti določene ukrepe in zamisli o sonaravnem obstoju človeške vrste.

Slika 2: Gostota svetovnega prebivalstva po državah na km² (World population density ..., 2007)

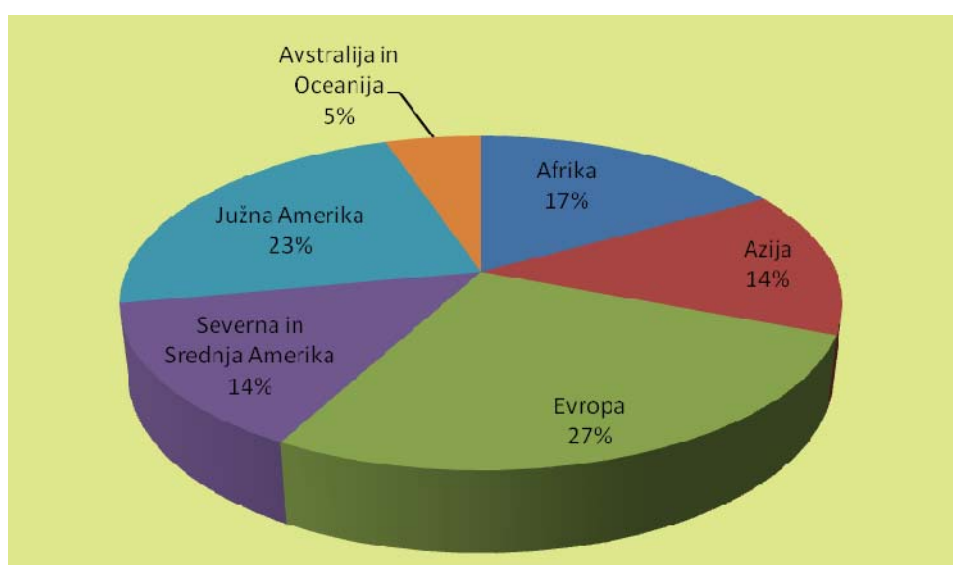
4.2 STANJE SVETOVNIH GOZDOV

4.2.1 Površina svetovnih gozdov

Celotna površina vseh gozdov na svetu predstavlja približno tretjino kopne površine Zemlje (t.j. okoli 4 milijarde hektarov). Več kot polovica svetovnih gozdov pa se nahaja v petih državah – velesilah; v Rusiji, Kanadi, Braziliji, ZDA in na Kitajskem (FAO Global ..., 2001).

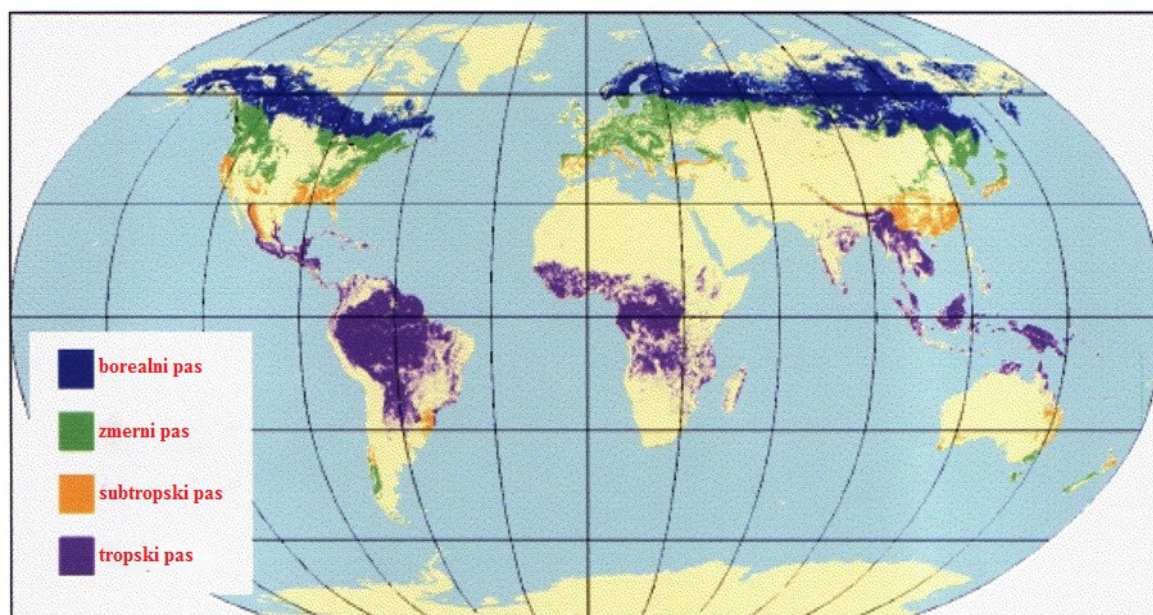
Preglednica 3: Površina in deleži naravno in umetno osnovanih gozdov sveta (FAO Global ..., 2001)

Površina gozdov po regijah						
Celina	Površina celine (milijon ha)	Celotni gozdovi (naravni in nasajeni)			Naravni gozdovi (milijon ha)	Nasadi gozdov (milijon ha)
		Površina (milijon ha)	% površine	% svetovnih gozdov		
Afrika	2 978	650	22	17	642	8
Azija	3 085	548	18	14	432	116
Evropa	2 260	1 039	46	27	1 007	32
Severna in Srednja Amerika	2 137	549	26	14	532	18
Južna Amerika	1 755	886	51	23	875	10
Avstralija in Oceanija	849	198	23	5	194	3
Skupno	13 064	3 869	30	100	3 682	187

Slika 3: Delež gozdov razvrščenih po celinah (FAO Global ..., 2001)

4.2.2 Vrste svetovnih gozdov

Slika 4: Razporeditev svetovnih gozdov po gozdno-vegetacijskih pasovih (Diaci, 2006)

Glede na spreminjanje oz. prilagojenost gozdov na letne čase in na geografsko širino ločimo tri glavne tipe gozdov (Prirodoslovni muzej Slovenije, 2009).

Gozdovi zmernega pasu: rastejo na območju z zmernim podnebjem, v zahodni, srednji in vzhodni Evropi, na vzhodu Severne Amerike in v severovzhodni Aziji. Značilno je menjavanje letnih časov, z različno dolžino dneva in z različnimi količinami padavin (750 do 1 500 mm na leto). Temperature lahko nihajo od -30 do 30°C . Prst je rodovitna in obogatena z razpadajočimi organskimi snovmi. Rastna doba traja od 140 do 200 dni. Rastlinje je vrstno manj bogata (3 do 4 vrste na km^2). Večina dreves je listopadnih, posledično je tudi podrast bogata (svetloba lahko prodira skozi krošnje). Večino teh gozdov je človek v preteklosti spremenil, nedotaknjeni so le še v pragozdnih ostankih (Tome, 2009).

Borealni gozdovi (tajga): rastejo na severu Evrope in Azije ter v Severni Ameriki. Večina teh gozdov se nahaja v Sibiriji (okoli 2/3), ostalo pa v Skandinaviji, Kanadi in Aljaski. Od letnih časov je tu le kratko, mokro in zmerno poletje in dolga, zelo hladna in suha zima. Padavin je razmeroma malo (od 400 do 1 100 mm na leto). Rastna doba je kratka (manj kot 130 dni). Prst je plitva, revna s hranili in kislá. Drevesne vrste so povečini proti mrazu

odporni iglavci kot smreka in bor. Podrast je siromašna, prav tako tudi rastlinska raznolikost (Tome, 2009).

Vlažni tropski gozdovi: rastejo v bližini ekvatorja v Južni in Srednji Ameriki, Afriki ter jugovzhodni Aziji. Na tem območju ni letnih časov kot jih poznamo na območju z zmernim podnebjem. Izmenjujeta se le sušno in deževno obdobje. Dolžina dneva se malo spreminja. Podnebje je toplo (povprečna temperatura je med 20 in 25°C), padavin je veliko (okoli 2 000 mm letno). Dež hitro spere s tal organske snovi zato so tla revna s hranili in zakisana. Drevesa so visoka do 35 m, njihove krošnje zapolnjujejo mnoge cvetnice, lišaji, mahovi ... Podrast pa ni tako bogata, ker svetloba težko prodre do tal. Rastlinje je izredno raznoliko, na 1 km² je lahko tudi do 100 različnih drevesnih vrst. Biodiverziteteta teh gozdov je največja (Tome, 2009).

4.2.3 Spremembe površin svetovnih gozdov (zaradi poseka)

Preglednica 4: Površina gozdov po regijah in spremembe le-teh prikazane v dveh obdobjih (FAO Forest ..., 2009)

Območje	Obseg gozdov, leto 2005		Stopnja sprememb v obdobjih			
	površina gozda 1000 ha	% površine območja %	1990 - 2000		2000 - 2005	
			1000 ha	%	1000 ha	%
AFRIKA						
Srednja	236 070	44,6	-910	-0,37	-673	-0,28
Vzhodna	77 109	18,9	-801	-0,94	-771	-0,97
Severna	76 805	8,2	-526	-0,64	-544	-0,69
Južna	171 116	29	-1152	-0,63	-1154	-0,66
Zahodna	74 312	14,9	-985	-1,17	-899	-1,17
AZIJA						
Vzhodna	244 862	21,3	1751	0,81	3840	1,65
Južna	79 239	19,2	213	0,27	-88	-0,11
Jugovzhodna	203 887	46,8	-2790	-1,2	-2763	-1,3
Srednja	16 017	3,9	9	0,06	9	0,06
Zahodna	27 571	4	25	0,09	5	0,02
AMERIKA						
Severna	677 464	32,7	17	0	-101	-0,01
Srednja	22 411	43,9	-380	-1,47	-285	-1,23
Južna	831 540	47,7	-3802	-0,44	-4251	-0,5
Karibi	5 974	26,1	36	0,65	54	0,92
EVROPA						
Rusija, Ukrajina, Moldavija, Belorusija	826 588	46,7	103	0,01	-73	-0,01
Vzhodna	43 042	32,8	71	0,71	150	0,35
Zahodna	131 763	36,8	703	0,56	583	0,45
AVSTRALIJA IN OCEANIJA						
	206 254	24,3	-448	-0,21	-356	-0,17
SVET SKUPNO	3 952 052	30,3	-8868	-0,22	-7317	-0,18

Iz podatkov v preglednici št. 4 lahko razberemo, da je na splošno trend rasti svetovnih gozdov negativen. Največje upadanje gozdnih površin je v Srednji Ameriki in Afriki, največje povečanje pa (poleg Evrope) na Karibih in v vzhodni Aziji (tu velja posebna zasluga Kitajski, ki je veliko naredila na področju pogozdovanja).

Načeloma lahko na podlagi zbranih podatkov potrdimo predpostavko, da se gozdne površine najbolj zmanjšujejo v regijah, ki so med najbolj revnimi in ki imajo tudi največji prirastek prebivalstva. Velja torej tudi obratno, v bolj razvitih državah z bolj enakomerno rastjo prebivalstva ali celo z upadom rasti prebivalstva, so gozdne površine bolj konstantne ali pa se povečujejo.

4.2.4 Regionalne razlike v gospodarjenju z gozdovi

V razvitih državah prevladujejo načini gospodarjenja oz. koriščenje gozda za les, ki imajo več ali manj tudi strokovno podlago. Gre za nekakšno parcialno regulacijo s tem, da stopnja prirastka gozdov sovpada s stopnjo poseka gozdov, gozdovi ponekod celo zaraščajo kmetijske površine zaradi opuščanja le-teh. Na drugi strani pa imamo dežele v razvoju, kjer se gozdovi krčijo relativno nenadzorovano in v precejšnjem neskladju s stopnjo njihovega prirastka. Zaradi velike rasti prebivalstva so gozdovi nevarno podvrženi izkrčevanju, glavna razloga za to sta poraba lesa (bodisi za domačo porabo, bodisi za izvoz) in pa izsekavanje gozdnih površin iz namena pridobitve kmetijskih površin. Tako torej prihaja do obsežnih krčenj gozdov npr. tropskih deževnih gozdov v Braziliji in prostranih borealnih gozdov v Sibiriji (FRA, 2000).

V drugi polovici dvajsetega stoletja so se razvite države začele zavedati, da morajo zmanjšati krčenje gozdov in uvesti razne ukrepe za sonaraven pristop h gospodarjenju z gozdom. To pa je posredno povzročilo (ne)predvidene posledice za države v razvoju. Posek gozdov v razvitih državah je upadel, še vedno velike potrebe po lesu pa so ostale, les je pomembna izvozna surovina in vir dohodka za države v razvoju in tako se je tam krčenje gozdov povečalo. Srečujemo se torej s precej kompleksno situacijo (Perez-Garcia in sod., 1999; FRA, 2000).

4.2.4.1 Raba gozdnih funkcij

Tudi na tem področju se soočimo s pomembnostjo razlik med standardom posameznih regij. Več študij je pokazalo, da so potrebe prebivalstva po različnih vlogah gozda pogojene z razvojem družbe.

V državah v razvoju je za družbo gozd povečini pomemben zgolj zaradi ekonomsko ovrednotenih funkcij, kot je lesnoproizvodna funkcija (mnoge dežele Afrike in Azije). Gre za to, da je tam dohodek iz izkoriščanja gozdov pomemben del BDP-ja (Vogt in sod., 2007).

Industrializacija in razvoj pa spremenita pogled družbe na gozdove in v zahodnih državah kot so države EU, ZDA, Kanada, Japonska ipd., se vedno bolj zavedajo tudi ostalih funkcij gozda, in kljub neekonomskemu vrednotenju postajajo pomembne. Tako so postale zelo pomembne funkcije kot so rekreacijska, estetska in turistična (Vogt in sod., 2007).

4.2.4.1 Poraba gozdnih virov (les)

Pomembno je, da razumemo, kako družba uporablja lesno gozdne proizvode po različnih regijah sveta; za papir, za industrijsko porabo lesa ali kot les za gorivo (FAO Yearbook ..., 1998):

1. Večina držav v razvoju uporablja pomembno količino lesa za gorivo in kurjavo, medtem, ko industrializiran svet za te namene porabi zelo malo ali celo nič lesa.
2. Ko država postane bolj industrializirana in razvita, se spremeni tudi energetski vir, lesno biomaso tako nadomestijo fosilna goriva.

Tipičen primer države v razvoju je Nepal, ki porabi 90 % lesa striktno za gorivo (ogrevanje, kuhanje v gospodinjstvih itd.). Tipičen primer razvite države, ki za te namene porabi zelo malo lesa pa so npr. ZDA, ki porabijo okoli 9 % lesa za gorivo (FAO Yearbook ..., 1998).

Hipotetična količina lesa, ki ga skupno porabi svetovno prebivalstvo, je bila leta 1995 ocenjena na 724 milijonov ton, na prebivalca pa (preračunano) 127 kg (Brown in Flavin, 1999; Flavin in Dunn, 1999; World Resources 2000-2001, 2000).

4.2.5 Pojav sečnje na črno

Nelegalno izkoriščanje gozdov znatno prispeva k stopnjevanju krčenja gozdov, posebno v tropskih gozdovih, negativen vpliv pa ima na prizadevanje za ohranjanje gozdov po celem svetu. V razvitih državah, kot so npr. države EU, je certificiranje gozdarstva nastalo kot učinkovit mehanizem, ki dovoljuje posek gozdov (kolikor je pač določeno s prirastkom). Enako pa ne moremo reči za države v razvoju, kjer je sečnja na črno pogost pojav (FRA, 2000). Spremljanje in preprečevanje sečnje na črno je v realnosti težaven proces (podatki v preglednici št. 5 so ocenjeni na osnovi razpoložljive hlodovine in industrijskega lesa, ki je nad uradnimi okviri).

Preglednica 5: Količina lesa, posekanega na črno v državah, ki sicer večinoma izvažajo ta les (Rusija, Indonezija, Brazilija, Malezija, srednja in zahodna Afrika) in državah, ki večinoma porabljajo ta les (EU, Japonska, Kitajska), (Illegal logging ..., 2004)

Država	Ocenjena količina dobave trdega lesa (%)	Ocenjena količina dobave mehkega lesa (%)
Rusija	17,0	17,0
Indonezija	0,0	58,0
Brazilija	0,0	15,0
Malezija	0,0	11,8
Japonska	6,5	5,5
Kitajska	31,5	30,6
EU (15)	1,2	6,6
srednja in zahodna Afrika	ni zabeleženo	30,0
ZDA	ni zabeleženo	0,0
Kanada	ni zabeleženo	0,0

Ugotovljeno je, da EU uvozi kar petino lesa, za katerega se domneva, da izvira iz ilegalno pridobljenih virov. Zato EU komisija predvideva uvesti zakone, ki bi uvedle strožje predpise glede tega, zato bodo morali uvozniki po novem pridobiti zadostna jamstva, da je les pridobljen v skladu z zakoni države, od koder izvira. Na predlog, ki so ga glede nezakonite sečnje in krčenja gozdov predstavile države EU, so se negativno odzvale različne okoljevarstvene organizacije. Greenpeace in Friends of the Earth ocenjujeta, da predlog enostavno ni zadosten odziv na resnost situacije. Po njihovem mnenju je zakonodaja pri tem preveč ohlapna in premalo restriktivna (Bruselj ..., 2008).

V Friends of the Earth menijo, da bi moralo biti trgovanje z nezakonito posekanim lesom smatrano kot kaznivo dejanje. Evropa bi se morala po njihovem mnenju spopasti s ključnimi razlogi krčenja gozdov - Evropejci namreč porabijo preveč papirja in denimo palmovega olja. Greenpeace pa trdi, da bi morali trgovci predstaviti zanesljive dokaze, da gre za zakonito pridobljen les, vzpostavljen pa bi moral biti tudi močan sistem sledljivosti (Bruselj ..., 2008).

Sečnji na črno so najbolj podvrženi borealni in tropski gozdovi, kjer je tudi največ svetovnih gozdov. Ti gozdovi se nahajajo v regijah, kjer je manj zasebnega lastništva gozdov, ali kjer pravica do posesti ni dovolj definirana. Na teh območjih bi bila nujna uvedba standardov za gozdove, ki jih pozna razviti svet.

Slika 5: Skladišče hlodovine iz črne sečnje (Malezija), (Panoramio, 2010)

4.2.6 Problematika uničevanja tropskih deževnih gozdov

Eden najbolj uničujočih škodljivih vplivov na svetovne gozdove je naraščajoče krčenje tropskih deževnih gozdov. Po letu 1960 so se površine tropskih gozdov skrčile za petino. Sedaj je ocenjeno, da se površina tropskih gozdov letno zmanjša za 140 000 km², glede na satelitske posnetke pa je bilo ugotovljeno, da se je v obdobju od 1990 do 2000 zmanjšalo za 92 000 km² oz. za 0,52 % letno (Youth, 2003; Sustainable Development ..., 2003).

Stvar je ponekod zelo paradoksalna. V nekaterih tropskih območjih Afrike so drastično povečali krčenje tropskega gozda zlasti na račun prodaje lesa in povečevanja kmetijskih površin. Dohodek prebivalstva pa se je zaradi tega celo znižal. Namreč, zaradi večje ponudbe je cena lesa nekoliko padla, kmetijstvo pa na tako pridobljenih površinah na obstane dolgo. Tipičen primer take države je Madagaskar (Kryštufek, 1999).

Najbolj ogrožen predel tropskih gozdov je gozd na območju Amazonije. Razprostira se na več kot 60 % Brazilije, celotna površina pa znaša več kot 4,1 milijona km². Izsekavanje tega je povzročilo globalno velik porast CO² in uničevanje biodiverzitete okolja. Po najbolj črnogledih napovedih naj bi do leta 2030 izginilo že okoli 60 % prvotnega območja tega gozda (M.T., Žurnal, 2007). Za ohranitev tropskih gozdov bo potrebno sprejeti več konkretnih ukrepov.

Slika 6 : Tropski deževni gozd v Amazoniji (National Geographic, 2000)

5 STANJE GOZDOV IN PREBIVALSTVA V SLOVENIJI

5.1 STANJE SLOVENSKEGA PREBIVALSTVA

5.1.1 Število in rast prebivalstva na slovenskem (skozi zgodovino)

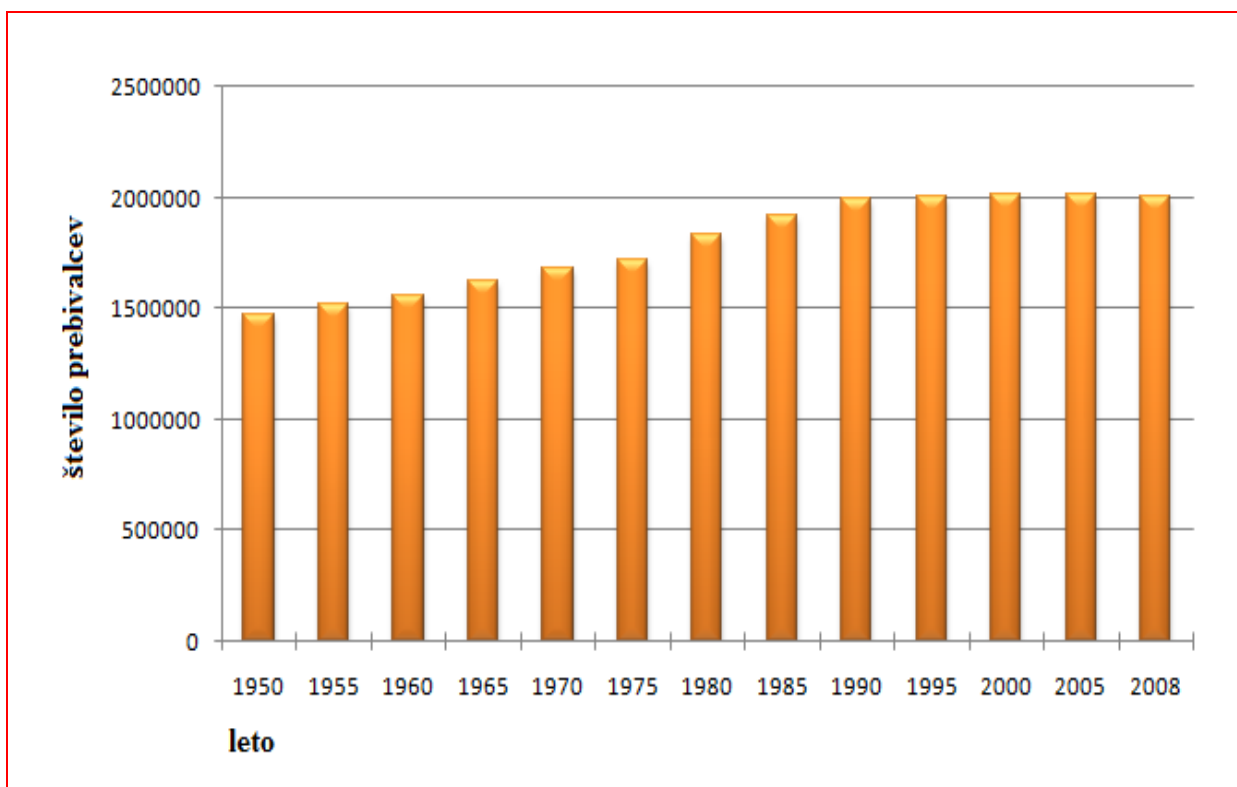
Vse do sredine 19. stoletja število prebivalcev na ozemlju današnje Slovenije zgolj ocenjujemo. Sredi 18. stoletja naj bi jih bilo okoli 700 000, sredi 19. stoletja pa 1 100 000. V 18. stoletju in na začetku 19. stoletja je prebivalstvo naraščalo povprečno za 4 do 5 promila na leto, sredi 19. stoletja pa za okoli 2 promila letno (Geografski atlas Slovenije, 1998). Natančnejše podatke smo pridobili šele s prvimi popisi prebivalstva.

Prvi uradni zabeležen popis prebivalstva na slovenskem se je izvršil leta 1869, število prebivalstva pa je bilo takrat 1 127 742. Njegovo število je nato do 1. svetovne vojne enakomerno naraščalo s približno 3 do 4 promile na leto. Zaradi posledic vojne in množičnega izseljevanja se je med leti 1910 in 1921 število močno zmanjšalo, potem pa spet skokovito naraslo do leta 1931 (povečevalo se je za okoli 6 promilov letno). Nato je spet nastal podoben zastoj zaradi 2. svetovne vojne. Po njej se je število prebivalcev spet zelo povečevalo in sicer najbolj do leta 1981, naraščalo je kar od 7 do 9 promilov letno (Geografski atlas Slovenije, 1998).

V 80. in 90. letih 20. stoletja pa se je rast prebivalstva nekako umirila. Razloge za to gre iskati v pospešenem razvoju družbe, v zmanjšanju rodnosti in naravnega prirastka, v stagnaciji umrljivosti, v staranju prebivalstva. Pomembno za demografske razmere je bilo tudi hitro naraščanje prebivalstva na mestnih območjih, temu pa je bilo obratno sorazmerno zmanjševanje kmečkega prebivalstva.

Rast prebivalstva je sedaj stabilna in enakomerna, znaša okoli 1 %, v zadnjih nekaj letih se prebivalstvo povečuje predvsem na račun priseljencev. Podatki iz leta 2008 kažejo, da je bilo konec leta 2008 v Sloveniji 2 032 362 prebivalcev. Najmanj se je povečal delež slovenskega prebivalstva (za 0,2 %), največ pa delež tujcev (za 3,5 %), (Prebivalstvo, Slovenija ..., 2008).

Trend rasti prebivalstva, kot ga imamo v Sloveniji, je tipičen za razvite države zahoda, kot so npr. države EU, ZDA, Kanada, Japonska (Wikipedia, 2008). Število prebivalcev se povečini povečuje na račun priseljencev (tudi zaradi delovne sile). V teh državah je tudi značilen vzorec zgostitve prebivalstva v urbanih središčih in t.i. centralizacija države.

Slika 7: Število slovenskega prebivalstva od leta 1950 do 2008 (Geografski atlas Slovenije, 1998; Prebivalstvo, Slovenija ..., 2008)

5.1.2 Gostota prebivalstva

Če povem za primerjavo, leta 1991 je bila na Zemlji gostota prebivalstva 11 ljudi na km², gostota prebivalstva na ozemlju današnje Slovenije pa je bila tolikšna že v rimski dobi, takrat je bilo namreč tu okoli 200 000 ljudi. Ob prvem popisu leta 1869 je bila poselitev našega ozemlja 56 ljudi na km². Nadpovprečno gosto poseljena je bila že takrat polovica ozemlja. Do leta 1931 je gostota narasla na 63 ljudi na km². Zelo se je povečala na ravninskem in nižinskem svetu, le malo pa se je povečala v bolj gričevnatih in hribovitih legah. Leta 1961 je znašala gostota 79 ljudi na km², nadpovprečna poseljenost je bila torej prisotna na četrtini ozemlja Slovenije (Geografski atlas Slovenije, 1998).

Do leta 1991 je gostota poseljenosti v Sloveniji dosegla 97 ljudi na km², leta 2007 pa 98,8 ljudi na km². Uvrščamo se torej med srednje gosto naseljene države. Razporejenost te poseljenosti je sicer zelo različna po območjih države. Geografsko gledano je najgosteje

poseljen panonski svet, sledi alpski, nato sredozemski in še dinarski (Geografski atlas Slovenije, 1998).

Slovenija je dokaj enakomerno poseljena, ker ima prebivalstvena jedra raztresena po vsem ozemlju, večje pa so razlike med posameznimi manjšimi območji, kot so gorski in nižinski predeli.

5.1.3 Urbano in ruralno prebivalstvo

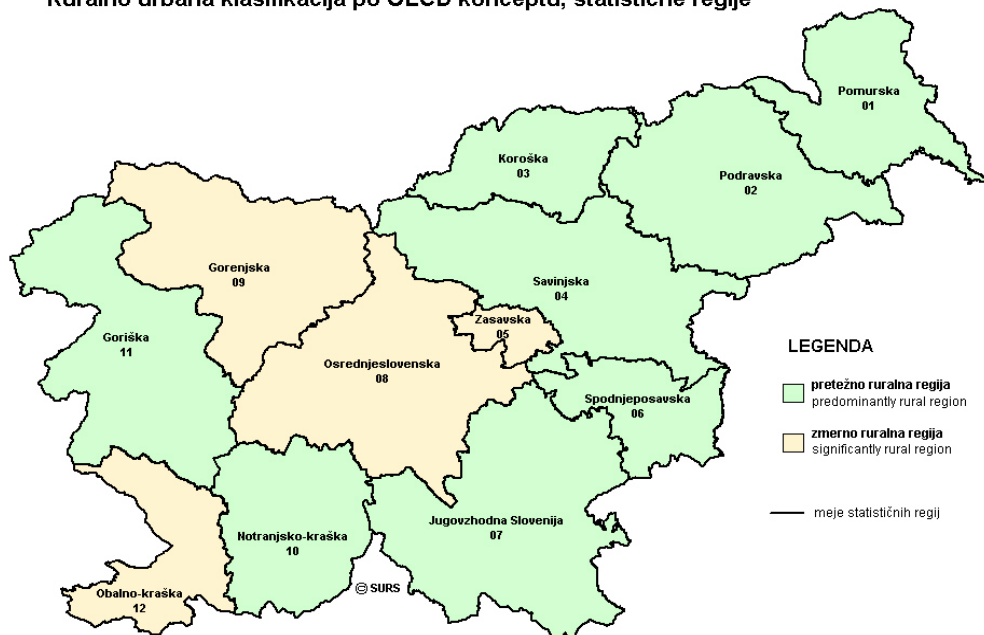
5.1.3.1 Ruralno prebivalstvo

V Sloveniji je relativno gledano sicer delež ruralnih območij velik, vendar je prebivalstvo tam prostorsko razpršeno in zato posledično ne prevladuje. Velik delež podeželja se je namreč urbaniziral. Ruralno prebivalstvo se je v drugi polovici 20. stoletja precej zmanjšalo zaradi hitre urbanizacije in tudi deagrarizacije. Delež kmečkega prebivalstva je leta 1869 znašal okoli 81,5 %, leta 1910 okoli 65 %, leta 1950 okoli 50 %, leta 1970 okoli 25 % in leta 2005 še samo okoli 6 %. Zanimivo je, da se je v zahodnoevropskih državah tak proces razvil v vsaj dvakrat daljšem obdobju (Klemenčič, 1998). Dandanes se je število kmečkih gospodinjstev ustalilo, k temu so verjetno pripomogle tudi subvencije v kmetijstvu.

5.1.3.2 Urbano prebivalstvo

Na urbanih površinah pa je prebivalstvo močno skoncentrirano (primer mestnih občin Ljubljane, Maribora ali Celja). V zadnjih 50 letih je proces povečevanja mestnega prebivalstva potekal obratno sorazmerno z zmanjševanjem ruralnega prebivalstva. Največje povečanje mestnega prebivalstva je bilo v 60. letih, proti koncu 80. let. Kasneje se je tudi tu stanje umirilo. Samo mestno prebivalstvo sicer obsega že okoli 50 % slovenskega prebivalstva, če štejemo tudi predmestja ali obmestja pa to znese že 75 % (Ravbar, 1995).

Ruralno urbana klasifikacija po OECD konceptu, statistične regije

Viri: Eurostat, Statistični urad Republike Slovenije, Geodetska uprava Republike Slovenije

Slika 8: Klasifikacija urbanih in ruralnih površin po statističnih regijah v Sloveniji (Merc, 2006)

5.2 STANJE SLOVENSkih GOZDOV

5.2.1 Vrste in glavne značilnosti gozdov v Sloveniji

Po členitvi gozdno-vegetacijskih pasov spadajo slovenski gozdovi v pas zmernih gozdov. Kljub tej kategorizaciji pa je tu prisotna velika pestrost zgradbe gozdov, na našem ozemlju se namreč srečujejo trije podnebni tipi; celinsko, alpsko in sredozemsko podnebje. Pretežni del slovenskih gozdov je v območju bukovih, jelovo-bukovih in bukovo-hrastovih gozdov, ki imajo razmeroma veliko proizvodno sposobnost (Gozdovi Slovenije ..., 2008).

Glavne drevesne vrste v slovenskih gozdovih so : bukev (32 %), smreka (32 %), jelka (7 %), hrast (7 %), plemeniti listavci (5 %), ostali listavci (10 %), bor (6 %), ostali iglavci (1 %). Delež iglavcev je ocenjen na 46 %, delež listavcev pa na 54 % gozda, (Gozdovi Slovenije ..., 2008).

5.2.2 Površina in delež gozdov Slovenije

Slovenija spada med najbolj gozdnate dežele v Evropi, za Finsko in Švedsko smo tretja najbolj gozdnata država Evrope. Gozd namreč prekriva kar 59 % površine Slovenije, iz leta v leto se delež gozda še povečuje. Povečevanje gozda je na Slovenskem prisotno zaradi dveh glavnih razlogov : a) relativno majhna količina poseka, b) opuščanje kmetijskih površin in posledično zaraščanje le-teh z gozdovi (Gozdovi Slovenije ..., 2008).

Preglednica 6: Spreminjanje gozdnatosti v Sloveniji od leta 1875 do 2005 (Nacionalni gozdni program, 2007)

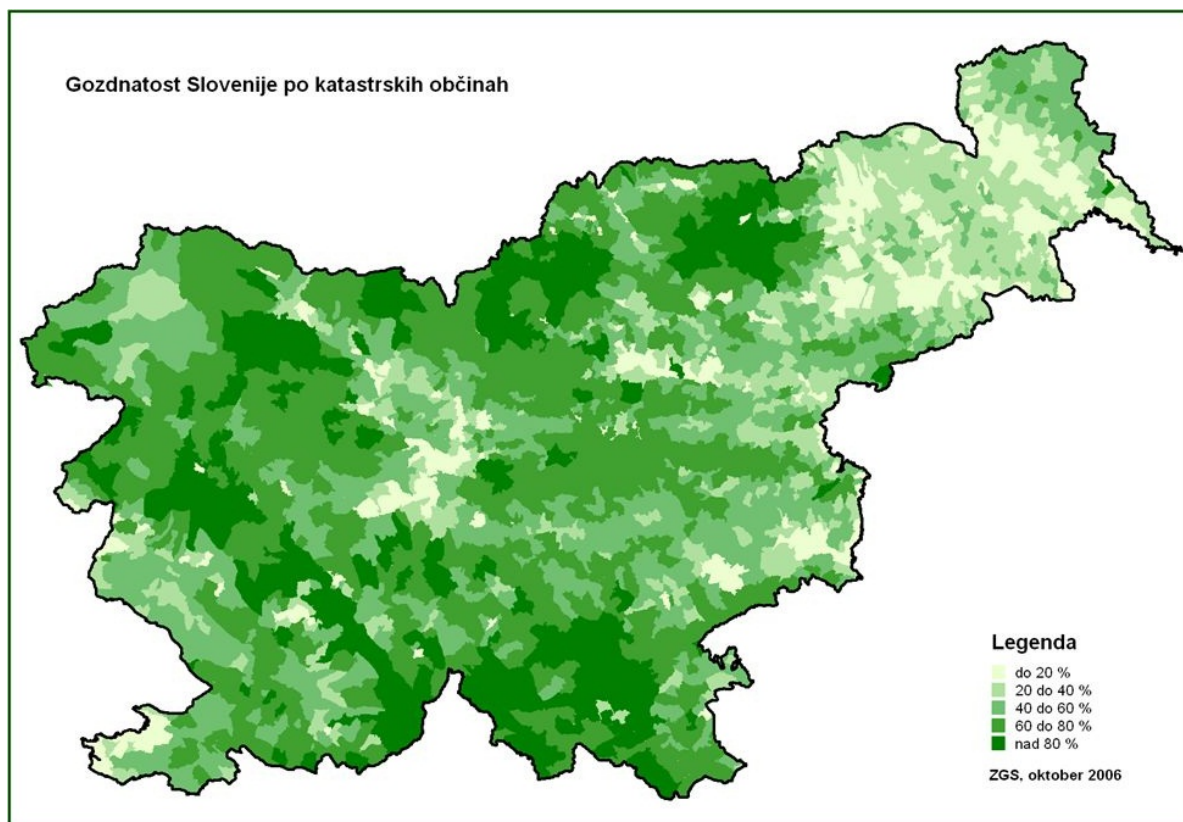
	1875	1947	1961	1970	1980	1990	2002	2005
Gozdna površina (v 1000 ha)	737	879	961	1026	1045	1072	1202	1217
Gozdnatost (v %)	36,4	43,4	47,4	50,6	51,5	52,9	59,3	59,8

Površina gozdov Slovenije obsega 1,2 milijonov ha. Lesna zaloga znaša 322 milijonov m³. Letni prirastek znaša 7,7 milijonov m³, letni (možen) posek pa 4,9 milijonov m³ (od tega je realizirano 70 % te količine), (Kolšek, 2008).

Gozdovi v Sloveniji so: v zasebni lasti 71 %, v državni lasti 26 % in v lasti lokalnih skupnosti – občin (3 %), (Kolšek, 2008).

S sonaravnim in večnamenskim gospodarjenjem, usklajenim z načeli varstva narave, ki omogoča trajno in optimalno rast gozdov in uporabo njegovih funkcij, smo gospodarili že od druge polovice 19. stoletja. Bolj veljavno in uradno je to postalo s prvim zakonom o gozdovih v samostojni državi (zakon sprejet leta 1993). Pozitiven vidik tako urejenega gospodarjenja, je, da gozdni fond na Slovenskem ni ogrožen (Nacionalni gozdni program, 2007).

Slika 9: Gozdnatost Slovenije po katastrskih občinah (Gozdovi Slovenije ..., 2006)

5.2.3 Lesna zaloga, prirastek in sečnja gozdov

Preglednica 7: Spreminjanje lesne zaloge, prirastka in poseka od leta 1947 do leta 1990 (Nacionalni gozdni program, 2007)

Leto	1947	1956	1961	1970	1980	1990	2000	2005
Lesna zaloga (v 1000m³)	110 800	115 280	150 047	175 984	193 957	207 252	266 704	300 597
Prirastek (v 1000m³)	2 714	2 617	3 372	4 183	4 921	5 301	6 931	7 569
Možni posek (v 1000m³)	-	-	-	3 420	3 581	3 018	4 101	-
Realiziran posek (v 1000m³)	2 860	2 913	2 887	3 141	3 318	2 321	3 236	-

Kot je razvidno iz preglednice 8, sta se lesna zaloga in prirastek slovenskih gozdov zaradi smotrnega gospodarjenja z njimi vse do leta 2005 vztrajno povečevala. Lesna zaloga je že v letu 1990 dosegla vrednost 194 m³/ha, kar je 80 odstotno povečanje glede na leto 1956 oziroma celo 87 % glede na leto 1947. V slabih petih desetletjih gre torej za veliko akumulacijo lesne zaloge v slovenskih gozdovih.

V istem obdobju se je tako rekoč podvojil tekoči letni prirastek, ki sedaj znaša 4,9 m³/ha. Podatki o možnem poseku do leta 1970 na ravni Slovenije niso znani. Za leto 2005 nisem navedel možnega in realiziranega poseka, ker se to navaja za 10-letna obdobja (v gozdnogospodarskih načrtih) (Nacionalni gozdni program, 2007).

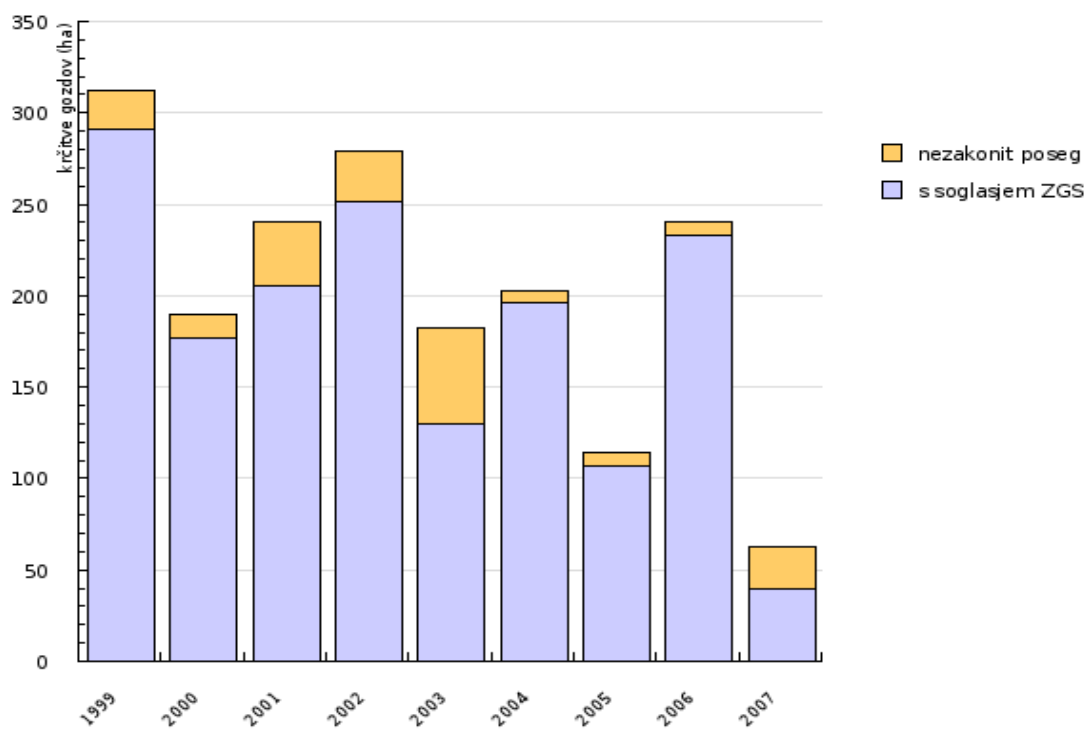
5.2.4 Krčitve gozda na Slovenskem

V zakonu o gozdovih je krčitev definirana kot odstranitev vsega gozdnega drevja oz. drugega gozdnega rastja zaradi spremembe namembnosti zemljišča.

Na območju Slovenije segajo najzgodnejše najdbe prisotnosti ljudi že v paleolitik, v vseh kasnejših obdobjih pa lahko zasledujemo precej gosto poseljenost celotnega prostora. Izraba prostora v kmetijske namene, zlasti pašništva, je zahtevala vedno večje krčitve prvobitne gozdne vegetacije. Zaradi podnebnih in talnih razmer, ki se odražajo v nizki produktivnosti zemljišč, namenjenih kmetijstvu, je bila dolga stoletja prisotna težnja po pridobivanju novih izkrčenih površin. Zaradi nenehnih krčitev je ponekod prišlo do agrarne preobremenjenosti prostora, ki je dosegla višek v drugi polovici 19. stoletja (Nacionalni gozdni program, 2007).

Od takrat naprej se površina gozdov v Sloveniji nenehno povečuje. Kljub takšnemu trendu pa s spreminjanjem gozdnih površin ne moremo biti zadovoljni. Površina gozdov se povečuje tam, kjer je gozdov z vidika krajinske pestrosti in krajinskega videza že zdaj veliko, na drugi strani pa se v predelih z intenzivnim kmetijstvom in še posebej v primestnih predelih srečujemo s hudimi pritiski na gozdni prostor, ki postopno, kljub prizadevanjem po ohranjanju gozdov, marsikje vodijo h krčenju že tako pičlih gozdnih ostankov (Pisek in Matijašič, 2008).

Danes je največ krčitev posledica izgradnje infrastrukturnih objektov, kot so avtoceste, daljnovodi, za pozidavo in za ostale namene (kamnolomi, deponije, smetišča). Večina krčitev je izvedenih s soglasjem, vsako leto pa je določen odstotek takšnih, ki so izvedene brez soglasij pristojnih inštitucij (Pisek in Matijašič, 2008).

Slika 10: Površina izkrčenih gozdov v obdobju od 1999 do 2007 (Pisek in Matijašič, 2008)

5.2.5 Gozdni vir – les

Struktura porabe lesa iz gozdov, ki jo za obdobje 1981-1990 prikazuje preglednica 8, je tesno povezana s prizadevanji, da bi bil izkoristek slovenskih gozdnih rastišč čim boljši (v zadnjih dveh desetletjih na tem področju ni bilo velikih sprememb). Pri iglavcih je bila struktura ugodna, pri listavcih pa jo je dolgoročno mogoče izboljšati z nego, zlasti z redčenji, s čimer bi bilo mogoče postopoma povečevati delež kakovostne hlodovine.

Preglednica 8: Struktura uporabe lesa iz slovenskih gozdov iz obdobja od 1981 do 1990 (Program razvoja gozdov, 1996)

VRSTA LESA	KOLIČINA LESA	
	v 1000 m ³	v %
	3,057	
IGLAVCI:	1,822	100
- hlodovina	1,204	66
- les za celulozo	248	14
- les za plošče	30	2
- drug tehnični les	340	18
LISTAVCI:	1,235	100
- hlodovina	416	34
- les za kemično predelavo	58	5
- les za plošče	196	15
- drug tehnični les	86	7
- drva	479	39

5.2.5.1 Zaposlenost v lesarstvu

Les je od vseh materialov in surovin najdostopnejši naravni (gozdni) vir. To je vidno še zlasti ob visoki gozdnatosti v Sloveniji. Izraba variabilnosti njegove zgradbe in bogastva tekstur daje predelovalcem lesa možnosti za ustvarjanje visoko vrednih izdelkov. Za pridobivanje, predelavo in obdelavo lesa je potrebno malo energije. Les je energetsko najmanj obremenjujoč material (Nacionalni gozdni program, 2007).

Slovensko lesarstvo je bilo zaradi velikih kapacitet lesne in tudi celulozne industrije poleg tega, da je pridobivalo les iz slovenskih gozdov, vselej odvisno tudi od uvoza lesa od drugod. Tudi lesna industrija je okoli leta 1990 doživela hude organizacijske spremembe. Na veliko krizo te industrije kažejo podatki o številu zaposlenih v tej dejavnosti za obdobje 1985-1995 (preglednica 9).

Preglednica 9: Število zaposlenih v lesni industriji v obdobju od 1985 do 1995 (Nacionalni gozdni program, 2007)

	Leto		
	1985	1990	1995
Proizvodnja žaganega lesa in plošč	7.790	6.644	4.388
Proizvodnja končnih lesnih izdelkov	27.634	23.249	16.120
Skupno lesna industrija	35.424	29.893	20.508

5.2.6 Funkcije gozdov na Slovenskem

Družbena pričakovanja, s tem pa tudi odnos do gozda in gozdnih funkcij se v času in prostoru spreminjajo. Na to vplivajo: razvoj posameznika in družbe, naravne in kulturne danosti, tradicija, veljavne družbene norme. V grobem lahko zgodovino človeškega odnosa do gozda na Slovenskem razdelimo na naslednja obdobja (Winkler, 1992) :

- obdobje nabiralništva in lova
- krčenje gozdov
- eksploatacija gozdov
- racionalno gospodarjenje z gozdovi
- obdobje mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi (v sedanjosti)

Klasično gozdarstvo se je razvijalo in razvilo predvsem okoli lesnoproizvodne funkcije. Z razvojem družbe in hkratnim slabšanjem stanja okolja se je število funkcij gozda pomnožilo (Zakon o gozdovih, 1993: čl.1). Slovenija nima veliko naravnih virov, zato je gozd za nas zelo gospodarsko pomemben. Gospodarjenje z gozdovi je (bilo) v osnovi usmerjeno v kakovostno proizvodnjo lesa. Dohodek od lesa je namreč pomembno prispeval k razvoju lesne industrije in k ohranjanju ter poseljenosti podeželja (zaradi dohodka od lesa). Ker je razvoj gozdov sonaraven, so gozdovi dobro ohranjeni, to pa je pripomoglo k hitremu razvoju rekreacije in turizma. Ob tem ima torej gozd tudi izreden pomen zaradi zagotavljanja ekoloških in socialnih funkcij. Sonaravno gospodarjenje z gozdovi, ki je razvito v Sloveniji in v nekaterih drugih evropskih državah, je ena redkih dejavnosti, ki organsko povezuje ohranjanje narave in gospodarsko dejavnost. Sočasnost in soodvisnost uresničevanja ekoloških, socialnih in proizvodnih funkcij je temeljna značilnost gospodarjenja z gozdovi pri nas. Ohranitev in varstvo gozdov ob hkratnem ekološko obzirnem izkoriščanju in pospeševanju kakovosti vseh funkcij gozda - in ne samo lesa - postaja tudi vsesplošna evropska in svetovna usmeritev (Program razvoja gozdov, 1996).

Okvirna (začasna) valorizacija funkcij gozdov v območnih gozdnogospodarskih načrtih kaže, da je ob lesnoproizvodni funkciji, ki je pomembna v skoraj vseh slovenskih gozdovih (razen v ekstremno varovalnih gozdovih na približno 7 % površine), na dobri polovici slovenskih gozdov poudarjena vsaj ena od ekoloških ali socialnih funkcij. Upoštevajoč dejstvo, da se funkcije med seboj tudi prekrivajo, so tako nadpovprečno poudarjene

varovalna funkcija na 20 % površine gozdov, na 16 % hidrološka, na 14 % dediščinsko-varstvena, na 8 % turistična in rekreacijska, druge funkcije (klimatska, zaščitna, estetska, poučna, raziskovalna, biotopska) pa na 20 % površine gozdov (Program razvoja gozdov, 1996).

Očitno je, da krog ljudi, ki računajo z določenimi vlogami gozda, daleč presega zgolj krog lastnikov in da ta njihov interes vsebuje kali konflikta med javnim in zasebnim. Delo za razvijanje in krepitev raznih vlog gozda je torej delo z javnostjo (Winkler, 1992). V Sloveniji je delež gozdarstva v BDP-ju že vrsto let pod enim odstotkom. Glede na izredno veliko gozdnatost, ki jo imamo, se morda to sliši absurdno, a ob upoštevanju vseh ekoloških in socialnih funkcij, ki jih ima gozd za družbo, je to razumljivo (Nacionalni gozdni program, 2007).

5.2.7 Vpliv onesnaženja okolja na Slovenske gozdove (zaradi gospodarstva)

Kar se tiče negativnih antropogenih vplivov na gozdove, imamo na Slovenskem največji problem z onesnaženostjo, ki jo povzroča industrija in npr. elektrarne. Onesnaženost izrazito vpliva na zdravstveno stanje oziroma na stabilnost slovenskih gozdov (Nacionalni gozdni program, 2007).

V evropskem merilu je Slovenija uvrščena med države z izrazito, a prostorsko omejeno večplastno čezmerno onesnaženostjo, zlasti v nekaterih kotlinah in dolinah (Plut in sod., 2002): v Zasavju, v Mežiški dolini, Šaleški dolini, Celjski kotlini, Ljubljanski kotlini. V sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja je bila Slovenija kar najbolj grobo soočena s problematiko onesnaženosti zraka, ki je ogrožala zdravje nekaj nad 40 % prebivalcev in poleg tega prispevala pomemben delež k obsežnemu propadanju gozdov. V zadnjem desetletju pa se najbolj škodljivo onesnaževanje zmanjšuje (povečuje se le od prometa).

Najbolj onesnažene regije v Sloveniji in škodljivi vplivi za gozdove (Plut, 2004):

- Zasavje: vplivno območje termoelektrarne Trbovlje (žveplov dioksid, kisle padavine, prašni delci, ozon) ter drugih virov onesnaževanja (urbanih, industrijskih, prometnih),

- Šaleška dolina: vplivno območje termoelektrarne Šoštanj (žveplov dioksid, kisle padavine, ozon) in drugih manjših virov onesnaževanja zraka (industrijskih, prometnih),
- zgornja Mežiška dolina, Žerjav, Črna na Koroškem: akumulacija težkih kovin v okolju; v rastlinah, živalih, posredno tudi v ljudeh (svinec, živo srebro, kadmij),
- urbana območja Ljubljane (dušikovi oksidi, žveplov dioksid, lebdeči delci, inhalabilni delci, ozon), urbana območja Celja (dušikovi oksidi, žveplov dioksid, lebdeči delci, inhalabilni delci, ozon), urbana območja Maribora (dušikovi oksidi, žveplov dioksid, lebdeči delci, inhalabilni delci, ozon).

Glavni negativni vplivi tovrstnega onesnaženja na gozdove pri nas so: poškodovanost dreves (predvsem poznamo to kot osutost krošenj – abnormalno odpadanje iglic ali listja), absolutno zmanjšanje prirastka zaradi splošne oslabelosti drevja, zmanjšanje ekoloških in socialnih funkcij tako prizadetih gozdov, povečevanje stroškov pridobivanja lesa zaradi pogostejših sanitarnih sečenj z manjšim obsegom, splošno zmanjšanje kakovosti lesa, ogrožanje gospodarske varnosti kmetij zaradi slabe stabilnosti gozdov (Nacionalni gozdni program, 2007).

Preglednica 10: Primerjava poškodovanosti drevesnih vrst zaradi onesnaženosti (odstotek dreves) Slovenije z izbranimi evropskimi državami v obdobju od 1989 do 1998 (Forest Condition in Europe, 1999; Mavsar, 2000)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Slovenija	22,3	18,2	15,9	/	19,0	16,0	24,7	19,0	25,7	27,6
Hrvaška	/	/	/	15,6	19,2	28,8	39,8	30,1	33,1	25,6
Italija	9,1	16,3	16,4	18,2	17,6	19,5	18,9	29,9	35,8	35,9
Avstrija	10,8	9,1	7,5	6,9	8,2	7,8	6,6	7,9	7,1	6,7
Madžarska	12,7	21,7	19,6	21,5	21,0	21,7	20,0	19,2	19,4	19,0
Češka	/	/	45,3	56,1	51,8	57,7	58,5	71,9	68,6	48,8
Švica	10,4	15,5	16,1	12,8	15,4	18,2	24,6	20,8	16,9	19,1

6 STANJE GOZDOV IN PREBIVALSTVA NA CERKLJANSKEM

6.1 SPLOŠNI OPIS OBMOČJA OBČINE CERKNO

6.1.1 Lega

Občina Cerknno leži nekako na severovzhodnem predelu Primorske. Od juga proti jugozahodu jo omejuje reka Idrijca, na zahodu pa Bukovski vrh in Šentviška planota. Proti severu se razprostira hribovit svet, ki postopoma pridobiva predalpski značaj. Na severu omejujejo regijo pobočja Porezna in Črnega vrha. Vzhodni del regije sega do Bevkovega vrha in Podlanišča. V središču območja leži Cerknno, ki predstavlja osrednjo kotlino te regije. Celotno območje občine Cerknno tvori tudi Gozdnogospodarska enota Cerknno, ki spada pod OE Tolmin (slika 10).

Slika 10: Lega GGE Cerknno v GGO Tolmin (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018)

6.1.2 Relief

Na območju sta zastopani tako predalpska kot dinarska zgradba terena. Na oblikovnost terena vplivajo tektonske prelomnice (Idrijska, Cerkljanska in Kranjska) ter pestra geološka podlaga, kjer prevladujejo triadne plasti. Razgiban, hribovit svet vzdolž reke Cerknice in spodnjega toka Idrijce imenujemo Cerkljansko hribovje (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

Cerkljansko hribovje proti severu postaja vedno bolj del slovenskega predalpskega sveta. Geografske značilnosti tega ozemlja se hitro spreminjajo tako v horizontalni kot vertikalni smeri. Glavne morfološke značilnosti Cerkljanske so določene z dolino reke Idrijce in njenim glavnim pritokom, reko Cerknico. Idrijca je globoko vrezala dolino med okoliške planote. Najnižja točka v GGE je v Stopniku (okoli 250 m.n.v.), najvišja pa na vrhu Porezna (1632 m.n.v.).

Na desnem bregu Idrijce se razteza greben Bevkovega vrha (1051 m), ki preko Cerkljanskega vrha zavije proti severu in se preko sedla Kladje (787 m) nadaljuje v masiv Škofja (973 m). Reka Cerknica teče v smeri od severovzhoda proti jugozahodu in ločuje enoto na dva dela. Na severu se Cerkljanska konča z visokimi hribi Kojce (1303 m), Ritovšnce (1256 m), Porezna (1632 m), preko Cimprovke (1360 m), Črnega vrha (1291 m) in Blegoša (1562 m). V južno pobočje Porezna je globoko vrezana dolina Zapoške. Zahodno od tu se teren prevesi v planote in pobočja pri Zakrižu, Ravnah in Policah, kjer se nahajajo grape večjih potokov Jesenice in Kozarske (Bukovska grapa).

Na pobočjih nad Cerknico, Zapoško in Orehovško grapo ter na območju Cerkljanskega vrha in Kladja so prisotni posamezni predeli, z jarki vrezanimi v kislo matično podlago in precejšnjimi nagibi. Na teh predelih obstaja nevarnost erozije, zlasti na območjih, kjer so prisotni tudi stranski vodotoki, ki predstavljajo pritoke glavnih vodotokov v GGE. Načrtovanje sečnje in gradnje gozdnih prometnic v teh predelih zahteva večjo pozornost z vidika preprečevanja erozije.

6.1.3 Podnebne značilnosti

Klima na Cerkljanskem je na prehodu med mediteranskimi vplivi, ki prihajajo po dolini reke Idrijce, in pravim celinskim podnebjem hribovitega dela predalpskega sveta. Klima sooblikuje vegetacijo določenega območja. Gozdna vegetacija GGE Cerkno kaže, da ima večina ozemlja GGE značilnosti predalpskega fitoklimatskega teritorija. V južnem delu GGE se odraža vpliv sosednjega interferenčnega fitoklimatskega teritorija, ki prevladuje na idrijskem. Jugozahodni in zahodni deli območja so pod vplivom submediteranskega podnebja, ki prehaja po dolini Idrijce in Cerknice. V teh predelih mestoma vladajo podnebne razmere, ki so značilne za submediteransko alpski fitoklimatski teritorij. Tu se pojavljajo gozdne združbe (Seslerio - Fagetum, Orvalo - Fagetum), ki so značilne za ta teritorij (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

Količine padavin v GGE so visoke in naraščajo z nadmorsko višino. Povprečne letne padavine v nižinskem in predgorskem svetu se gibljejo med 1600 in 1800 mm letno (Cerkno 1745 mm), v gorskem svetu med 1800 in 2100 mm (Dolenji Novaki 1962 mm) in v visokogorskem svetu med 2000 in 2300 mm (Bukovo 2007 mm).

Razpored padavin tekom leta je precej enakomeren in tako za rastlinstvo ugoden. Padavinski minimum nastopi v februarju, maksimum pa jeseni (septembra, oktobra). V zimskih mesecih zapade v višjih legah precej snega (nad 1500 m.n.v.). Tu predstavljajo snežne padavine tretjino do polovico letnih padavin, sicer je snežnih padavin (december, januar, februar) okoli 22 % vseh letnih padavin. Prva slana se pojavi konec septembra (izjemoma že avgusta), zato je možnost pozebe vegetacije precejšnja.

Občasno to območje mestoma prizadene žled. Pojavlja se pozno jeseni in pozimi, ko vlažni sredozemski tokovi prinesejo obilne deževne padavine, ki padejo v jezero hladnega zraka v dolini Idrijce in njenih pritokov. Žled ni vsakoleten pojav v teh gozdovih, najbolj ogrožen del gozdov v GGE je v predelu med 700 in 1100 metrov nadmorske višine. Največja škoda nastane v bukovih gozdovih, starih od 40 do 90 let. Bolj redko povzročajo škodo viharji. Za spodnji višinski pas je značilen tudi moker sneg zgodaj jeseni ali pozno spomladi.

6.1.4 Hidrološke razmere

Glavne hidrološke razmere na v GGE Cerčno so določene z dolino reke Idrijce in njenim glavnim pritokom, reko Cerknico. Idrijca je vrezala globoko dolino med planote v okolici (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

Povodje reke Cerknice obsega glavno strugo, ki se vije izpod Črnega vrha, na severovzhodu GGE do Želina na jugu. Na svoji poti se sreča s stranskimi pritoki potokov. Največji med njimi so Črna v Dolenjih Novakih, Čerinščica izpod Velikega in Malega Njivča, Trševka pod Poljanami, v Cerknem pa se v strugo izlijejo Zapoška, Oresovka in Zajegrščica.

Poleg reke Cerknice se v strugo izlivajo še številni drugi potoki, ki si od J proti JZ GGE sledijo v naslednjem zaporedju: Grda grapa na meji med GGE Dole in GGE Cerčno, Jaška grapa pod Jaznami, Luknjica in Volkova grapa (Zaganjalca), ki izvirata pod Cerkljanskim vrhom, potok Jesenica, ki priteče po Orehovski grapi, Bukovska grapa, Žibernik, Poličankin Deberšček, ki predstavljajo mejo med GGE Cerčno in GGE Most na Soči. Glavna odvodnica severozahodnega dela GGE je potok Porezen, ki se pod Hudajužno (izven GGE) izliva v reko Bačo.

Glavni vodotoki imajo kratke pritoke, ker so se ohranili v ozkem vododržnem pasu, medtem, ko so na ozemlju na apneni podlagi povečini izginili v zakraselo podlago. Značilnost vodotokov na območju GGE je njihov hudourniški značaj, ki je posebej izrazit na območju Orehovške grape, Cerknice, Zapoške in Čerinščice in njihovih stranskih pritokov, ki se izlivajo iz dolomitnih pobočij. Z namenom blaženja posledic hudourniškega značaja Zapoške in Cerknice, ob večjih deževjih je bila v preteklosti regulirana struga skozi Cerčno.

Veliko padavin in dolomitna podlaga ter veliki nagibi narekujejo tudi ustrezno načrtovanje odvodnjavanja pri gradnji in vzdrževanju gozdnih prometnic. Ker velika deževja pogosto poškodujejo prometnice, je potrebno zagotoviti ustrezno odvodnjavanje s številnimi prepusti dovolj velikih dimenzij, ter zagotavljati njihovo pretočnost in zagotoviti dobro očiščene koritnice.

Tu se nahajajo tudi izviri pomembni s hidrološkega vidika, ki predstavljajo potencialni vir pitne vode, zlasti v okolici večjih naselij.

6.1.5 Matična podlaga in tla

Za razvoj tal je pomembna delitev kamninske sestave na v tiste skupine kamnin, na katerih je razvoj tal enoten in pogojuje nastanek določenih talnih tipov. Tla v nastajanju se pojavljajo na pobočnih gruščih in aluvialnih nanosih ob reki Idrijci (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

Močna kislá distrična tla se pojavljajo na območju na kamninah, kot so glinasti skrilavci, kremenovi peščenjaki, keratofir, piroklastiti in tufi (med Planino in Novaki, pri Ravnah, na Reki).

Nevtralno do zmerno kislá tla se pojavljajo na tem območju precej pogosto in nastajajo na peščenjakih, apnencih, glinastih skrilavcih in konglomeratih (v okolici Novakov). Podobna tla se pojavljajo na različnih skupinah kamnin: apnencih, skrilavcih in laporjih (J od Porezna), peščenjakih, tufih in apnencih (pri Lanišu), laporjih, apnencih in dolomitih (SV od Cerčna) in podobnih sestavah tal.

Pokarbonatna bazična tla nastajajo na karbonatnih kamninah: apnencih (Porezen), apnencih in dolomitih (S od Bevkovega vrha) in dolomitih (Police). Pokarbonatna tla nastajajo tudi na karbonatnih kamninah, ki vsebujejo primes rožencev (Kojca, Cimprovka).

6.2 GOZDOVI NA OBMOČJU GGE CERKNO

6.2.1 Vegetacijski oris

Različne značilnosti naravnih dejavnikov, ki so medsebojno povezani, ustvarjajo različne ekološke razmere, te pa omogočajo različne rastiščne razmere. Na območju KE Cerčno v severnem delu pravladujejo klimazonalne gozdne združbe, na južnem delu območja pa azonalne gozdne združbe (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

Predgorski predalpski bukov gozd (Hacquetio Fagetum). Bukov gozd s tevjem uspeva v nižinskih predelih GGE – okrog Pluženj, Dolenjih Novakov, Zakojce ter Źelina in vzdolž Idrijce v pasu 300 do 700 n m.v. Prevladujejo mešani gozdovi bukve, hrasta, belega gabra in plemenitih listavcev s samostojno vneseno smreko.

Predgorski primorski bukov gozd (Seslerio Fagetum). Bukov gozd z jesensko vilovino najdemo na manjših površinah v J predelih GGE, kjer je prisoten vpliv submediteranske

klime. Uspeva na J pobočjih z večjimi nagibi na rendzinah in plitvih rjavih pokarbonatnih tleh v pasu od 550 do 1050 m n.v. Prevladuje bukev (slabše rasti), poleg te pa so tu še termofilni listavci in rdeči bor.

Gorski predalpski bukov gozd (Enneaphylo Fagetum). Bukov gozd z deveterolistno mlajo uspeva na Cerkljanskem v pasu od 500 do 1050 m n.v. na Bukovem vrhu, Jaškem griču, Babi in drugje. Na pokarbonatnih rjavih tleh uspevajo pretežno čisti bukovi gozdovi s primesjo plemenitih listavcev in skupinsko primesjo vnesene smreke.

Primorski gozd bukve in velike mrtve koprive (Orvalae Fagetum). Primorski gozd bukve je razširjen v gorskih predelih z izrazitejšimi vplivi submediteranske klime v Z delu GGE. Uspeva na zmerno strmih pobočjih in srednje globokih rjavih pokarbonatnih tleh v pasu od 700 do 1000 m n.v. Najdemo ga na raztresenih površinah nad Jesenico in Gorjami. Prevladujejo čisti bukovi gozdovi s posamično primesjo plemenitih listavcev in smreke.

Predalpski visokogorski bukov gozd (Adenostylo Fagetum). Uspeva v pasu od 1100 do 1500 m n.v. na Poreznu, Robijah, Hoču, Otavniku. Uspeva na vseh legah na strmih pobočjih in hribih na karbonatni in mešani podlagi s plitvimi rendzinami. Prevladujejo pretežno čisti bukovi sestoji slabe rasti ponekod z manjšo primesjo javorja. Večina teh gozdov ima varovalno vlogo.

Termofilni bukov gozd je razširjen na Cerkljanskem na prisojnih dolomitnih pobočjih po vsej GGE, več sicer v Z delu na nadmorski višini med 400 in 1000 m. Tu se nahajajo panjevski sestoji črnega gabra, malega jesena in mokovca. Ti gozdovi imajo varovalno vlogo.

Bukov gozd na zmerno kislih tleh (Luzulo Fagetum). Bukov gozd z belkasto bekico je na Cerkljanskem najbolj razširjena gozdna združba. Vezana je na matično podlago bazičnih silikatov in silikatnih kamnin z vložki karbonatov. Pojavlja se po vsej GGE, na zaobljenih pobočjih med 300 in 1300 m n.v., največ v Planini, okolici Cerkna in Gorenjih Novakov. Tu uspevajo mešani semenski in panjevski gozdovi bukve z različnimi deleži smreke in ostalih iglavcev in plemenitih listavcev.

Bukov gozd na kislih tleh (Blechno Fagetum). Bukov gozd z rebrenjačo je na Cerkljanskem dokaj razširjena združba. Vezana je na izrazito kisle kamnine (glinasti skrilavci, tufi, peščenjaki). Največ teh rastišč je v Podlanišču, Planini, Gorenjih Novakih

med 300 in 1000 m n.v. Na srednje globokih, kislih rjavih tleh pobočij z zmernimi nakloni uspevajo mešani, največkrat pa povsem zasmrečeni gozdovi smreke in bukve. Ponekod na manjših površinah najdemo tudi jelko in macesen.

Gozd gorskega javorja in jesena (*Acer Fraxinetum*). Razširjenost aceretalne združbe plemenitih listavcev je omejena na ožja območja gozdov ob vodotokih med 300 in 900 m n.v. Uspevajo na svežih, s hranili bogatih tleh. Plemenitim listavcem je primešana tudi bukev. Če so dobro ohranjeni in negovani, je kvaliteta teh sestojev velika.

Bukov gozd s kresničevjem (*Arunco Fagetum*). Uspeva na strmih, hladnih pobočjih severnih leg v n.v. 400 – 800 m. Največ teh gozdov je v S in SZ delu GGE (Bukovo, Police). Na dolomitih in apnencih se razvijejo le plitva rjava tla. Prevladujejo čisti bukovi gozdovi s posamično primesjo gorskega javorja, smreke, velikega jesena, črnega gabra in skupinami vnešenih smrek. Na zelo strmih skalnatih terenih imajo ti gozdovi poudarjeno varovalno vlogo.

6.2.2 Površina in lastništvo gozdov v GGE Cerčno

Od skupne površine 11 007 ha, je gozdov 7 290 ha. Delež gozda v GGE nakazuje trend povečanja, saj se je v zadnjih 10 letih površina gozda povečala kar za 6 %. To je posledica zaraščanja senožeti, ki se zaradi neobdelovanja in težke dostopnosti zaraščajo (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

Celotna GGE spada v območje občine Cerčno.

V GGE prevladujejo zasebni gozdovi (89,7 %), državni in gozdovi lokalnih skupnosti zavzemajo skupno dobrih 10 %. Zasebni gozdovi obsegajo 6539,55 ha in so razdeljeni med 449 lastnikov. Povprečna zasebna posest znaša 14,56 ha, posestne razmere pa se, kot kaže, izboljšujejo.

Preglednica 11: Površina gozdov po lastniških kategorijah (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018)

	Zasebni gozdovi	Državni gozdovi	Gozdovi lok. skupnosti	Skupaj
Površina gozda	6539,55 ha	320,41 ha	430,96 ha	7290,92 ha
Delež	89,70 %	4,40 %	5,90 %	100,0 %

6.2.3 Krajski tipi, gozdnatost

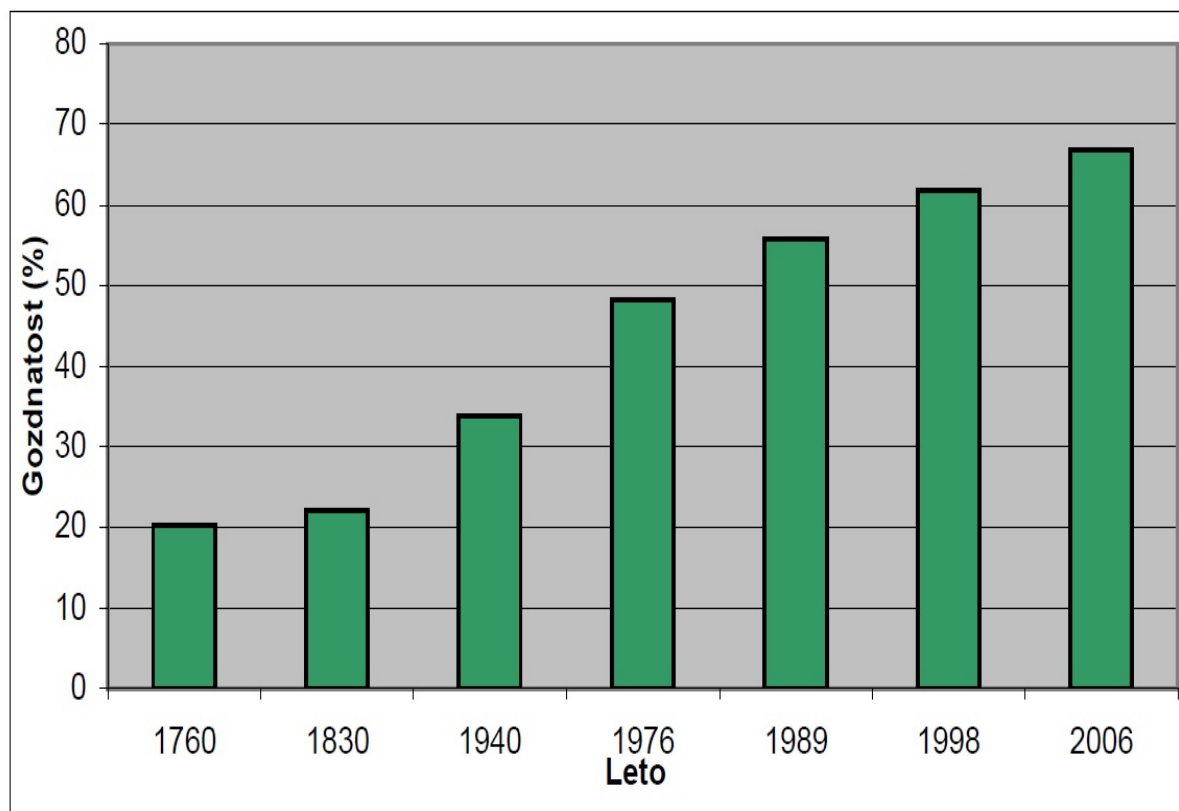
Za Cerkljansko hribovje, kjer se razprostira GGE Cerkno, je značilna velika gozdnatost. Ta svet s kar 66 % gozdne površine presega povprečje v Sloveniji. Od skupne površine, 11 007 ha, je gozdov 7 290 ha (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

Delež gozdov v GGE nakazuje trend povečevanja, ki ga je zaznati v visokem deležu zaraščajočih kmetijskih površin. Teh je kar 149 ha. V gozdnem prostoru je 143 ha, zunaj njega pa 6 ha. V GGE se pojavljata dva različna tipa krajin, ki se razlikujeta po načinu rabe gozda, naravnih značilnostih ter deležu gozda.

Gozdna krajina (5 %), vključuje območje v gorskem in subalpinskem pasu vegetacijskem pasu, ki poleg gozda vključuje tudi naravna travinja, gorske pašnike in skalovja. Takšen tip krajin se v GGE nahaja na pobočjih Porezna.

Večji del GGE spada v gozdnato krajino (95 %), kjer se gozd mozaično prepleta z drugimi večinoma kmetijskimi rabami tal. To so območja v nižinskem, gričevnatem, podgorskem delno tudi v gorskem pasu.

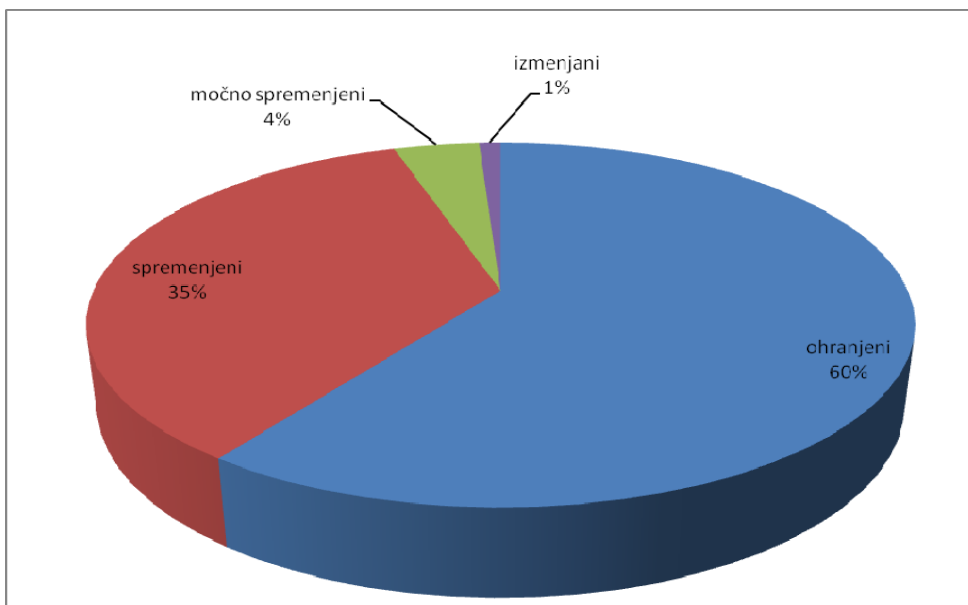

Slika 11: Prikaz deleža gozdov skozi obdobja, od leta 1760 do 2006 (1760 – Jožefinski vojaški zemljevid (LEBAN, 2000); 1830 – *Carta corografica del Litorale* (LEBAN, 1998); 1940 – *Catasto forestale compartimento dela Venezia giulia e Zara provinza dela Gorizia 1940*; 1976 – 1998 – Gozdnogospodarski načrt ..., 1999; Gozdarski informacijski sistem, 2006)

6.2.4 Ohranjenost gozdov

V GGE prevladujejo odlično ohranjeni sestoji. Močno spremenjeni in izmenjani sestoji se nahajajo predvsem na odsekih, kjer so bili v preteklosti osnovani nasadi smrek. Teh je na območju dobrih 5 odstotkov. Ohranjenost gozdov je izračunana na podlagi evklidskih razdalj med dejansko in naravno drevesno sestavo za vsak odsek posebej (po gozdnih združbah).

Slika 12: Ohranjenost gozdov v GGE Cerklje ob Gori (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018)

6.2.5 Funkcije gozdov na območju

Gozdovi v GGE zagotavljajo poleg lesnoproizvodne funkcije tudi ekološke funkcije, med katerimi so najpomembnejše varovalna, hidrološka in funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti in drugih vrednot okolja, ter socialne, zlasti rekreacijska, zaščitna in funkcija varovanja kulturne dediščine. Koncept prihodnjega gospodarjenja s temi gozdovi zahteva upoštevanje vseh funkcij teh gozdov v okviru izraženih potreb, naravnih danosti in ustreznih gozdnogospodarskih ukrepov (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

6.2.5.1 Proizvodne funkcije

Lesnoproizvodna funkcija je zaradi sorazmerno dobrih rastišč in stanja gozdov v GGE še vedno najpomembnejša, saj v GGE daleč prevladujejo gozdovi s prvo in drugo stopnjo poudarjenosti teh funkcij.

Funkcija pridobivanja gozdnih dobrin v GGE ni tako izražena, da bi jo vključevali v prvo in drugo stopnjo poudarjenosti.

Lovnogospodarsko funkcijo opravljajo predvsem tisti deli gozda, ki omogočajo izboljšanje prehranskih razmer za divjad. Sem spadajo intenzivno vzdrževane jase in krmne njive. Na območju so najbolj pomembne pašne površine na Poreznu in Otavniku in posamezne krmne njive na območju GGE.

6.2.5.2 Ekološke funkcije

Varovanje gozdnih zemljišč in sestojev (varovalna funkcija) je vezana na ekstremna rastišča znotraj GGE, ki se nahajajo večinoma na strmih in skalovitih pobočjih nad Idrijco, Zapoško in Zakojsko grapo, pod Malim in Velikim Njivčem in pod Drnovo. Precej predelov je vezanih na predele ekstremnih pobočij in grap s hudourniškim značajem ter potokov, ob katerih nastajajo jarki.

Hidrološka funkcija je pomembna zlasti na območjih vodnih virov GGE. Predstavlja vodozbirno zaledje reke Idrijce s pritoki. Na območju GGE je na seznamu vodnih virov tudi nekaj večjih in nekaj manjših zajetih vodnih virov, ki oskrbujejo z vodo naselja in posamezne zaselke (tu velja tudi 1. in 2. stopnja poudarjenosti te funkcije). Na območjih s to funkcijo velja bolj strog režim glede varovanja gozda, saj to funkcijo neposredno ogroža mnogo dejavnikov (krčitve gozda, neustrezna razporeditev gozdnih del, zdravstveno stanje gozdov, gozdnogospodarski ukrepi (olja, miniranje, gradnje).

Funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti gozda je vezana na določen habitat, saj v to kategorijo vključujemo gozdove manjših in redkih rastlinskih združb. V 1. in 2. stopnjo poudarjenosti funkcije sodijo območja, kjer se nahajajo pomembna zimovališča, mirne cone in ostali habitati za prostoživeče živali. Sicer pa je ta funkcija pomembna predvsem tam, kjer so prisotne redke, ogrožene in ekosistemsko pomembne rastlinske in živalske vrste.

6.2.5.3 Socialne funkcije

Zaščitno funkcijo opravljajo predvsem gozdovi ob regionalnih (Sp.Idrija – Tolmin, Želin – Cerkno) in lokalnih cestah (Želin – Otalež) ter posameznimi deli gozdov okrog posameznih zaselkov, ki ščitijo infrastrukturo pred valečim kamenjem, snežnimi in zemeljskimi plazovi ipd.

Rekreacijska funkcija je na območju poudarjena zlasti na predelih, kjer se odvija gorsko kolesarstvo, pohodništvo in smučišče na Črnem vrhu. S pohodništvom je najbolj obremenjen S del GGE, tam namreč poteka evropska pešpot (E7), slovenska planinska transverzala in slovenska geološka pot in Idrijsko – Cerkljanska planinska pot.

Funkcija varovanja kulturne dediščine in drugih vrednot okolja je poudarjena na območju spomenikov NOB, predvsem na območju partizanske bolnišnice Franja ter zlasti znanega arheološkega najdišča Divje babe v Šebreljah.

Funkcija varovanja naravnih vrednot je poudarjena na območju naravnih vrednot, zavarovanih območjih, habitatnih območjih in ekološko pomembnih območjih. V tej GGE se nahajajo številne rastlinske in živalske vrste, ki spadajo pod evidentirane naravne vrednote. Od rastlin so to skupine tis, posamezne bodike. Od živali pa se tu nahajajo gnezdišča ujed ter ruševca in divjega petelina.

Estetsko funkcijo imajo nekatera izjemna drevesa v GGE, ki so bila evidentirana v zadnjem desetletju ("Kurjejška" jelka, "Hobov" oreh, zeleni bor v gozdarskem vrtu ...).

6.3 PREBIVALSTVO NA OBMOČJU GGE CERKNO

6.3.1 Družbeno gospodarske razmere

Družbene razmere in razvoj cerkljanskega ozemlja pomembno vplivajo na gospodarjenje z gozdovi tega območja. Socialne in ekonomske razmere, velikost gozdne posesti in navezanost lastnikov na dohodek iz gozda so pomembne predvsem za gospodarjenje z zasebnimi gozdovi (Gozdnogospodarski načrt ..., 2009 – 2018).

V zadnjih treh desetletjih lahko na Cerkljanskem spremljamo dokaj hiter družbeni razvoj. K temu je v največji meri doprinesel velik razmah industrije s tovarno ETA, ki se je začel nekako v 70-tih letih in traja vse do danes. Razvoj industrije z ETO je največ doprinesel k razvoju cerkljanskega hribovja in spreminjanju družbenega položaja kmečkega prebivalstva.

Razvojno zaostalost predstavlja predvsem slabša prometna infrastruktura, ki ne sledi več potrebam sodobnega časa. Prometne povezave proti Primorski in proti notranjosti Slovenije so za današnje potrebe v relativno slabem stanju. Zlasti neugodno vplivajo predvsem na turizem (smučišče Cerkno) in industrijo (ETA).

Velik del do nedavno kmečkega prebivalstva je danes zaposlenega v tovarni, s kmetijstvom pa se ukvarjajo dopolnilno v popoldanskem času, kar jim zagotavlja socialno varnost in relativno dober življenjski slog. Po vaseh beležijo upadanje prebivalcev v Bukovem in Zakojci. V ostalih vaseh se ohranja približno enako število prebivalcev. V zadnjih nekaj letih se je prebivalstvo v Cerknem nekoliko postaralo in tudi zmanjšalo.

Po številu kmečkega prebivalstva spada Cerkljanska med najintenzivneje poseljene predele predalpskega hribovja. Prevladujoča oblika poselitve so večji ali manjši zaselki in vasi z zemljiško delitvijo v grudah; manj je samotnih kmetij – celkov. Vse to vpliva na nizko ekonomsko navezanost lastnikov gozdov na svoj gozd. Posledica tega je izjemno nizka stopnja izkoriščenosti letnega možnega poseka v preteklem obdobju.

6.3.1.1 Lesna industrija – tovarna Celes

O delovanju in položaju podjetja Celes sem dobil nekaj informacij pri nekdanjih zaposlenih in tudi opravil kratek pogovor z nekdanjim direktorjem. Zanimala me je zgodovina podjetja; kako se je spreminjala proizvodnja oz. kdaj je bilo podjetje najbolj uspešno, od kod je bil les za proizvodnjo, in kaj se je z njim proizvajalo.

Podjetje CELES d.o.o. se nahaja v Cerknem. Ima preko 50-letno tradicijo in je v svoji zgodovini izdelovalo različno pohištvo. Do leta 1993 je podjetje delovalo kot sestavni del Lesne industrije v Idriji, leta 1993 pa je postalo samostojno podjetje v lasti trenutno in nekdanj zaposlenih. V zadnjih dveh desetletjih je podjetje večinoma proizvajalo mize za jedilnice, kuhinje, lokale in dnevne sobe. Po naročilih kupcev je podjetje izdelovalo tudi različno kosovno pohištvo ali posamezne dele pohištva. Podjetje je razvilo serijski način proizvodnje za znanega kupca. V tem smislu je podjetje v preteklosti veliko vlagalo v tehnologijo.

Les je tovarna kupovala v obliki sekundarnih proizvodov (lesne plošče, žagovci), saj nima v bližini lastne žage. Sicer pa je les prihajal v glavnem od drugod; iz Italije in Slovenije (iz Vrhnike in iz bližnjega žagarskega obrata v Novakih pri Cerknem). Obseg oz. uspešnost proizvodnje (čisti dobiček) sta kot v vsakem podjetju nihala glede na število naročil, reklamacij itd. Najbolj uspešni sta bili za podjetje leti 2004 in 2005. Zaposleni v podjetju so bili večinoma iz Cerkljanske regije, nekaj pa tudi iz bližnjih krajev. Neugodne razmere na trgu z lesom so prinesle svoje, podjetje je prišlo v likvidacijo, sedaj je že 3 leta v lasti podjetja iz Železnikov (lesno podjetje Kli Logatec je v podobni situaciji).

6.3.2 Prebivalstvo na območju občine Cerkno

Preglednica 12: Pregled števila prebivalstva na območju občine Cerkno po katastrskih občinah v obdobju od leta 1869 do leta 1999. Osnova za izračun indeksa spreminjanja števila prebivalstva (v %) po katastrskih občinah je število prebivalcev v letu 1869. (Eržen, 2001; Prebivalci Republike ..., 2006)

Katastrska občina		Leto							
		1869	1900	1931	1966	1971	1981	1999	2009
Cerkno	Št. preb.	1059	1118	1179	1200	1305	1718	2061	/
	%	100,00	105,57	111,33	113,31	123,23	162,23	194,62	
Planina	Št. preb.	548	581	700	425	387	375	412	/
	%	100,00	106,02	127,74	77,55	70,62	68,43	75,18	/
Dolenji Novaki	Št. preb.	220	262	284	197	189	194	195	/
	%	100,00	119,09	129,09	89,55	85,91	88,18	88,64	
Gorenji Novaki	Št. preb.	457	417	593	328	295	248	246	/
	%	100,00	91,25	129,76	71,77	64,55	54,27	53,83	/
Labinje	Št. preb.	290	323	299	245	223	196	173	/
	%	100,00	111,38	103,10	84,48	76,90	67,59	59,66	/
Gorje	Št. preb.	363	328	367	295	304	293	315	/
	%	100,00	105,23	101,10	81,27	83,75	80,72	86,78	/
Zakriž	Št. preb.	161	182	186	145	140	141	177	/
	%	100,00	113,04	115,53	90,06	86,96	87,58	109,94	
Reka – Ravne	Št. preb.	383	402	409	286	278	152	254	/
	%	100,00	104,96	106,79	74,67	72,58	39,69	66,32	/
Orehek	Št. preb.	218	194	191	147	130	107	97	/
	%	100,00	88,99	87,61	67,43	59,63	49,08	44,49	/
Jesenica	Št. preb.	242	211	194	104	99	81	90	/
	%	100,00	87,19	80,17	42,98	40,91	33,47	37,19	/
Bukovo	Št. preb.	596	553	563	363	333	296	258	/
	%	100,00	92,79	94,46	60,91	55,87	49,66	43,29	/
Police	Št. preb.	158	153	124	55	49	32	20	/
	%	100,00	96,84	78,48	34,81	31,01	20,25	12,66	/
Otalež	Št. preb.	1161	1140	1249	885	849	778	720	/
	%	100,00	98,19	107,58	76,23	73,13	67,01	62,02	
Občina Cerkno	Št. preb.	5856	5918	6338	4675	4581	4611	5018	5030
	%	100,00	101,06	108,23	79,83	78,23	78,74	85,69	

S preglednice 12 razberemo spreminjanje števila prebivalstva skozi časovno obdobje od leta 1869 do leta 1999. Statistični podatki po katastrskih občinah za leto 2006 še niso na voljo. Osnova za izračun indeksa spreminjanja števila prebivalstva (v %) po katastrskih občinah je število prebivalcev v letu 1869.

6.4 INTERVJUJI

6.4.1 Potek dela in oblikovanje vprašalnika za intervjuje

Tehnika zbiranja podatkov, ki sem jih v svoji nalogi uporabil, je bil strukturiran ali usmerjeni intervju. Vprašanja, ki jih zastavljamo intervjuvancem v usmerjenem intervjuju so že vnaprej zapisana in postavljena v vedno istem vrstnem redu. Med spraševanjem sogovornika se jih ne spreminja. Vprašalnik je sestavljen glede na postavljene raziskovalne hipoteze. Sogovorniki lahko prosto odgovarjajo in tako izrazijo svoja mnenja, stališča, čustva in poglede o vprašani tematiki. Tovrstni intervjuji so usmerjeni v kvalitativno analizo raziskovane tematike. Omogočajo prepoznavanje dejavnikov, ki nek pojav določajo in bolj poglobljen pogled v njihovo medsebojno povezanost (Študent-info, 2006).

V diplomski nalogi sem z usmerjenimi intervjuji, ki sem jih izvajal z različnimi sogovorniki, zbral informacije o njihovih pogledih, stališčih in mnenjih o prebivalstveni dinamiki in njenem vplivu na gospodarjenje z gozdovi ter na gozdne funkcije na območju občine Cerčno. S kvalitativno analizo (njihovo kategorizacijo in primerjavo) sem nato ugotavljal razloge za take poglede, stališča in mnenja.

Vprašanja v intervjujih z lokalnim prebivalstvom obsegajo tri tematske sklope. Vsi sklopi so namenjeni obema ciljnim skupinama, tako lastnikom kot nelastnikom gozda. V prvem tematskem sklopu se vprašanja nanašajo na prebivalstveno dinamiko in pogoje, ki vplivajo na prebivalstveno dinamiko. V drugem tematskem sklopu se vprašanja nanašajo na stanje gozdov, odnos prebivalstva do gozdnih funkcij in na gospodarjenje z gozdovi. V tretjem sklopu pa so vprašanja namenjena odnosu prebivalstva do okolja in širših vidikov rabe gozdov.

6.4.2 Izvedba intervjujev

Glede izbire intervjuvancev med lokalnim prebivalstvom sem določil kriterij, in sicer lastništva oz. ne-lastništva gozdnih površin. Intervjuje sem izvedel na območju celotne občine Cerčno med urbanim in ruralnim prebivalstvom. Med urbanim prebivalstvom sem intervjuje izvedel v Cerknem in pa v okoliških vaseh med nekmečkim prebivalstvom (v Zakrižu, na Bukovem, v Jesenici). Med ruralnim prebivalstvom sem intervjuje izvedel v okoliški vaseh na Cerkljanskem (Podlanišče, Cerkljanski vrh, Podpleče, Zakriž, Bukovo, Jesenica, Jagršče).

6.4.3 Analiza intervjujev

Kot sem že omenil, sem se pri kriteriju za izbiro intervjuvancev osredotočil na lastnike in nelastnike gozdov. Poskušal sem pridobiti čimbolj uravnotežene informacije, tako da delež obeh ciljnih skupin predstavlja približno polovico intervjuvancev.

Vseh skupaj je bilo intervjuvanih 60 ljudi. Od tega je bilo 34 lastnikov (29 moških in 5 žensk) ter 26 nelastnikov (18 moških in 8 žensk). Starost vseh omenjenih intervjuvancev je bila od 40 do 55 let.

6.4.3.1 Analiza intervjujev z lastniki in lastnicami gozdov

Prvo vprašanje, ki sem ga postavil intervjuvancem, je bilo ali so lastniki gozdnih površin ali ne. Če so bili lastniki, so mi povedali še kakšno površino gozdov imajo v lasti.

6.4.3.1.1 Prvi tematski sklop: Prebivalstvena dinamika na območju občine Cerklje

Pri drugem vprašanju, ki se je nanašalo na poseljenost Cerkljanske regije, so se lastniki in lastnice strinjali, da je ta zelo prostorsko razpršena in ne tako gosta. Ocenjujejo, da se je prebivalstvo v zadnjih 40 letih zelo malo povečevalo ali, da je celo stagniralo. Več kot polovica lastnikov in lastnic ocenjuje, da z razvojem družbe pada številčnost družin. Intervjuvanci št. 1, 13, 25, 26, 27, 31, 56 menijo, da je bila splošna politika države taka, da ni preveč spodbujala številčnih družin. Intervjuvanec št. 40 celo omenja, »da niso bile zaželenne družine z veliko otroki«. Obdobje z izrazitimi povečevanjem ali zmanjševanjem prebivalstva lastniki tako niso zaznali.

Tematika tretjega vprašanja so bile spremembe in stanje urbanega in ruralnega prebivalstva na območju. Lastniki in lastnice so si bili edini, da na območju občine Cerklje prevladuje urbano prebivalstvo. Intervjuvanec št. 20 je v zvezi s tem podal zanimivo izjavo, »da po mentaliteti še vedno prevladuje ruralno prebivalstvo«. O spreminjanju strukture prebivalstva na območju v zadnjih 40 letih so lastniki in lastnice povedali, da se je povečevalo urbano prebivalstvo, zmanjševalo pa ruralno. Povečini se je prebivalstvo zmanjševalo v okoliških vaseh (Podpleče, Orehek, Labinje, Bukovo) povečevalo pa v urbanem središču, v Cerknem. Še bolj natančne podatke smo dobili od intervjuvancev št. 32, 34, 38, 40, 47, 49, 50, 57, 60, ki so povedali, da se je omenjen trend spreminjanja prebivalstva iz 70. in 80. let prejšnjega stoletja sedaj obrnil; v zadnjih 10-tih oz. 15-tih letih se število prebivalstva v Cerknem zmanjšuje, v nekaterih vaseh pa povečuje (npr. naselje

Zakriž). Razloge za to intervjuvanci vidijo v razmahu industrije, propagiranju delavstva, težkih pogojih za življenje v nekaterih odročnih predelih-torej v iskanju večje dostopnosti storitev. Proces, ki sta na območju potekala, sta bila urbanizacija (podeželja) in deagrarizacija. Glede teh sprememb so bila najbolj izrazita 70. in 80. leta.

S četrtem vprašanjem sem želel izvedeti, kaj menijo lastniki in lastnice gozdnih površin o pogojih za kmetijstvo na območju občine Cerčno. Skoraj vsi menijo, da so pogoji težki zaradi neugodnega terena in nadmorske višine. Intervjuvanka št. 22 meni, da je samo delo dandanes sicer lažje zaradi vse bolj razpoložljive mehanizacije, vendar pa so ostali pogoji slabši (npr. razmere na trgu hrane). Izjemi sta intervjuvanca št. 20, ki se mu zdijo pogoji vredni. Ob tem, da so pogoji težki pa intervjuvanci št. 49, 50 in 58 menijo, da je zemlja na območju precej rodovitna.

Pri petem vprašanju sem intervjuvance in intervjuvanke spraševal o njihovih zaznavah spreminjanja (povečevanje ali zmanjševanje) kmetijskih površin v zadnjih 40 letih. Iz vseh intervjujev z lastniki in lastnicami gozdov je razvidno, da so se kmetijske površine v tem obdobju povsod (bolj ali manj) zmanjševale. Razloge za to zmanjševanje kmetijskih površin vidijo v industrializaciji območja, težkih pogojih za kmetijstvo, splošni neperspektivnosti kmetijstva, odseljevanju ljudi v urbano središče območja (Cerčno). Intervjuvanec št. 20 pa je kot razlog za to izpostavil urbanizacijo podeželja. Najbolj izrazite spremembe glede zmanjševanja kmetijskih površin so potekale v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja.

Pri šestem vprašanju sem lastnike in lastnice spraševal o njihovem mnenju o kmetijskih subvencijah. Mnenja so bila presenetljivo deljena. Polovica lastnikov in lastnic ima o subvencijah pozitivno mnenje, polovica pa negativno mnenje. Od 34 lastnikov in lastnic jih 10 meni, da subvencije ne prispevajo k ohranjenosti podeželja, 24 pa jih meni, da prispevajo. Intervjuvanca št. 5 in 9 imata do subvencij najbolj negativno mnenje, sta tudi edina izmed intervjuvancev, ki subvencij ne uveljavljata (ne več). Vsaj tretjina lastnikov in lastnic meni, da bi morale biti cene kmetijskih pridelkov (mleko, meso) na trgu bolj realne in ne bi potrebovali subvencij. Sicer pa je splošno mnenje intervjuvancev, da so zahteve za uveljavitev subvencij prezahtevne oz. se pojavljajo vedno novi in novi pogoji. Nihče od intervjuvancev ni menil, da bi zaradi subvencij začeli na novo kmetovati. Glede tega, kdo ima koristi od subvencij, so si intervjuvanci enotni, in sicer da so to kmetje, za katere je to finančna podpora.

6.4.3.1.2 Drugi tematski sklop: Odnos prebivalstva do gospodarjenja z gozdom in do gozdnih funkcij

Pri sedmem vprašanju sem lastnike in lastnice spraševal o stanju gozdov na območju. Vsi ocenjujejo, da je gozdov na območju relativno veliko in da so dobro ohranjeni. Vsi intervjuvanci brez izjeme so potrdili, da se je delež gozdov v zadnjih 40 letih vseskozi povečeval. Razloge za to vidijo v opuščanju obdelovanja nekaterih kmetijskih površin (še posebej tistih na odročnih in neugodnih terenih) in nezadostnem poseku lesa s strani nekaterih lastnikov gozda (intervjuvanci št. 7, 15, 25, 27, 30, 38). Intervjuvanec št. 36 je tudi navedel predele z največjim zaraščanjem na območju, in sicer pobočja hribov Kojce in Škofja. Zanimalo me je tudi, kdaj so bile te spremembe najbolj izrazite. Intervjuvanci št.13, 15, 33, 34, 37, 50, 60 so povedali, da je zaraščanje v zadnjih 40 letih potekalo enakomerno. Vsi drugi lastniki in lastnice pa so ocenili, da se je delež gozdov (zaraščanje) najbolj povečal v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja.

Osmo vprašanje se je nanašalo na gozdne funkcije in njihovo spremeninjanje v zadnjih 40-tih letih. Večina je prepričanih, da je bila pred 40 leti najpomembnejša funkcija lesnoproizvodna in da je za lastnike še vedno, saj imajo tudi nekaj dohodka iz prodaje lesa. Vendar pa se zavedajo, da so se v zadnjih letih pojavile različne socialne in ekološke funkcije gozda, ki imajo vedno večjo vlogo. Zanimalo me je tudi, ali vidijo v določeni funkciji potencial za prihodnost območja. Od 34 lastnikov in lastnic jih le 13 vidi tovrsten potencial. Štirje intervjuvanci vidijo potencial v varovalni funkciji gozda, trije v hidrološki, dva v rekreacijski, dva v estetski in eden v ekoloških funkcijah.

Z devetim vprašanjem sem želel zvedeti, kakšno mnenje imajo intervjuvanci glede gospodarjenja z gozdovi na območju občine Cerklje. Z izjemo enega so vsi intervjuvanci menili, da je gospodarjenje z gozdovi na območju ustrezno. Razloge za to so navajali v sonaravnem principu gospodarjenja in v sodelovanju lokalnega prebivalstva (tudi lastnikov) z gozdarji. Dva intervjuvanca sta izpostavila tehtni pripombi; intervjuvanec št. 7 je pripomnil, da bi lahko bilo več denarne podpore za gojitvene ukrepe; intervjuvanec št. 48 pa je omenil problem razparceliranosti parcel, kar posledično ponekod vodi v zanemarjenost gozdov. Samo en intervjuvanec (št. 4) je menil, da gospodarjenje z gozdovi na območju ni ustrezno; kar je utemeljil z nezadostno skrbnostjo gozdov ponekod.

Z desetim vprašanjem pa sem želel zvedeti, kakšno vlogo ima pri gospodarjenju z gozdom in uveljavljanju gozdnih funkcij gozdarska strokovna služba kakšno pa lokalno prebivalstvo. Mnenja o tem so bila precej splošna. Intervjuvanci so navedli, da ima glavno vlogo pri gospodarjenju z gozdovi na območju gozdarska strokovna služba, ki daje usmeritve in vodi izvedbo gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtov. Lokalno prebivalstvo je pri tem soudeleženo na ta način, da daje predloge oz. izraža svoje potrebe po gozdnih virih in funkcijah. Zanimalo me je tudi, ali ima lokalno prebivalstvo (vštevši lastnike in lastnice gozdnih površin) dovolj vloge pri gospodarjenju z gozdovi in pri uveljavljanju gozdnih funkcij. Da ima lokalno prebivalstvo dovolj možnosti za sodelovanje, je menilo 31 intervjuvancev. Trije intervjuvanci pa se s tem niso strinjali in so menili, da imajo premajhno vlogo pri tem. Intervjuvanec št. 4 je izrazil mnenje, da ima gozdarska strokovna služba v praksi premajhno vlogo, nekateri lastniki pa so malomarni in nevestno opravljajo gojitvene ukrepe ali ukrepe proti zatiranju lubadarjev.

Z enajstim vprašanjem sem želel zvedeti, kakšno vrste kurjave (pozimi) uporabljajo lastniki in lastnice v svojem gospodinjstvu. Odgovori so bili precej pričakovani. Da za kurjavo uporabljajo drva, je navedlo 27 intervjuvancev, 3 so navedli lesne sekance, 3 kombinacijo drv in kurilnega olja in samo 1 za kurjavo uporablja zgolj kurilno olje. Ker gre za lastnike in lastnice gozdov, se jim to najbolj splača, ker imajo sami gozd in jim je v to potrebno vložiti le nekaj časa in energije. Pri lastnikih, ki so navedli kombinacijo drv in kurilnega olja, gre za lastnike z malo ali težko dostopnimi površinami gozda. Intervjuvanec št. 4, ki kuri zgolj na kurilno olje, pa je za to navedel socialne razmere (živi sam, gozdne površine pa se nahajajo na precej prepadnem predelu).

Pri dvanajstem vprašanju me je zanimalo mnenje intervjuvancev o razmerah na trgu lesa. Samo trije intervjuvanci so z razmerami na trgu zadovoljni. Ostali menijo, da so cene lesa prenizke, posebej hlodovine, vsaj polovica med njimi jih meni, da je cena drv precej boljša. Ocenjujejo, da je ponudbe več kot povpraševanja. Intervjuvanec št. 1 je povedal, da je cena lesa prenizka glede na stroške in težavnost spravila. Intervjuvanec št. 4 pa je izpostavil, da se veliko bolj splača prodajati gotove lesne izdelke kot pa hlodovino. Intervjuvanec št.6 je bil še bolj konkreten, ko je zatrdil, da je lesna industrija v zatonu. Razlogi, ki jih intervjuvanci navajajo za tako stanje, so precej podobni: članstvo naše države v EU, konkurenca na trgu, odprtost tržišča za EU, pogosti vetrolomi in snegolomi ...

6.4.3.1.3 Tretji tematski sklop: Odnos lokalnega prebivalstva do okolja in širši vidik rabe gozdov

Pri trinajstem vprašanju sem želel izvedeti, kakšna so opažanja intervjuvancev o onesnaženosti okolja na območju občine Cerčno. Vprašanje se je nanašalo na spremembe onesnaženosti v zadnjih 40 letih in na današnje stanje, pri čemer so me zanimali tudi razlogi za to. 23 intervjuvancev je menilo, da se je na splošno v zadnjih 40 letih stanje onesnaženosti precej zmanjšalo in da je onesnaženost območja majhna. Kot razloge za to so navedli urejenost odvoza odpadkov (ki je sicer plačljiva storitev), vgradnja čistilne naprave na reki Cerknici, vgradnja katalizatorjev v avtomobilih (intervjuvanec št. 5), prenehanje kurjenja na premog (intervjuvanec št. 44) in zaprtje rudnika živega srebra v Idriji (intervjuvanec št. 1). Devet intervjuvancev pa je menilo, da se je onesnaženost na območju v zadnjih 40 letih povečala in da sedaj ni ravno zanemarljiva. Razloge za to vidijo v povečanju prometa (avtomobili, letala) in turizma. Intervjuvanec št. 6 je izrazil mnenje, da je še vedno največji povzročitelj onesnaženja na območju tovarna Eta (predvsem zaradi odplak).

Pri štirinajstem vprašanju me je zanimalo, ali se intervjuvanci strinjajo s členom zakona o gozdovih, ki omogoča javno dostopnost gozdov in tudi rabo postranskih gozdnih proizvodov (npr. nabiranje gob, borovnic). 23 intervjuvancev se s tem, da so tudi zasebni gozdovi javno dostopni, popolnoma strinja, omenjajo pa skoraj vsi, da bi se obiskovalci gozda morali držati nekih pravil in omejitev. Intervjuvanec št. 5 (lastnica) je povedala, da si obiskovalci marsikdaj dovolijo preveč in se v gozdu obnašajo po svoje, ne v skladu s spoštovanjem narave. 11 intervjuvancev pa se je odkrito opredelilo proti takemu zakonu, ki dovoljuje javno dostopnost zasebnih gozdov. Intervjuvanca št. 9 in 15 menita, da lastniki gozdov plačujejo za gozd davek in da ni pravično, da drugi prosto uporabljajo ta gozd. Intervjuvanec št. 47 pa je menil, da bi bilo pri določanju dostopa do gozda potrebno upoštevati soglasje lastnika.

S petnajstim vprašanjem sem intervjuvance povprašal o tem kdo ima po njihovem mnenju največ koristi od gozdov na območju občine Cerčno. Velika večina intervjuvancev (26) se je opredelila za to, da imajo največ koristi od gozdnih virov lastniki gozdov. To so utemeljili z izkoriščanjem lesnoproizvodnih sposobnosti gozda (les!). Osem lastnikov pa je menilo, da ima največ koristi od gozda lokalno oz. širše prebivalstvo, ker niso lastniki, lahko pa uporabljajo mnoge gozdne funkcije.

Pri šestnajstem vprašanju me je zanimalo, kako pogosto in s kakšnimi nameni hodijo lastniki in lastnice v gozd. Večina jih gre v gozd zaradi gozdnogospodarskih (izkoriščanje lesa) in gozdnogojitvenih del; sedem je takih, ki gredo v gozd nekajkrat na teden, dvanajst jih gre nekajkrat na mesec, in štirje nekajkrat na leto. Manjši del lastnikov in lastnic pa gre v gozd z namenom nabiranja gob ali borovnic (5), z namenom sprehoda in izkoriščanja gozda (4) in zgolj z namenom sprehoda (2).

Pri sedemnajstem vprašanju sem intervjuvance spraševal, kakšno je stanje (sprememb) glede obiskovalcev gozda na območju. 26 intervjuvancev je menilo, da se je število obiskovalcev v zadnjih 40 letih precej povečalo, osem pa jih je menilo, da se njihovo število ni spremenilo. Kot razloge zaradi katerih prihajajo obiskovalci, so vsi navedli podobne dejavnosti: nabiranje gob ali borovnic in rekreacija / pohodništvo. Vprašal sem jih tudi, ali se jim zdi, da je teh obiskovalcev premalo, preveč ali ravno prav. 25 jih je odgovorilo, da ravno prav, 9 pa, da jih je že preveč.

6.4.3.2 Analiza intervjujev z nelastniki in nelastnicami gozdov

6.4.3.2.1 Prvi tematski sklop: Prebivalstvena dinamika na območju občine Cerklje

Pri poseljenosti Cerkljanske regije so se tudi nelastniki in nelastnice gozdov strinjali, da je ta zelo prostorsko razpršena in ne tako gosta, strinjali so se, da je poseljenost območja zmerna. Intervjuvanec št. 3 je še povedal, da je glede na teren poseljenost območja sicer relativno velika. Nato je sledilo vprašanje, kako se je spreminjalo število prebivalstva v zadnjih 40 letih. 15 intervjuvancev je bilo mnenja, da se je prebivalstvo v zadnjih 40 letih povečevalo in da je bilo to povečanje enakomerno in majhno. Razloge za to vidijo v splošnem razvoju družbe in gospodarstva, ki sta povezana s tako nataliteto prebivalstva. Intervjuvanec št. 12 je ocenil, da se je prebivalstvo deloma povečalo tudi zaradi priseljevanja nedomačinov v te kraje. 11 intervjuvancev pa je bilo mnenja, da je delež prebivalstva ostal nespremenjen. Razloge za to vidijo v razvoju območja, splošni politiki države, v majnih družinah, v industriji. Glede tega, kdaj so bile spremembe na tem področju najbolj intenzivne, večina intervjuvancev meni, da je vse skupaj potekalo enakomerno, približno četrtnina intervjuvancev pa je menila, da so bile največje spremembe v 70. in 80. letih.

Pri tretjem vprašanju so intervjuvanci govorili o stanju in spremembah v številu urbanega in ruralnega prebivalstva na območju. Vsi so bili mnenja, da na območju prevladuje urbano

prebivalstvo in da je ruralnega precej manj. Ocenili so, da se je v zadnjih 40 letih delež ruralnega prebivalstva zmanjševal – po okoliških vaseh, delež urbanega prebivalstva pa povečeval – v Cerknem. Nekateri so podali še natančnejše ocene; v 70. in 80. letih so se ljudje z drugih naselij preseljevali v Cerkno, v 90-tih letih pa se je trend že obrnil – prebivalci se preseljujejo iz Cerkna v druga naselja (to prebivalstvo sicer ostaja urbano). Razlogi za spremembe, ki so jih navedli, so v industrializaciji, deagrarizaciji in urbanizaciji območja; ljudje so se začeli množično zaposlovati v industriji, se preseljevali v Cerkno in opuščali kmetovanje, problem je postal nasledstvo kmetij.

S četrtem vprašanjem sem od intervjuvancev pridobil informacije o tem, kakšni se jim zdijo pogoji za kmetijstvo na območju občine Cerkno. Glede na to, da je med njimi večina iz mestnih predelov območja, sem dobil presenetljivo precej realne odgovore. Vsi, razen intervjuvanke št. 41, so menili, da so pogoji za kmetijstvo na Cerkljanskem težki, razloge za to pa vidijo v zahtevnih terenskih in višinskih razmerah. Intervjuvanci št. 23, št. 28 in št. 39 so izrazili izrazito negativno mnenje; da so pogoji nikakršni. Intervjuvanec št. 3 je izpostavil dejstvo, da so razmere na območju primerne za živinorejo, intervjuvanec št. 21 pa je omenil, da mladi ne kažejo zanimanja za kmetijstvo.

Peto vprašanje se je nanašalo na spreminjanje (povečevanje ali zmanjševanje) kmetijskih površin v zadnjih 40 letih. Vsi vprašani so odgovorili, da so se kmetijske površine v omenjenem obdobju zmanjševale, intervjuvanec št. 3 je ob tem omenil še, da sedaj v zadnjih nekaj letih delež kmetijskih površin stagnira. Razloge za zmanjševanje kmetijskih površin so navedli v opuščanju kmetijstva zaradi industrializacije območja, preseljevanju mladih v urbana središča, neperspektivnosti kmetijstva (intervjuvanec št. 12), deagrarizaciji območja (intervjuvanec št. 28). Po mnenju intervjuvancev so bile največje spremembe upadanja deleža kmetijskih površin v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja.

Pri šestem vprašanju so nelastniki in nelastnice gozdov izrazili svoje mnenje o kmetijskih subvencijah. Te je od 26 intervjuvancev, 22 ocenilo subvencije kot pozitivne, 4 pa kot negativne. Intervjuvanec št. 11 je ob tem dodal, da kriteriji za dodelitev subvencij niso pravični, intervjuvanec št. 35 pa, da je preveč zahtevnih predpisov za njihovo uveljavitev. Vprašal sem jih tudi o tem, ali se jim zdi, da subvencije prispevajo k ohranjenosti podeželja. 20 intervjuvancev je menilo, da prispevajo k ohranjenosti podeželja, 6 pa jih je ocenilo, da ne. O tem, kdo ima od subvencij največ koristi, so bili vsi enotni, da so to kmetje, ki jih uveljavljajo.

6.4.3.2.2 Drugi tematski sklop: Odnos prebivalstva do gospodarjenja z gozdom in do gozdnih funkcij

V tem sklopu sem nelastnike in nelastnice gozdov najprej spraševal o stanju in spremembah gozdov v zadnjih 40 letih na območju občine Cerčno. Vseh 26 intervjuvancev in intervjuvank je ocenilo, da so gozdovi tu obsežni in ohranjeni ter da so se v tem obdobju vseskozi povečevali. Kot glavni razlog povečanja gozdov so navedli zaraščanje (nekdaj) kmetijskih površin, ki so jih lastniki opustili v smislu agrarne rabe, intervjuvanka št. 41 je kot razlog omenila tudi nezadosten posek dreves na območju. 16 intervjuvancev je menilo, da so se gozdne površine najbolj povečale v 70. in delno v 80. letih prejšnjega stoletja, 10 pa jih meni, da je proces potekal enakomerno skozi celo obdobje.

Pri osmem vprašanju so intervjuvanci in intervjuvanke govorili o gozdnih funkcijah in spremembah v zvezi s tem v zadnjih 40 letih. Vsi vprašani so menili, da so bile na začetku omenjenega obdobja najbolj pomembne proizvodne funkcije gozda (lesnoproizvodna). Intervjuvanci št. 18, 31 in 51 so še ocenili, da je v tem obdobju lesnoproizvodna funkcija znatno nazadovala po pomembnosti. Intervjuvanca št. 39 in 48 pa menita, da je še vedno najpomembnejša lesnoproizvodna funkcija. Funkcije, ki so v zadnjih nekaj letih pridobile na pomenu, so po mnenju intervjuvancev sledeče: rekreacijska funkcija (16x), ekološka (9x), socialna (6x), varovalna (6x), hidrološka (3x), estetska (3x) in turistična (1x). Zanimalo me je tudi, ali vidijo v kakšni funkciji gozda prav poseben potencial za prihodnost območja. Od 26 vprašanih jih 15 ni videlo nobenih potencialov, 11 pa jih je menilo, da se to kaže v socialni (2x), rekreacijski (2x), turistični (2x), hidrološki (2x), ekoloških (1x), izobraževalni (1x) in varovalni funkciji (1x).

Pri devetem vprašanju me je zanimalo, kakšno mnenje imajo intervjuvanci o gospodarjenju z gozdovi na območju občine Cerčno. 19 vprašanih je menilo, da je gospodarjenje na tem območju ustrezno. Svoje mnenje so utemeljili z opažanjem usklajenosti prirastka in poseka dreves, ohranjenosti in stabilnosti gozdov, možnosti dostopa celotnega prebivalstva do gozda (nelastniki gozda), usklajenosti gozdnega prostora s potrebami lokalnega prebivalstva, splošnem sonaravnem poteku gospodarjenja z gozdom in urejenosti poti za sprehajalce. Drugih 7 vprašanih je odgovorilo, da se jim gospodarjenje na tem območju ne zdi ustrezno. V zvezi s tem so navedli: zanemarjenost gozdov (s strani lastnikov), nezadostne gojitvene ukrepe, ravnanju »z rokavicami« z ljudmi, ki ne upoštevajo pravil v

gozdu, premajhen nadzor nad izvajanimi deli v gozdu in nad kršitelji gozdnih pravil (onesnaževanje, vožnja po gozdu).

Pri desetem vprašanju sem želel zvedeti, kakšno vlogo ima pri gospodarjenju z gozdom in uveljavljanju gozdnih funkcij gozdarska strokovna služba in kakšno lokalno prebivalstvo. Intervjuvanci so navedli, da ima glavno vlogo pri gospodarjenju z gozdovi na območju gozdarska strokovna služba, ki daje usmeritve in vodi izvedbo gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtov. Lokalno prebivalstvo je pri tem soudeleženo na način, da daje predloge oz. izraža svoje potrebe po gozdnih virih in funkcijah. Zanimalo me je še, ali ima po njihovem mnenju lokalno prebivalstvo dovolj možnosti sodelovati pri gospodarjenju z gozdom oz. pri uveljavljanju gozdnih funkcij. 18 vprašanih je menilo, da imajo dovolj možnosti, 8 pa jih je menilo, da imajo za to premalo možnosti. Intervjuvanec št. 3 je celo izjavil, da ima lokalno prebivalstvo še preveč možnosti sodelovanja.

Pri enajstem vprašanju sem želel zvedeti, kakšne vrste kurjavo (pozimi) uporabljajo nelastniki in nelastnice gozdov v svojem gospodinjstvu. Od 26 vprašanih jih 12 za kurjavo uporablja kurilno olje, 6 jih uporablja kombinacijo kurilnega olja in drv, 5 jih uporablja drva, 2 lesne sekance oz. brikete in 1 uporablja električne radiatorje. Vsi so kot razlog uporabe določene kurjave navedli, da se jim to finančno najbolj splača ali pa, da je energetsko bolj učinkovito. Intervjuvanka št. 19 in intervjuvanec št. 21 sta povedala, da se jima najbolj splačajo drva, ker pomagajo pri spravilu drv pri sorodnikih, ki imajo veliko gozda in potem pripravijo drva še za njih.

Pri dvanajstem vprašanju me je zanimalo mnenje intervjuvancev o razmerah na trgu lesa. Na splošno je bilo mnenje o razmerah na trgu lesa negativno, 16 vprašanih je navedlo, da so razmere na trgu lesa relativno slabe, saj les nima prave cene. Intervjuvanka št. 16 je povedala, da so bile razmere bistveno boljše pred 20 ali 30 leti. Intervjuvanec št. 18 pa je povedal, da imajo drva večjo ceno kot pa hlodovina. Ostali razlogi za takšne razmere so po mnenju vprašanih: odprtost trga zaradi EU, večja konkurenca na trgu, uvoz cenejšega lesa, pogosti vetrolomi in žledolomi, globalni trend lesne industrije, ki ni več v »razcvetu«. Pet vprašanih ocenjuje razmere na trgu lesa kot dobre zaradi velikega povpraševanja po drvih in splošno kar realni ceni lesa. Trije vprašani so izjavili, da so razmere take, kot so bile pred leti. Dva vprašana pa sta se opredelila za nepoznavalca teh razmer.

6.4.3.2.3 Tretji tematski sklop: Odnos lokalnega prebivalstva do okolja in širši vidik rabe gozdov

Pri trinajstem vprašanju sem intervjuvance spraševal o onesnaženosti okolja na območju občine Cerkno. Vprašanje se je nanašalo na to ali se je onesnaženost spremenila v zadnjih 40 letih in kakšno je stanje danes. Ob tem so me zanimali tudi razlogi za spremembe. Mnenje vprašanih je bilo zelo enotno. 23 vprašanih je menilo, da se je stopnja onesnaženosti v zadnjih 40 letih precej zmanjšala. Kot so intervjuvanci navedli, so razlogi v urejenosti odvoza odpadkov, postavitvi čistilne naprave na reki Cerknica in uvedbi neosvinčenega bencina v prometu. Intervjuvanec št. 24 je izpostavil tudi osveščenost ljudi. Trije intervjuvanci so ocenili, da razmere sicer niso kritične, se je pa onesnaženost v bistvu povečala zaradi povečanja prometa in turizma (odpadki v naravi).

Pri štirinajstem vprašanju me je zanimalo, ali se intervjuvanci strinjajo s členom zakona o gozdovih, ki omogoča javno dostopnost gozdov in tudi rabo postranskih gozdnih proizvodov (gobe, borovnice). Kar 25 vprašanim se zdi ta člen zakona o gozdovih pravilen, obenem pa priznavajo, da bi se ljudje morali držati določenih pravil in omejitev. Intervjuvanec št. 2 omenja, da ni strogega nadzora nad ljudmi, ki povzročajo s svojimi dejanji škodo v gozdu, intervjuvanka št. 12 in intervjuvanec št. 35 pa pravita, da se delno strinjata s tem, npr. ker ni možno regulirat koliko gob in borovnic posameznik nabere v gozdu. Samo eden od vprašanih (intervjuvanec št. 24) se ne strinja s tem členom zakona o gozdovih, pa tudi ta kot razlog omenja lastnino gozda (gledano z njihovega stališča).

Pri petnajstem vprašanju sem intervjuvance povprašal o tem, kdo ima po njihovem mnenju največ koristi od gozdov na območju občine Cerkno. 22 vprašanih je odgovorilo, da imajo največ koristi od gozdnih virov lastniki gozdnih površin (ponavadi kmetje), razloge za to vidijo v izkoriščanju lesa v svojem gozdu. Dva vprašana sta menila, da ima več koristi lokalno prebivalstvo v smislu ne-lastnikov gozdnih površin. Dva vprašana pa sta menila, da imajo oboji enake koristi od gozdnih virov.

Pri šestnajstem vprašanju me je zanimalo, kako pogosto in s kakšnimi nameni hodijo vprašani v gozd. Glede pogostnosti obiska gozda je 12 vprašanih odgovorilo, da gre v gozd nekajkrat na teden, 8 vprašanih nekajkrat na mesec, 6 vprašanih pa redko oz. nekajkrat na leto. Glede namena obiska gozda pa jih gre 12 v gozd zaradi rekreacije (tek, sprehod), 13

jih gre zaradi nabiranja gob in borovnic (ali sprehoda), eden pa z namenom priprave kurjave za zimo (pri sorodnikih, ki so lastniki gozdnih površin).

Pri sedemnajstem vprašanju sem intervjuvance spraševal, kakšno je stanje (spremembe) gozda na območju z vidika pogostosti obiskovalcev. O tem, ali se je število obiskovalcev (nedomačinov) v gozdovih v zadnjih 40 letih povečalo, ostalo enako ali zmanjšalo, je 24 vprašanih menilo, da se je povečalo, 4 pa, da je ostalo enako. Razloge za njihov obisk so navedli v nabiranju gob ali borovnic in v sprehajanju in pohodništvu. Vprašal sem jih še, ali se jim zdi teh obiskovalcev premalo, ravno prav ali preveč. 10 vprašanih je menilo, da jih je že kar preveč, 16 pa, da jih je ravno prav.

7 RAZPRAVA

Iz opravljenih intervjujev in njihovih analiz ne morem čisto posploševati mnenja vseh prebivalcev Slovenije. Lahko pa na podlagi mnenj med lastniki in nelastniki gozdov sklepam, kakšna je splošna miselnost enih in drugih v določenem okolju (podeželskem in mestnem).

Iz analize intervjujev pri lastniki in lastnicami gozdov je mogoče sklepati, da:

- se je prebivalstvo na območju v zadnjih 40 letih le malo povečevalo,
- na območju prevladuje urbano prebivalstvo, ki se je v zadnjih 40 letih povečalo zaradi urbanizacije območja,
- se večini zdijo pogoji za kmetijstvo težki,
- se je delež kmetijskih površin v zadnjih 40 letih zmanjševal zaradi industrializacije območja in s posledičnim opuščanjem kmetijstva,
- ima polovica vprašanih o subvencijah pozitivno mnenje, polovica pa negativno mnenje, kljub temu jih večina meni, da subvencije prispevajo k ohranjenosti podeželja,
- se je stanje gozdov v zadnjih 40 letih povečevalo, predvsem zaradi zaraščanja kmetijskih površin,
- so bile pred 40 leti veliko bolj poudarjene proizvodne funkcije gozda, v zadnjem desetletju pa se vedno bolj uveljavljajo socialne funkcije, potencial v določenih funkcijah gozda vidi le manjši delež vprašanih,
- se velika večina vprašanih strinja z gospodarjenjem z gozdovi na območju,
- ima gozdnogospodarska služba na območju glavno vlogo, lokalno prebivalstvo pa stransko vlogo, a zdi se jim, da dovolj sodelujejo pri tem,
- velika večina uporablja za kurjavo drva, zelo malo jih uporablja kurilno olje,
- se jim zdijo splošne razmere na trgu lesa neugodne,
- se skoraj vsem zdi onesnaženost manjša kot pred 40 leti, glavni razlog za to so urejen odvoz odpadkov in čistilne naprave,
- več kot polovica vprašanih ocenjuje člen zakona o gozdovih kot ustrezen, ker omogoča javno dostopnost gozdov,
- menijo, da imajo največ koristi od gozdnih virov na območju oni sami (torej lastniki gozdov),

- gredo najpogosteje v gozd zaradi gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih del,
- se je obseg obiskovalcev gozda (nedomačinov) v zadnjih 40 letih povečal, predvsem zaradi pohodništva in nabiranja gozdnih plodov.

Iz analize intervjujev z nelastniki in nelastnicami gozdov je mogoče sklepati, da:

- se je prebivalstvo na območju v zadnjih 40 letih le malo povečevalo,
- na območju prevladuje urbano prebivalstvo, ki se je v zadnjih 40 letih povečalo zaradi urbanizacije območja,
- se skoraj vsem zdijo pogoji za kmetijstvo težki,
- se je delež kmetijskih površin v zadnjih 40 letih zmanjševal zaradi industrializacije območja in opuščanja kmetijstva,
- ima večina vprašanih pozitivno mnenje o subvencijah, še več pa jih meni, da prispevajo k ohranjenosti podeželja,
- se je obseg gozdov v zadnjih 40 letih povečeval, predvsem zaradi zaraščanja kmetijskih površin,
- so bile pred 40 leti veliko bolj poudarjene proizvodne funkcije gozda, v zadnjem desetletju pa se vedno bolj uveljavljajo socialne funkcije, potencial v določenih funkcijah gozda vidi le manjši delež vprašanih,
- se več kot polovica vprašanih strinja z gospodarjenjem z gozdovi na območju,
- ima gozdnogospodarska služba na območju glavno vlogo, lokalno prebivalstvo pa stransko vlogo, večini se zdi, da imajo dovolj možnosti sodelovanja,
- velika večina za kurjavo uporablja kurilno olje,
- razmer na trgu lesa ne poznajo najbolj, vendar pa so nasplošno mnenja, da so razmere neugodne in slabše kot pred nekaj desetletji,
- se skoraj vsem zdi onesnaženost manjša kot pred 40 leti, glavni razlog tega so urejen odvoz odpadkov in čistilne naprave,
- skoraj vsi vprašani ocenjujejo člen zakona o gozdovih kot ustrezen, ker omogoča javno dostopnost gozdov,
- menijo, da imajo največ koristi od gozdnih virov na območju lastniki gozdov,
- najpogosteje gredo v gozd zaradi rekreacije ali nabiranja gozdnih plodov,

- se je obseg obiskovalcev gozda (nedomačinov) v zadnjih 40 letih povečal, predvsem zaradi pohodništva in nabiranja gozdnih plodov.

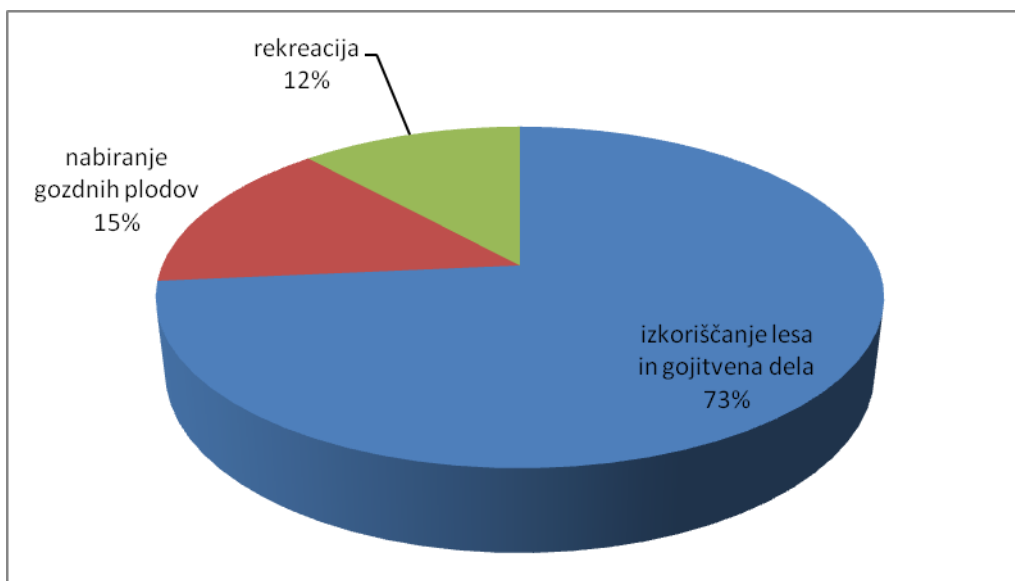
Iz vsega ugotovljenega lahko potrdim hipotezo, da prebivalstvena dinamika vpliva na stanje gozdov. V primeru območja občine Cerkno je ta zveza dokaj pozitivna (negativni vpliv ljudi na gozdove je zanemarljiv). Na tem lokalnem območju sem na podlagi intervjujev ugotovil, da gre za stanje, kakršno prevladuje v razvitih in ekološko relativno osveščenih državah.

Prebivalstvena rast je zelo nizka, velik delež te rasti pa je v priseljevanju iz drugih krajev ali celo iz drugih držav. Gozdnatost se iz leta v leto povečuje, resda v večji meri zaradi zaraščanja kmetijskih površin, a kljub vsemu je to po mojem mnenju pozitivno, če gledam na to z ekološkega vidika. Letni posek lesne zaloge je korigiran z letnim prirastkom lesne zaloge, kar je pozitiven učinek sonaravnega gospodarjenja z gozdom. Onesnaženost na območju se je zmanjšala zaradi osveščenosti prebivalstva in vpeljave nekaterih vzvodov za ohranitev čistega okolja (urejen odvoz odpadkov, vgradnja čistilnih naprav, katalizatorji na avtomobilih).

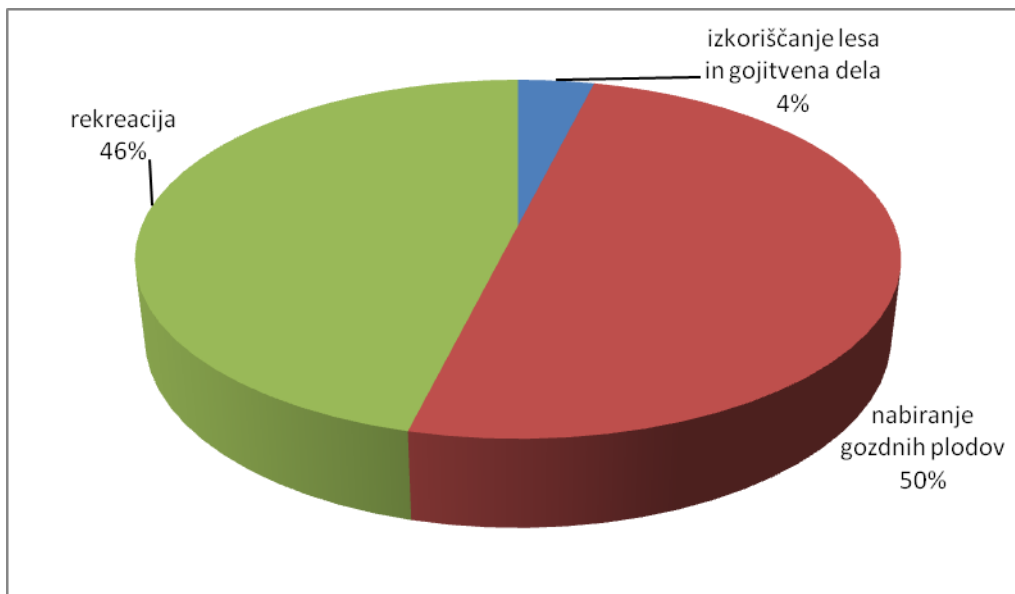
Na drugi strani pa ne smemo seveda pozabiti na probleme, ki zadevajo širše okolje, in so že tudi globalnega pomena. Taki negativni pojavi so npr. drastično povečanje prometa (avtomobilskega in letalskega) pa tudi vedno večji obseg turizma in nekaterih drugih dejavnosti, ki onesnažujejo okolje na tak in drugačen način. Na te pojave lokalna območja sama nimajo veliko vpliva.

7.1 NAJPOMEMBNEJŠE RAZLIKE MED LASTNIKI IN NELASTNIKI GOZDOV

7.1.1 Raba funkcij gozdov

Slika 13: Raba funkcij gozdov s strani lastnikov gozdov na Cerkljanskem

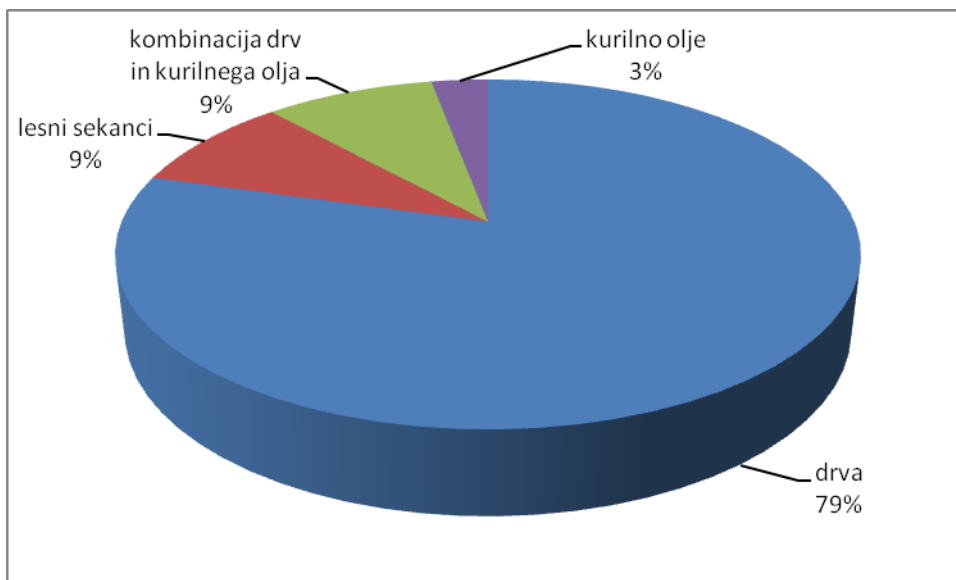

Slika 14: Raba funkcij gozdov s strani nelastnikov gozdov na Cerkljanskem

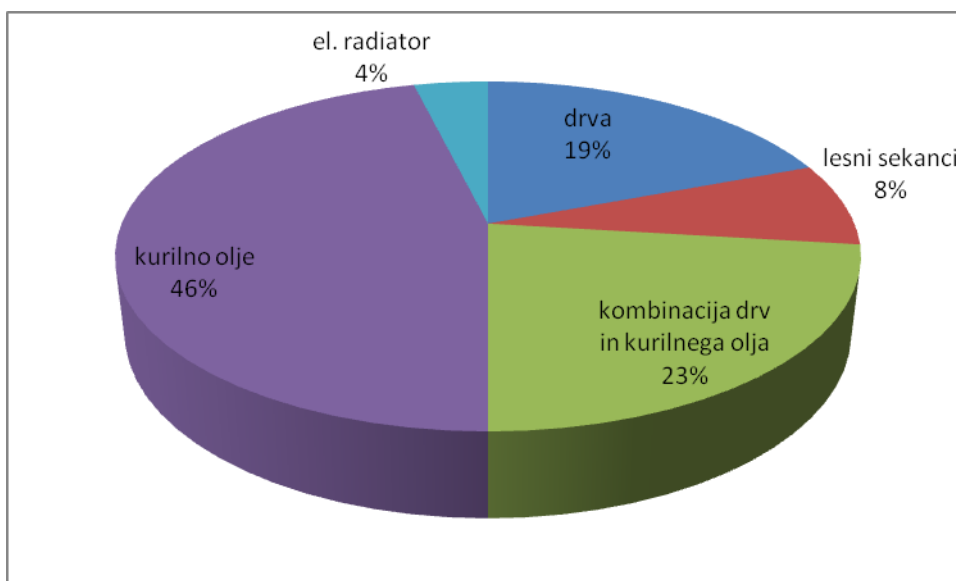
S slik št. 13 in 14 lahko ugotovimo bistvene razlike v rabi funkcij gozdov med ruralnim in urbanim prebivalstvom. Med lastniki in lastnicami gozdov (ruralno prebivalstvo) izrazito prevladuje raba lesnoproizvodne funkcije, rekreacijska je komaj prisotna. Pri nelastnikih in nelastnicah gozdov pa izrazito prevladuje rekreacijska funkcija in funkcija rabe postranskih gozdnih proizvodov (gozdni plodovi: gobe, borovnice).

7.1.2 Vrsta kurjave v gospodinjstvih

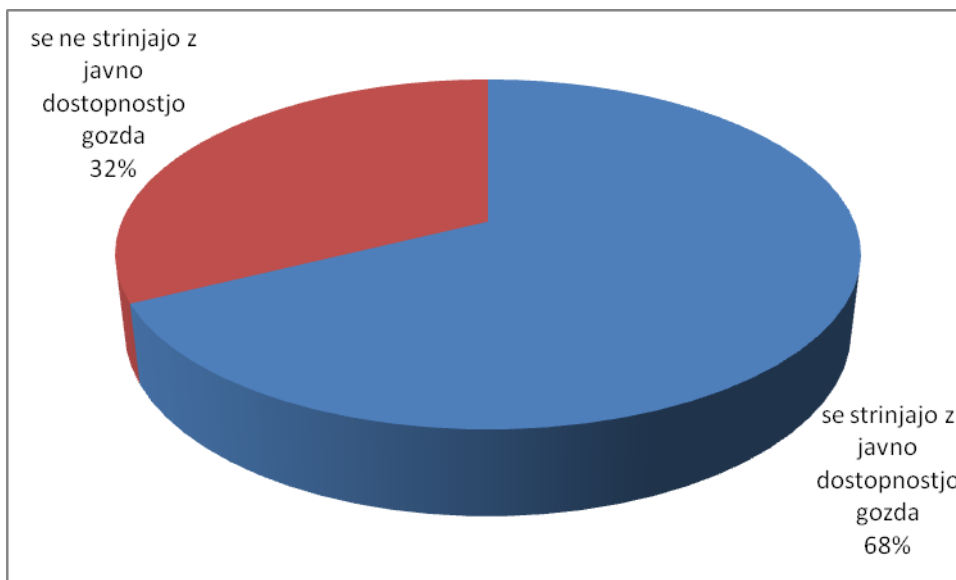
Slika 15: Vrsta kurjave v gospodinjstvih pri lastnikih

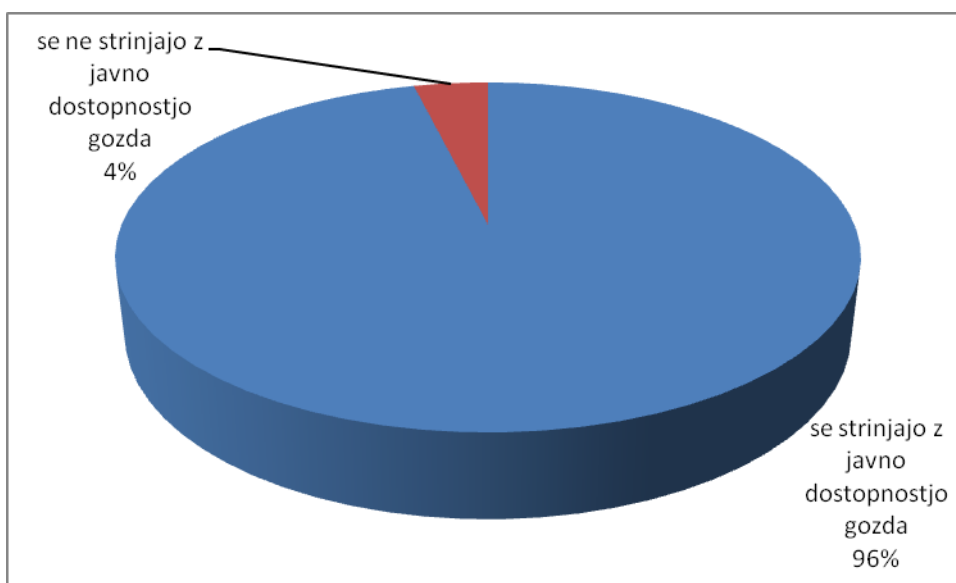
Slika 16: Vrsta kurjave v gospodinjstvih pri nelastnikih

S slik 15 in 16 je jasno razvidno, da so razlike v vrsti kurjave, ki jo uporabljajo lastniki in nelastniki, očitne. Lastniki uporabljajo za kurjavo v veliki meri drva, saj imajo lastne gozdne vire (les), kurilno olje uporabljajo skoraj zgolj v kombinaciji z drvni. Nelastniki pa pri vrsti kurjave gledajo predvsem na stroške, povezane z virom kurjave in na izkoriščenost energije. Večina se jih tako odloči za kurilno olje, pogosta pa je tudi že omenjena kombinacija kurilnega olja in drv.

7.1.3 Mnenje o členu Zakona o gozdovih, ki omogoča javno dostopnost gozdov

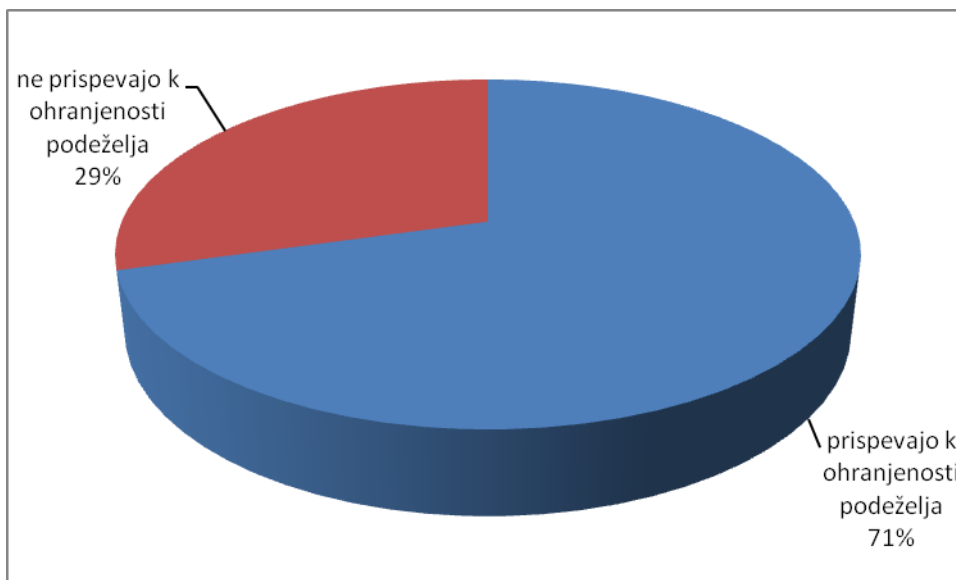
Slika 17: Mnenje lastnikov o javni dostopnosti gozda

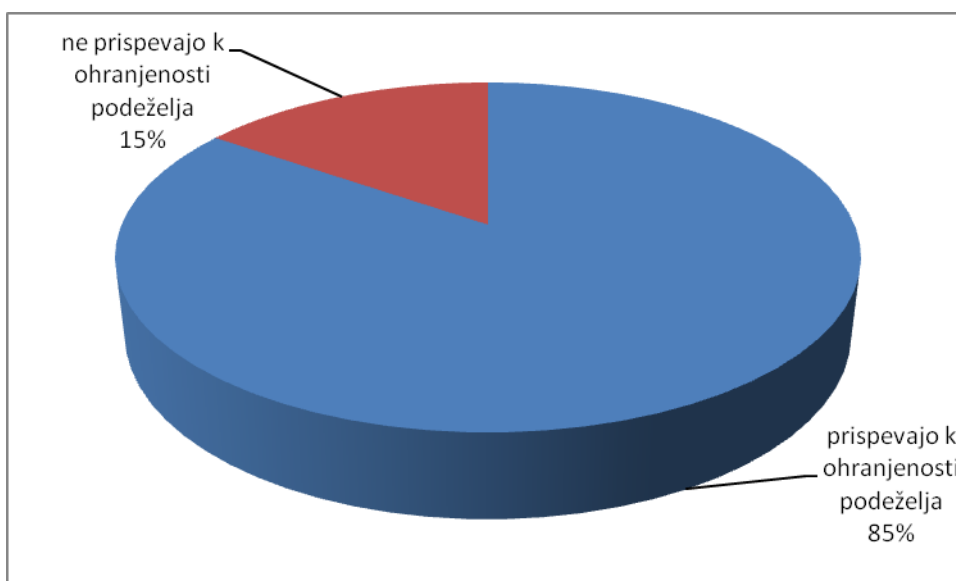
Slika 18: Mnenje nelastnikov o javni dostopnosti gozda

S slik 17 in 18 so razvidna mnenja vprašanih o javni dostopnosti gozda. Gre za velik razkorak med lastniki in nelastniki. Lastniki so v večini vseeno naklonjeni javni dostopnosti gozda, vendar v znatno manjši meri kot nelastniki gozdov. Potrebno je upoštevati, da imajo lastniki svoj gozd, ki ga vzdržujejo in za katerega tudi plačujejo davek, nelastniki pa ga lahko prosto uporabljajo brez obveznosti.

7.1.4 Mnenje o pomenu subvencij za ohranjenost podeželja

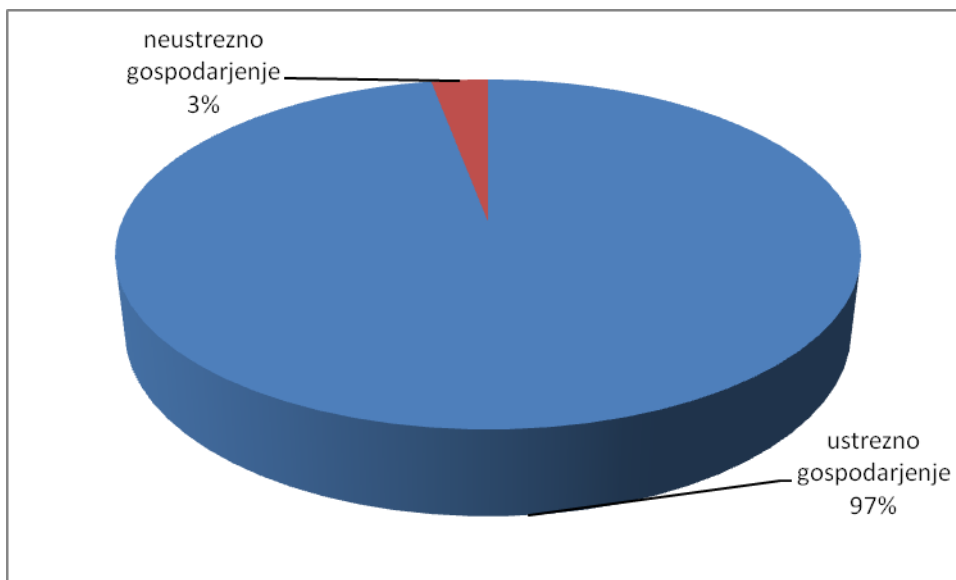
Slika 19: Mnenje o pomenu subvencij za ohranjanje podeželja s strani lastnikov gozdov na Cerkljanskem

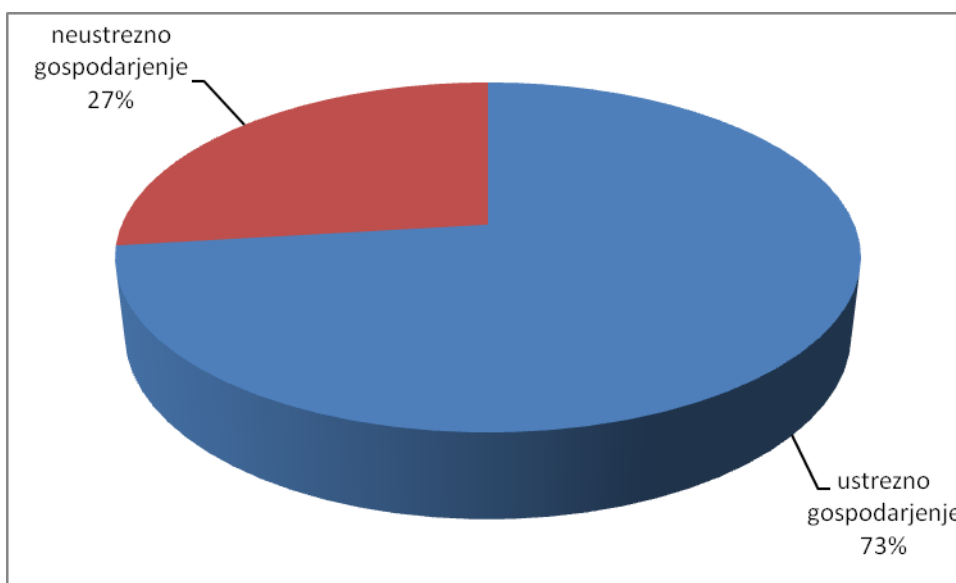
Slika 20: Mnenje o pomenu subvencij za ohranjanje podeželja s strani nelastnikov gozdov na Cerkljanskem

S slik št. 19 in 20 so razvidne razlike v mnenjih lastnikov in nelastnikov gozdov glede pomena subvencij za ohranjanje podeželja. Vidimo, da imajo lastniki gozdov do tega bolj negativno mnenje kot nelastniki. Razloga sta (s strani lastnikov) v večjem poznavanju sistema subvencioniranja in njegovega funkcioniranja v praksi.

7.1.5 Mnenje o gospodarjenju z gozdovi na območju

Slika 21: Mnenje o ustreznosti gospodarjenja z gozdovi s strani lastnikov gozdov na Cerkljanskem

Slika 22: Mnenje o ustreznosti gospodarjenja z gozdovi s strani nelastnikov gozdov na Cerkljanskem

S slik št. 21 in 22 lahko razberemo mnenja lastnikov in nelastnikov gozdov o ustreznosti gospodarjenja z gozdovi na lokalnem območju. Očitno je, da imajo lastniki gozdov o tem bolj pozitivno mnenje. Sklepam, da zato, ker imajo neposredno vlogo pri gospodarjenju z gozdovi. Nelastniki gozdov pa so pri tem udeleženi na bolj posreden način.

8 POVZETEK

Namen diplomske naloge je bil predstaviti povezanost prebivalstvene rasti oz. nerasti na stanje gozdov. Tematika te diplomske naloge je precej aktualna, saj so vplivi človeka na okolje vedno večji, tako negativni kot tudi pozitivni. Na podlagi preučevanja literature in primarnih virov ugotavljam, da ima prebivalstvena dinamika izredno močan vpliv na gozdove, saj je veliko človeških dejavnosti povezanih s stanjem/izkoriščenostjo gozdov. Ugotavljam, da so v regijah, kjer avtohtono prebivalstvo močno narašča, potrebe prebivalstva po gozdnih virih in krčenju gozdnih površin zaradi kmetijstva velike. S tem je povezano prekomerno izsekavanje gozdov in sečnja na črno. V regijah, kjer stopnja prirastka naravnega prirastka prebivalstva ni tako velika, gozdovi niso tako bistveno ogroženi zaradi same rabe gozdnih virov.

Med raziskavo sem opazil, da je stanje gozdov poleg rasti prebivalstva pomembno povezano tudi s stopnjo razvoja določene regije (države). V razvitem svetu je namreč gozdarska politika določena na podlagi večje strokovnosti in ekološke osveščenosti. Pomemben je sonaraven princip takega gospodarjenja.

Tudi glede rabe gozdnih funkcij obstaja veliko nesorazmerje med razvitimi in nerazvitimi regijami. V nerazvitih regijah so še vedno najpomembnejše proizvodne funkcije gozda, saj relativno veliko prispevajo k državnemu BDP-ju. V razvitih regijah pa niso pomembne zgolj proizvodne funkcije, ampak se vedno bolj uveljavljajo socialne in ekološke funkcije gozdov.

Pomemben je tudi vidik onesnaženosti, ki je relativno enako velik problem v razvitih državah in državah v razvoju. Potrošniška naravnost družbe, ki se v svetu kaže od druge polovice 20. stoletja, prinaša enormne količine odpadkov, ki kljub urejenosti odvoza in recikliranja v nekaterih regijah, še vedno predstavljajo globalni problem.

Ugotovil sem, da je Slovenija tipičen primer razvite države, ki ima izjemno visok delež gozda, ki se vsako leto še povečuje. Trend rasti prebivalstva je nizek in stanje gozdov je stabilno. Onesnaženost je rizična le na nekaterih območjih, kjer pa se že nekaj let bolj ali manj uspešno zmanjšuje. Država je prešla skozi proces industrializacije in urbanizacije in trenutno deluje po okoljskih standardih EU.

Lokalno območje občine Cerčno, ki sem ga bolj podrobno raziskal z vidika dinamike prebivalstva in spreminjanja odnosa do gozda v obdobju zadnjih 40 let, kaže, da gre za območje z nizko stopnjo rasti prebivalstva, visoko gozdnatostjo in nizko stopnjo onesnaženosti, ki se je zmanjšala predvsem na račun urejenega odvoza odpadkov. Promet se je kot povsod po državi povečal, vendar to neposrednega kratkoročnega vpliva ni povzročilo. Močno prisotne so razlike v rabi gozdnih funkcij med urbanim in ruralnim prebivalstvom.

Na podlagi zbranih dejstev se je potrebno zavedati pomena gozdov, ki je za različne družbene skupine različen. Le ob poznavanju teh dejstev lahko konkretiziramo ustrezno gozdarsko politiko, ki bo omogočila smotno rabo gozdnih funkcij ob sonaravnem gospodarjenju z gozdom in ohranitev gozdov na globalni ravni.

9 VIRI IN LITERATURA

Brown L., Flavin C. 1999. New Economy for a New Century. V: State of the World 1999, New York, Worldwatch Institute: 3–21

Bruselj v boj proti nezakoniti sečnji in krčenju gozdov. 2008. STA.

http://www.siol.net/eu/novice/2008/10/bruselj_v_boj_proti_nezakoniti_secnji_in_krcenju_gozdov.aspx (15. 11. 2009)

Carta Corografica del litorale 1830. Roma. (Kopijo hrani Zavod za gozdove, OE Tolmin)

Catasto forestale compartimento della Venezia Giulia e Zara provincia di Gorica 1940. Roma, Istituto Centrale di Statistica del Regno D'Italia: 25 str. (Original hrani Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin).

Chiras D. D. 1988. Environmental Science. Menlo Park, The Benjamin /Cummings Publishing Company:, 531 str.

Človek. 2010. Wikipedia.

http://sl.wikipedia.org/wiki/Homo_sapiens (3. 4. 2010)

Diaci J. 2006. Gojenje gozdov: pragozdovi, sestoji, zvrsti, načrtovanje, izbrana poglavja: univerzitetni učbenik. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 350 str.

Eržen D. 2001. Analiza zaraščanja v gozdnogospodarski enoti Cerčno: diplomska naloga (Biotehniška fakulteta). Ljubljana, samozaložba: 63 str.

FAO Forest area and area change in period from 1990 to 2005. (2009)

[http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:wUR5LBjP-doJ:ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/011/i0350e/i0350e04b.pdf+Forest+area+and+area+change+pdf&hl=sl&gl=si&pid=bl&srcid=ADGEESj2-RtoUzgdghVzllBqnOtQQjLwOuovCK-4Q98bIVmzOdxzdEXNbJBcu0aZM97BABTtivExYZpx-FEqZQXn38eI9YWMuR2PmVvOZOcoH2oacMZ1ykw6E3pz2zZVzNosxPQDHvI0&sig=](http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:wUR5LBjP-doJ:ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/011/i0350e/i0350e04b.pdf+Forest+area+and+area+change+pdf&hl=sl&gl=si&pid=bl&srcid=ADGEESj2-RtoUzgdghVzllBqnOtQQjLwOuovCK-4Q98bIVmzOdxzdEXNbJBcu0aZM97BABTtivExYZpx-FEqZQXn38eI9YWMuR2PmVvOZOcoH2oacMZ1ykw6E3pz2zZVzNosxPQDHvI0&sig=AHIEtbR0SZs0_geGoExYuwdTxyBeTCn8kg)

[AHIEtbR0SZs0_geGoExYuwdTxyBeTCn8kg](http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:wUR5LBjP-doJ:ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/011/i0350e/i0350e04b.pdf+Forest+area+and+area+change+pdf&hl=sl&gl=si&pid=bl&srcid=ADGEESj2-RtoUzgdghVzllBqnOtQQjLwOuovCK-4Q98bIVmzOdxzdEXNbJBcu0aZM97BABTtivExYZpx-FEqZQXn38eI9YWMuR2PmVvOZOcoH2oacMZ1ykw6E3pz2zZVzNosxPQDHvI0&sig=AHIEtbR0SZs0_geGoExYuwdTxyBeTCn8kg) (19. 1. 2010)

FAO Global Forest Resources Assessment 2000, Summary Report Forest and Agriculture Organization. (2001)

www.fao.org/docrep/003/y0900e/y0900e05.htm (20. 1. 2010)

FAO Yearbook of Forest Products 1996, Table 4 – Production, trade and consumption of forest products 1996. (1998)

www.fao.org//docrep/W9950E/w9950e24.htm (27. 8. 2005)

Flavin C., Dunn S. 1999. Reinventing the Energy System. V: State of the World 2002. New York, Worldwatch Institute: 22 – 40.

Forest Condition in Europe. 1999. Geneva – Brussels, BFH: 31 str.

FRA. 2000. Global Forest Resources Assessment 2000, FAO Forestry Paper.

www.fao.org/forestry/site/fra/en (15. 9. 2004)

Geografski atlas Slovenije; Država v prostoru in času. 1998. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 360 str.

Gozdarski informacijski sistem. 2006. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

Gozdovi Slovenije: gozdnatost Slovenije po katastrskih občinah. 2006. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

http://www.zgs.gov.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/gozdovi_SLO/Karte/Gozdnatost_KO.jpg (27. 1. 2010)

Gozdovi Slovenije: gozdnatost in pestrost. 2008. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

<http://www.zgs.gov.si/slo/gozdovislovenije/o-gozdovih-slovenije/gozdnatost-in-pestrost/index.html> (27. 1. 2010)

Gozdnogospodarski načrt GGE Cerčno. 1998 – 2008. 1999. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin.

Gozdnogospodarski načrt GGE Cerčno. 2009 – 2018. 2009. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin.

Illegal logging and global wood markets: the competitive impacts on the US wood products industry prepared by Seneca Creek Associates LLC and Wood Resources

International LLC.

www.illegal-logging.info/news.php?newsId=717 (9. 9. 2004)

Karnosky D. F., Chappelka A. H., Simpson C., Pikkarainen I. 2004. Air pollution, global change and forests in new millenium. UK: 263 str.

Klemenčič V. 1998. Procesi deagrarizacije in urbanizacije slovenskega podeželja.

http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_17/VladimirKlemencic.pdf
(26. 1. 2010)

Kolšek M. 2008. Gozdovi na Slovenskem, njihov pomen in zdravstveno stanje gozdov.

http://www.kis.si/datoteke/file/kis/SLO/VAR/Borova_ogorcica/Gozdovi_na_slovenskem_njihov_pomen_in_zdravstveno_stanje_gozdov.pdf (28. 1. 2010)

Kryštufek B. 1999. Osnove varstvene biologije. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 154 str.

Leban F. 1998. Analiza zaraščanja v območni enoti Tolmin: diplomska naloga. Ljubljana, samozaložba: 49 str.

Leban F. 2000. Digitalizacija in analiza gozdnega roba na Jožefinskem vojaškem zemljevidu (1763 – 1787): strokovna naloga. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin: 15 str.

Mavsar R. 2000. Rezultati popisa poškodovanosti gozdov leta 1999. Gozdarski vestnik, 58, 1: 16 – 26

Merc M. 2006. Statistike razvoja podeželja. SURS.

http://www.stat.si/doc/sosvet/Sosvet_18/Sos18_s638-2006.ppt (25. 1. 2010)

M. T. 2007. Izumiranje amazonskega gozda. Žurnal, 6. 12. 2007.

<http://cms.zurnal24.si/cms/novice/tehnologija/index.html?id=22543>

Nacionalni gozdni program, Resolucija o nacionalnem gozdnem programu. 2007. Ur. l. RS, št. 111/07

National Geographic. 2000. Amazonia forests.

<http://blogs.nationalgeographic.com/blogs/news/chiefeditor/amazon-forest-photo-1.jpg>
(20. 1. 2010)

Panoramio, Illegal timbering. 2001.

www.panoramio.com/photos/original/10299273.jpg (20. 1. 2010)

Perez – Garcia, J.M., Wang, Y. and Xu., W. 1999. An economic and environmental assessment of the Asia forest sector. V: Global Concerns for Forest Resource Utilitization. Yoshimoto A., Yukutake K. (ur.). Dordrecht, Netherlands, Kluwer Publishing Company: 231 – 242

Peters G., Larkin R. 1993. Population Geography, Dubugue, Kendall/Hunt P. C.: 365 str.

Pisek R., Matijašič D. Gozdarski inštitut Slovenije. 2008. Krčitve gozda.

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eSfODBHqepAJ:nfp-si.eionet.europa.eu:8980/Public/irc/eionet-circle/javna/library%3F1%3D/environmental_sloveniji/kos2009_soer2010/kazalci_posodobitev/gozdarstvo/kritve_gozdadoc/_SL (9. 11. 2010)

Plut D. 2004. Zeleni planet; Prebivalstvo, energija in okolje v 21.stoletju. Ljubljana, Državna založba Slovenije: 240 str.

Plut D., Špes M., Brečko V. 2002. Slovenia-Country Studies-Northern Group. V: Environmental Problems of East Central Europe.(Routledge Studies of Societies in Transition). London, New York, Routledge: 228 – 247.

Prebivalci Republike Slovenije po starosti, spolu in občinah. 2006. Ljubljana, Statistični urad RS.

www.stat.si/tema_demografsko_prebivalstvo.asp (15. 5. 2010)

Prebivalstvo, Slovenija, 30. junij 2008. Ljubljana, Statistični urad RS.

http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1950 (10. 4. 2010)

Prirodoslovni muzej Slovenije. 2009. Ljubljana.

www.modrijan.si/gradivo/solnica/datoteke/7308548stra04a08.pdf (18. 1. 2010)

Program razvoja gozdov. 1996. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovrnije.

http://www.zgs.gov.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/ZAKONI/Program_razvoja_gozdov_Slovenije.htm (28. 1. 2010)

Ravbar M. 1995. Urbano okolje.

<http://www.giam.zrc-sazu.si/?q=sl/node/77> (26. 1. 2010)

Repolusk R. 2006. Vpliv rasti prebivalstva na gospodarstvo v deželah v razvoju: diplomsko delo (Fakulteta za družbene vede), Ljubljana, samozaložba. 66 str.

Sustainable Development in a Dynamic World. 2003. Washington, World Bank, 250 str.

Študent-info. 2010. Kvalitativno raziskovanje.

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:V1Ma3_GCELoJ:www.student-info.net/sismapa/skupina_doc/fdv/knjiznica_datoteke/1259945125_9ZFO5Gx_predavanjai.doc+kvalitativna+analiza+intervjuja&cd=6&hl=sl&ct=clnk&gl=si (25. 7. 2010)

Tarman. 1992. Osnove ekologije in ekologija živali. DZS, Ljubljana: 547 str.

Tome S. 2009. Svetovni gozdovi in gozdovi Slovenije. Naravoslovna solnica, 11, 1: 4-5.

Vogt, K. A., Honea J., Vogt D. J., Andreu M., Edmonds R., Berry J., Sigurtardóttir R., Patel-Weynand T. 2007. Forests and Society, Sustainability and Life Cycles of Forests in Human Landscapes. Oxford: 335 str.

World population density – map of countries by population. 2007. Wikipedia

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Countries_by_population_density.svg (15. 1. 2010)

World population – International database. 2008. Wikipedia.

http://www.en.wikipedia.org/wiki/World_population (15. 1. 2010)

Winkler I. 1992. Družbeni in ekonomski vidiki mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi.- Zbornik gozdarstva in lesarstva (40): 99-122.

World Resources 2000 – 2001. 2000. Washington, World Resource Institute: 389 str.

Youth H. 2003. Watching Birds Disappear. V: State of the World 2003. New York, Worldwatch Institute: 14 – 37.

Zakon o gozdovih. 1993. Ur. l. RS, št. 30/93

Zemlja. 2010. Wikipedia.

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Zemlja> (3. 4. 2010)

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici prof. dr. Majdi Černič Istenič za pomoč pri realizaciji in slovnični pregled diplomske naloge ter tudi za vse spodbudne besede tekom pisanja naloge. Zahvala gre tudi recenzentu prof. dr. Andreju Bončina za strokovni pregled.

Za sodelovanje pri intervjujih, ki so obsegali pomemben del moje raziskave, se zahvaljujem krajanom in krajankam Cerkna, Podlanišča, Cerkljanskega vrha, Jesenice, Jagršč, Zakriža, Orehka in Bukovega.

Zahvaljujem se tudi revirnim gozdarjem na krajevni enoti Cerkno, ki so mi pomagali z informacijami o lokalnem območju iz gozdnogospodarskega načrta, ki sem jih potreboval pri pripravi diplomske naloge.

PRILOGE

Priloga A: Vprašanja za intervjuje

1. Ali ste lastnik ali solastnik gozda?
2. Kako bi ocenili poseljenost Cerkljanske? Ali se je obseg prebivalstva v zadnjih 40 letih povečal, zmanjševal ali ostal nespremenjen? Kaj so po vašem razlogi za te spremembe / nespremembe? V katerih letih so bile spremembe najbolj izrazite?
3. Ali na območju prevladuje urbano ali ruralno prebivalstvo? Kako se je spreminjala omenjena struktura prebivalstva v zadnjih 40 letih? Kje, na katerih območjih občine se je prebivalstvo povečevalo in kje zmanjševalo? Kakšni so po vašem razlogi za te spremembe / nespremembe?
4. Kaj menite, kakšni so pogoji za kmetijstvo na območju Cerkljanske občine?
5. Ali se je delež kmetijskih površin v zadnjih 40 letih povečal, zmanjševal ali ostal nespremenjen? Kaj so po vašem razlogi za te spremembe / nespremembe? V katerih letih so bile spremembe najbolj izrazite?
6. Kakšen pomen imajo po vašem mnenju subvencije v kmetijstvu? Ali po vašem mnenju prispevajo k ohranjanju poseljenosti podeželja? Katerim družbenim skupinam največ prispevajo in zakaj?
7. Kako bi ocenili stanje gozda na območju Cerkljanske občine? Ali se je v zadnjih 40 letih obseg gozda povečeval, zmanjševal ali ostal nespremenjen? Kaj so po vašem mnenju razlogi za te spremembe / nespremembe? V katerih letih so bile spremembe najbolj izrazite?
8. Katere gozdne funkcije so bile pomembne pred 4 desetletji in katere so pomembne danes? Ali vidite v kaki funkciji gozda poseben potencial za prihodnost območja občine?
9. Kakšno je vaše mnenje v zvezi z gospodarjenjem z gozdovi na območju Cerkna, ali je to ustrezno ali neustrezno? Zakaj tako mislite?
10. Kakšno vlogo ima pri gospodarjenju z gozdom na območju Cerknega strokovna gozdarska služba in kakšno lokalno prebivalstvo? Ali ima lokalno prebivalstvo po vašem mnenju dovolj možnosti sodelovanja pri gospodarjenju in uveljavljanju drugih funkcij gozda?
11. Kakšne vrste kurjavo uporabljate v vašem gospodinjstvu čez zimo? Kaj je poglobitni razlog za to?

12. Kakšne se vam zdijo razmere na trgu lesa (cena, povpraševanje)? Kaj menite, kaj je razlog za to?
13. Kako ocenjujete stopnjo onesnaženosti na območju Cerknega? Se je v primerjavi s 40 leti nazaj, onesnaženje povečalo, zmanjšalo ali ostalo nespremenjeno? Kakšni so po vašem razlogi za to?
14. Kaj mislite o členu zakona o gozdovih, ki omogoča javno dostopnost gozda in tudi javno porabo postranskih gozdnih proizvodov (gobe, borovnice itd.)?
15. Kdo ima po vašem mnenju največ koristi od gozdnih virov na območju Cerknega?
16. Kako pogosto greste sami v gozd in s kakšnimi nameni?
17. Ali se je po vašem mnenju obseg obiskovalcev (nedomačinov) gozda na območju Cerkljanske občine (v zadnjih 40 letih) povečal, zmanjšal ali ostal nespremenjen? S kakšnimi nameni obiskujejo gozd? Se vam zdi, da je takih obiskovalcev preveč, premalo ali ravno prav?